

CONSTITUȚIA  
REPUBLICII CIPRU

CY



# CONSTITUȚIA REPUBLICII CIPRU

## Prezentare generală

*Prof. univ. dr. Elena Simina TĂNĂSESCU*

### 1. Scurt istoric

Statul cipriot modern este relativ recent. Parte a Imperiului Otoman până în secolul al XVIII-lea, a fost cedat către Marea Britanie în 1878, iar intrarea Turciei în Primul Război Mondial de partea Germaniei a condus la anexarea Ciprului de către Regatul Unit. În baza Tratatului de la Lausanne (1923), Turcia renunță la toate pretențiile asupra Ciprului; insula devine colonie a Marii Britanii în 1925. Până în 1955 ciprioții turci (mai puțin numeroși) și cei greci (majoritari) au conviețuit sub legi britanice, dar *enosis* (dorința ciprioților greci de unire cu Grecia) a cauzat revolte împotriva colonialismului britanic în 1931, solicitări de autodeterminare la ONU în 1945 și insurecția armată condusă de Organizația Națională a Luptătorilor Ciprioți (EOKA) în 1955, soldată cu exilarea în insulele Seychelles a Arhiepiscopului Makarios, liderul grec cipriot. În 1958, așa-numitul „Plan Macmillan” a formulat propuneri pentru un parteneriat între cele două comunități ale insulei și guvernele Marii Britanii, Greciei și Turciei, însă el a fost respins de Arhiepiscopul Makarios și de guvernul grec, deși a beneficiat de susținerea Turciei. Ostilitățile dintre cele două comunități de pe insulă au continuat până la cotele unui război civil. Abia în 1959 a fost negociat la Zürich un acord între Grecia și Turcia pentru stabilirea unei republici independente a Ciprului. Acordul a fost confirmat ulterior de britanici, de liderii ciprioți greci și de liderii ciprioți turci, iar integritatea teritorială a noului stat a fost garantată de Marea Britanie, Grecia și Turcia.

Pe 16 august 1960 intră în vigoare Constituția Ciprului, împreună cu alte trei tratate: Tratatul pentru întemeierea Republicii Cipru (semnat de Marea Britanie, Grecia, Turcia și Cipru, prin care Marea Britanie reține două suprafețe clar identificate cu titlu de baze militare suverane), Tratatul de garantare a independenței și integrității teritoriale a Ciprului (prin care împărțirea insulei este interzisă) și Tratatul de alianță între Grecia, Turcia și Cipru (care a permis staționarea soldaților greci și turci pe insulă). Constituția din 1960 acordă statut egal celor două limbi, greacă și turcă, ambele fiind declarate limbi oficiale. Toate documentele oficiale ale republicii sunt redactate în ambele limbi.

Propunerea făcută de Președintele Makarios de revizuire a unor aspecte din Constituție determină revolte și o tentativă de lovitură de stat. Drept urmare, pe

15 noiembrie 1975 turcii din Cipru proclamă Republica Turcă a Ciprului de Nord, stat recunoscut doar de Turcia. Începând cu anul 1974 la nivelul Organizației Națiunilor Unite au fost adoptate numeroase rezoluții pentru respectarea suveranității, independenței, integrității teritoriale și nealinierii Republicii Cipru, precum și cu privire la renunțarea la trupe străine ori reîntoarcerea în siguranță a refugiaților. Împărțirea *de facto* a insulei a constituit o sursă de preocupare pentru Uniunea Europeană pe toată durata procesului de aderare a Republicii Cipru, fără a se ajunge însă la o soluție viabilă în privința reunificării insulei, așa cum solicitase Uniunea Europeană.

## 2. Raporturile dintre autoritățile statului

Primul articol al Constituției dispune că Ciprul este o republică independentă și suverană, cu regim politic prezidențial, în care Președintele este grec și Vicepreședintele este turc, fiecare fiind ales de către comunitățile respective ale insulei prin vot direct.

Al doilea articol din Constituție confirmă faptul că ciprioții greci și cei turci constituie două comunități distincte, separate pe baza originii etnice. Întreaga structură constituțională este bazată pe existența a doar două comunități, cea greacă și cea turcă, deși pe teritoriul insulei există și alte minorități. Astfel, comunitatea cipriotă greacă cuprinde toți cetățenii republicii care sunt de origine greacă și a căror limbă maternă este limba greacă sau care împărtășesc tradițiile culturale grecești ori care sunt membri ai bisericii ortodoxe grecești. Comunitatea turcă cipriotă cuprinde toți cetățenii republicii care sunt de origine turcă și a căror limbă maternă este turca și care împărtășesc aceleași tradiții culturale turcești ori care sunt musulmani. Cetățenii republicii care nu sunt membri ai niciunei comunități trebuie ca în decurs de trei luni de la data intrării în vigoare a Constituției sau în termen de trei luni de la data când au devenit cetățeni să aleagă între apartenența la comunitatea greacă sau turcă în calitatea lor de subiecte individuale de drept, iar dacă aparțin deja unui grup religios, în baza opțiunii exprimate, ei pot fi considerați și membri ai unei astfel de comunități.

Regimul politic cipriot este de natură prezidențială, deși în Cipru există un guvern (Consiliu de Miniștri), precum și autorități independente care nu se află sub control parlamentar.

Președintele Republicii este șeful statului, ales prin sufragiu universal pentru un mandat de cinci ani. Acesta este atât șeful statului, cât și șeful guvernului. Ca șef al statului, Președintele are autoritatea să primească scrisori de acreditare ale reprezentanților diplomați, să semneze scrisorile de acreditare a trimișilor diplomați, să confere onoruri și distincții și să reprezinte Republica în toate funcțiile oficiale. Ca șef al guvernului, Președintele are dreptul să pregătească ordinea de zi și să prezideze ședințele Consiliului de Miniștri, iar împreună cu Vicepreședintele, poate stabili noi teme de discuție și adăuga puncte pe ordinea de zi a Consiliului.

Președintele are următoarele atribuții: numirea sau revocarea miniștrilor greci, convocarea ședințelor Consiliului de Miniștri, conducerea ședințelor acestuia, însă fără drept de vot, drept de veto în chestiuni legate de afacerile externe, apărare sau securitate, dreptul de a trimite spre rediscutare hotărârile Consiliului de Miniștri și hotărârile Adunării Reprezentative, dreptul de a adresa mesaje Adunării Reprezentative, dreptul de a sesiza Curtea Constituțională în cazul unui conflict de putere între instituțiile Republicii.

Vicepreședintele are competența de a numi și revoca miniștrii turci, de a solicita Președintelui Republicii să convoace Consiliul de Miniștri, precum și de a participa la ședințele acestuia fără drept de vot.

Puterea executivă este asigurată de Președinte și de Vicepreședinte alături de Consiliul de Miniștri compus din șapte miniștri greci și trei miniștri turci. Membrii Consiliului de Miniștri sunt aleși de comun acord de către Președinte și Vicepreședinte. Hotărârile Consiliului de Miniștri trebuie luate cu majoritate absolută, iar votul final aparține Președintelui sau Vicepreședintelui Republicii ori amândurora în conformitate cu art. 57.

Puterea legislativă a Republicii este deținută de Camera Reprezentanților în toate materiile cu excepția acelor chestiuni rezervate camerei grecești, respectiv celei turce, legate de comunitățile lor. Deși Constituția prevede un număr de 50 de parlamentari, începând cu anul 1985 Camera Reprezentanților cuprinde 80 de parlamentari, dintre care 56 sunt greci și 24 turci. Modificarea a fost justificată de creșterea volumului de muncă al Parlamentului. Orice candidat la funcția de parlamentar trebuie să întrunească în mod cumulativ mai multe condiții: să fie cetățean al Republicii, să aibă 25 de ani, să fie apt pentru exercitarea funcției, să nu fi fost condamnat pentru o infracțiune care implică lipsa de onestitate sau turpitudine morală sau infracțiuni electorale. Durata mandatului este de cinci ani. Camera Reprezentanților se poate autodizolva cu majoritate absolută. Funcția de membru al Parlamentului este incompatibilă cu cea de ministru sau cu cea de membru al unei Camere Comunitare ori cu cea de Primar ori membru al forțelor armate. Pentru reprezentanții aleși de comunitatea turcă există o incompatibilitate între calitatea de reprezentant și cea de funcționar religios. Funcția devenită vacantă rămâne astfel în caz de deces sau demisie.

Din Camera Reprezentanților mai fac parte și câte un reprezentant al minorităților armeană, latină și maronită, aleși din rândul membrilor acestor comunități, pentru un mandat de cinci ani.

Aceste trei mandate sunt distincte de cele stabilite pentru reprezentanții comunităților greacă și turcă.

Membrii comunității grecești și, respectiv, turcești trebuie să aleagă din rândul cetățenilor respectivelor comunități câte o Cameră Comunitară având competențe expres prevăzute de Constituție și direct legate de rezolvarea treburilor respectivei comunități. Camera Comunitară trebuie să fie legată de comunitate, ea având și putere legislativă în materie religioasă, educativă, culturală sau legat de compunerea instanțelor.

### 3. Puterea judecătorească

Istoria sistemului juridic din Cipru constituie o bună ilustrare a posibilității coexistenței și chiar contopirii mai multor sisteme juridice care s-au aplicat concomitent ori succesiv pe același teritoriu. Astfel, după perioada orașelor-regat din Grecia antică, timp în care sistemele juridice învecinate (Egipt, Babilon, Asiria) au exercitat o puternică influență, sistemul juridic din Cipru a continuat să se manifeste în perioada romană și bizantină prin sincretismul celor două familii juridice, sincretism concretizat în preluarea dreptului roman, a codificărilor sale din Evul Mediu și a dreptului ecleziastic. Ulterior, au fost împrumutate o bună parte din cutumele franceze, precum și unele elemente din sistemul juridic otoman și unele concepte ale *shariei*. După 1878 (când Marea Britanie a convins Turcia să îi cedeze insula în schimbul protecției împotriva scopurilor expansioniste ale Rusiei) și până în 1960 sistemul juridic cipriot a fost masiv influențat de sistemul juridic al coloniștilor anglo-saxoni. În prezent, în Cipru se aplică aproape integral dreptul englez, iar legislația a fost adoptată în temeiul principiilor de *common law*, drept cutumiar și ale echității.

Francezii au introdus în 1192 cutumele france, cruciații au suprapus acestora codificările dreptului roman, iar otomanii au funcționat pe baza *shariei*, dar au permis populației grecești autonomie normativă și jurisdicțională în ceea ce privește relațiile de familie. Urmare a colonizării de către Marea Britanie începând cu 1878, în 1882 întreg acest sistem judiciar a fost revizuit: instanțele ce practicau *sharia* și-au văzut competența limitată și transferată în sarcina instanțelor de drept civil, în vreme ce instanțele ecleziastice ale bisericii ortodoxe s-au păstrat (cu excepția tutelei și a adopției, care au fost transferate și ele la instanțele de drept civil în 1935 și, respectiv, în 1956). Această partajare de competențe a fost consfințită prin Constituția din 1960.

Inițial, Constituția a instituit o Curte Supremă Constituțională (compusă dintr-un Președinte neutru și un judecător cipriot grec și unul cipriot turc, numiți, fiecare, de Președintele și, respectiv, Vicepreședintele Republicii) și o Înalță Curte (alcătuită dintr-un Președinte neutru și judecători ciprioți greci și unul cipriot turc). Problemele de conviețuire între cele două comunități etnice apărute în 1963 au determinat însă retragerea tuturor reprezentanților ciprioți turci din autoritățile publice; ca urmare, cele două jurisdicții au fost contopite într-o nouă Curte Supremă, alcătuită din 13 judecători împreună cu Președintele acesteia. Curtea Supremă are rol de instanță de ultim recurs și este competentă atât în materie civilă, cât și penală.

Din punct de vedere organizatoric, sistemul judiciar este alcătuit din:

- șase instanțe districtuale (Nicosia, Limassol, Larnaca, Pafos, Famagusta, cu sediul în localitatea Paralimni, și Kyrenia, cu sediul în localitatea Nicosia) având competențe pe drept civil și penal (doar pentru infracțiunile prevăzute cu pedepse de până la cinci ani de închisoare);

- patru instanțe penale (Nicosia, Limassol, Larnaca și Pafos) care judecă acele infracțiuni prevăzute cu pedepse de peste cinci ani de închisoare;
- trei instanțe de familie (câte una pentru districtele Nicosia și Kyrenia, Limassol și Pafos, Larnaca și Famagusta) cu jurisdicție pe cauzele având ca obiect desfacerea căsătoriilor, încredințarea custodiei copiilor etc. și ca părți în proces, membri ai Bisericii Ortodoxe a Ciprului. Dacă una dintre părți aparține unei alte comunități religioase, cazul este de competența Instanței de Familie pentru Grupurile Religioase;
- patru instanțe de control al închirierilor (Nicosia, Limassol, Larnaca și Pafos, dintre care două sunt funcționale în prezent) având competențe în judecarea disputelor dintre proprietari și chiriași, reintrarea în posesie, determinarea cotelor privind chirile etc., care sunt formate dintr-un Președinte (magistrat) și câte un membru desemnat de asociațiile proprietarilor și chiriașilor din Cipru;
- trei instanțe pentru dispute industriale (Nicosia, Limassol și Larnaca) care au competențe în judecarea cauzelor ce privesc relațiile de muncă (încetarea raporturilor de muncă, neplata unor drepturi salariale, a unor drepturi prevăzute de legislație pentru mame, inegalitate, hărțuire sexuală la locul de muncă etc.). Sunt alcătuite dintr-un Președinte (magistrat) și câte un membru desemnat al sindicatelor, patronatelor și al angajaților cu rol consultativ;
- o instanță militară (Nicosia) având competențe în judecarea infracțiunilor/abaterilor prevăzute de Codul penal militar sau alte acte normative, indiferent de pedeapsa prevăzută pentru aceste infracțiuni. Instanța este compusă dintr-un Președinte (magistrat) și doi ofițeri numiți de Consiliul Superior Judiciar, cu rol consultativ.

#### 4. Administrația publică locală și organizarea administrativ-teritorială

Din punctul de vedere al organizării administrativ-teritoriale, Republica Cipru dispune de autorități locale (municipalități și comunități) și de autorități de coordonare (districte).

Astfel, Republica Cipru este împărțită în șase districte: Famagusta, Kyrenia, Larnaca, Limassol, Nicosia, Paphos. Ca urmare a separației *de facto* a insulei în 1974, o parte din acestea se află în Republica Turcă a Ciprului de Nord. Fiecare district este condus de un prefect districtual, care este un funcționar public superior reprezentant al Guvernului în teritoriu. Acesta coordonează activitatea tuturor autorităților și serviciilor deconcentrate ale ministerelor în teritoriu, fiind răspunzător în fața Ministerului de Interne.

La nivel local există două tipuri de autorități: municipalități și comunități, fiecare cu propriul său cadru normativ. În principiu, municipalitățile cuprind zonele urbane și cele turistice, iar comunitățile reprezintă structura locală în zonele rurale.

Legea reglementează stabilirea, organizarea și funcționarea municipalităților. În conformitate cu aceasta, orice comunitate cu peste 5.000 de locuitori care dispune de resursele economice necesare pentru a funcționa ca municipalitate poate căpăta un astfel de rang printr-un referendum și cu aprobarea Consiliului de Miniștri. Primarii sunt aleși direct de către cetățeni pentru un mandat de cinci ani și constituie autoritatea executivă în municipalități. Ei prezidează ședințele consiliului municipal ori alte întâlniri administrative, pun în executare deciziile adoptate de consiliul municipal și gestionează toate serviciile municipale; de asemenea, ei reprezintă municipalitatea în fața instanței. Consiliile municipale sunt alese direct de cetățeni, pentru un mandat de cinci ani, în cadrul unor alegeri distincte de cele pentru alegerea primarului. Acestea elaborează politicile la nivel local și numesc membrii comitetului administrativ însărcinat să sprijine primarul în executarea sarcinilor sale. Printre atribuțiile comitetului administrativ se numără și pregătirea bugetului și execuția bugetară anuală, furnizarea de asistență și consiliere primarului, coordonarea comisiilor create de Consiliu, precum și orice alte atribuții care îi sunt încredințate de către Consiliu sau de către primar.

În mod asemănător sunt desemnate, alcătuite, organizate și funcționează și autoritățile locale de la nivel comunal (rural).

Atât autoritățile municipalităților, cât și cele ale comunităților pot stabili taxe și impozite cu caracter local pentru satisfacerea cheltuielilor publice de nivel local. În cazul în care comunitățile nu reușesc să atingă autonomia financiară, este permisă intervenția Guvernului sub forma unor credite guvernamentale cu destinație precisă.

Membrii fiecărei comunități ce locuiesc în localitățile rurale își aleg separat Președintele și Consiliul comunal prin vot direct pentru un mandat de cinci ani.

## 5. Drepturile fundamentale

În conformitate cu art. 28 alin. (2) din Constituție, drepturile fundamentale și libertățile sunt garantate nu doar pentru cetățenii Republicii, ci și pentru orice persoană, fără discriminare, directă sau indirectă, după criteriul rasei, religiei, limbii, genului, averii, apartenenței politice sau la o anumită categorie socială ori naționalitate, sau din orice alt motiv.

Constituția consacră o gamă largă de drepturi civile și politice, economice și sociale, precum și îndatoriri fundamentale. Drepturile și libertățile de primă generație includ: dreptul la viață și integritate fizică; interzicerea torturii ori a tratamentelor inumane sau degradante; interzicerea sclaviei și a muncii forțate sau obligatorii; dreptul la libertate și la securitate al persoanei; dreptul de a se căsători și a întemeia o familie; dreptul la un proces public și corect; dreptul de a adresa cereri scrise sau plângeri pentru orice persoană, dreptul de vot; dreptul la libera circulație și la stabilirea reședinței și interzicerea exilului; dreptul la viața privată și la intimitate al fiecărei persoane; secretul corespondenței; dreptul la libera exprimare; libertatea de asociere; libertatea conștiinței și libertatea religioasă, incluzând libertatea religiilor ale căror doctrine sau obiceiuri nu sunt secrete și egalitatea religiilor. Prozelitismul este interzis.



Drepturile sociale și economice includ: dreptul la existență decentă și securitate socială; dreptul la educație; dreptul de proprietate; dreptul de a practica orice profesie și de a continua orice ocupație, comerț și afacere; dreptul la grevă.

Pe lângă aceste drepturi, partea a II-a menționează și unele îndatoriri fundamentale, precum obligația de a satisface serviciul militar.

## 6. Raportul dintre dreptul național și dreptul Uniunii Europene

Cipru a devenit stat membru al Uniunii Europene la data de 1 mai 2004 în ciuda faptului că reunificarea insulei, condiție prealabilă impusă în timpul negocierilor de aderare, nu a fost realizată nici până în prezent. Cipru a aderat la zona euro la data de 1 ianuarie 2008.

Supremația dreptului Uniunii Europene asupra întregului sistem normativ cipriot este asigurată chiar de prevederile Constituției astfel cum aceasta a fost modificată prin Legea privind cel de-al cincilea amendament la Constituție [Legea 127(I)/2006].

## 7. Controlul de constituționalitate

Inițial, Constituția cipriotă a creat o Curte Supremă Constituțională (alcătuită din trei membri, respectiv un grec, un turc și un Președinte neutru) și o Înalță Curte (ca organ judiciar suprem), însă în urma conflictelor dintre comunitățile greacă și turcă din 1963, prin Legea privind administrarea justiției din 1964, cele două jurisdicții au fost comasate într-una singură, actuala Curte Supremă, care exercită toate atribuțiile și competențele ce anterior aparțineau celor două curți.

Membrii Curții Supreme sunt numiți de către Președintele Republicii. Aceștia se pot retrage din cauze de incapacitate fizică, psihică ori pe motivul apariției unei infirmități care nu le-ar mai permite să-și exercite activitatea.

Curtea Supremă este competentă să soluționeze preventiv problemele ce s-ar putea ivi între Președintele Republicii, pe de o parte, și Camera Reprezentanților, pe de altă parte, înainte de promulgarea legii cu privire la incompatibilitatea dispozițiilor sale cu prevederi ale Constituției; să se pronunțe asupra conflictelor ce s-ar putea ivi între Camera Reprezentanților și orice organe sau autorități ale Republicii; să hotărască asupra constituționalității legilor în vigoare.

În urma constatării neconstituționalității unei legi, Camera Reprezentanților o poate modifica, în cazul în care doar anumite părți au fost declarate neconstituționale, sau o poate abroga, fără a exista însă o obligație prevăzută în acest sens. În oricare dintre cazuri, respectiva lege încetează să producă efecte juridice la data constatării neconstituționalității sale.

Curtea Supremă are și atribuții în materie de contencios administrativ, și anume „să se pronunțe în ultimă instanță asupra recursurilor introduse în urma plângerii oricărei persoane care pretinde că actul, fapta sau omisiunea unui organ, autoritate sau persoană care exercită autoritatea executivă sau administrativă

contravin dispozițiilor Constituției sau legii, excedează atribuțiilor cu care este investit un astfel de organ, autoritate sau persoană ori constituie abuz de putere”.

Potrivit art. 139 din Constituție, Curtea Supremă se pronunță în ultimă instanță asupra recursurilor înaintate în legătură cu un conflict de competențe între Camera Reprezentanților și Camerele Comunitare sau între oricare dintre acestea și între organele sau autoritățile Republicii. În acest caz Curtea Supremă poate declara că legea, decizia sau actul supuse examinării sunt nule fie de la data apariției conflictului, fie *ab initio*; prin urmare, un astfel de act juridic nu mai poate produce efecte juridice, în tot sau în parte, întrucât el a fost adoptat de o autoritate care nu deținea competența edictării sale, în ambele cazuri Curtea putând dispune cu privire la efectele deja produse de respectivul act juridic.

Deciziile Curții Supreme sunt definitive și obligatorii pentru toate instanțele, organele și autoritățile Republicii. În cazul anulării unei acțiuni administrative, decizia Curții Supreme operează *erga omnes*.

# CONSTITUȚIA REPUBLICII CIPRU<sup>1</sup>

## PARTEA I Dispoziții generale

### Art. 1

Statul Cipru este o Republică independentă și suverană cu regim prezidențial, Președintele fiind grec, iar Vicepreședintele fiind turc, aleși de comunitatea greacă și, respectiv, de comunitatea turcă din Cipru, astfel cum prevede în continuare această Constituție.

### Art. 1a

Niciuna dintre prevederile Constituției nu se interpretează în sensul anulării legilor adoptate, actelor efectuate sau măsurilor luate de Republică și care devin necesare ca urmare a obligațiilor ce îi revin în calitate de stat membru al Uniunii Europene și aceste prevederi nu împiedică nici producerea efectelor juridice ale regulamentelor, directivelor sau ale altor acte sau măsuri obligatorii cu caracter legislativ, adoptate de Uniunea Europeană ori de Comunitățile Europene sau de instituțiile acestora ori de organele competente ale acestora în baza Tratatelor de instituire a Comunităților Europene sau în baza Tratatului privind Uniunea Europeană, în Republică.

### Art. 2

În sensul prezentei Constituții:

1. Comunitatea greacă cuprinde toți cetățenii Republicii care sunt de origine greacă și a căror limbă maternă este limba greacă sau care împărtășesc tradițiile culturale grecești sau care sunt membri ai Bisericii Ortodoxe Grecești;
2. Comunitatea turcă cuprinde toți cetățenii Republicii care sunt de origine turcă și a căror limbă maternă este limba turcă sau care împărtășesc tradițiile culturale turcești sau care sunt musulmani;
3. În termen de trei luni de la data intrării în vigoare a acestei Constituții, cetățenii Republicii, care nu intră sub incidența prevederilor alineatului 1 sau 2 din acest articol, trebuie să opteze pentru a aparține comunității grecești sau comunității turce ca indivizi, însă dacă aceștia aparțin unui grup religios, vor opta ca grup religios și, în baza acestei opțiuni, vor fi considerați membri ai acelei comunități:

<sup>1</sup> Adoptată la 16 august 1960

- a. cu condiția ca orice cetățean al Republicii, care aparține unui astfel de grup religios, să poată alege să nu respecte opțiunea unui astfel de grup și, printr-o declarație scrisă și semnată, depusă în termen de o lună de la data acelei opțiuni la funcționarul competent al Republicii și la președinții Camerelor Comunitare greacă și turcă, să opteze pentru a aparține celeilalte comunități decât cea de care se consideră că aparține acel grup;
- b. de asemenea, cu condiția ca, dacă o opțiune a acelu grup religios nu este acceptată pe motiv că membrii acestuia nu întrunesc numărul necesar, orice membru al acelu grup să poată opta în modul menționat anterior, în calitate de individ, pentru comunitatea de care acesta dorește să aparțină, în termen de o lună de la data refuzului de acceptare a acelei opțiuni.

În sensul prezentului alineat, un „grup religios” desemnează un grup de persoane care au reședința obișnuită în Cipru, care practică aceeași religie și care fie aparțin aceluiași rit, fie se supun jurisdicției acestuia și al căror număr, la data intrării în vigoare a prezentei Constituții, depășește 1000, din care cel puțin 500 devin la acea dată cetățeni ai Republicii:

4. O persoană care devine cetățean al Republicii în orice moment, după trei luni de la data intrării în vigoare a acestei Constituții, va exercita opțiunea prevăzută la alineatul 3 al prezentului articol în termen de trei luni de la data la care aceasta devine astfel cetățean;

5. Un cetățean grec sau turc al Republicii, care intră sub incidența prevederilor alineatului 1 sau 2 al prezentului articol, poate înceta să aparțină comunității al cărui membru este și poate aparține celeilalte comunități:

- a. printr-o declarație scrisă și semnată de acel cetățean în sensul că acesta dorește respectiva modificare, depusă la funcționarul competent al Republicii și la președinții Camerelor Comunitare greacă și turcă;
- b. cu aprobarea Camerei Comunitare a celeilalte comunități.

6. Orice individ sau orice grup religios, considerat că aparține comunității grecești sau comunității turce potrivit dispozițiilor alineatului 3 din prezentul articol, poate înceta să mai aparțină acelei comunități și se poate considera că aparține celeilalte comunități:

- a. printr-o declarație scrisă și semnată de acel individ sau grup religios, în sensul că se dorește respectiva modificare, depusă la funcționarul competent al Republicii și la președinții Camerelor Comunitare greacă și turcă;
  - b. cu aprobarea Camerei Comunitare a celeilalte comunități.
7. a. o femeie căsătorită va aparține comunității căreia îi aparține soțul acesteia;
- b. un copil de sex masculin sau feminin, care nu a împlinit vârsta de 21 de ani și nu este căsătorit, va aparține comunității căreia îi aparține

tatăl său sau, dacă tatăl este necunoscut și copilul nu a fost adoptat, copilul va aparține comunității căreia îi aparține mama sa.

### Art. 3

1. Limba greacă și limba turcă sunt limbile oficiale ale Republicii.
2. Actele și documentele legislative, executive și administrative sunt întocmite în ambele limbi oficiale și, dacă prezenta Constituție prevede în mod expres promulgarea, acestea sunt promulgate prin publicarea în Monitorul Oficial al Republicii în ambele limbi oficiale.
3. Documentele administrative sau alte documente oficiale adresate unui cetățean grec sau turc sunt întocmite în limba greacă sau, respectiv, în limba turcă.
4. Procedurile judecătorești sunt realizate sau efectuate și hotărârile sunt întocmite în limba greacă dacă părțile sunt greci, în limba turcă dacă părțile sunt turci și atât în limba greacă, cât și în limba turcă dacă părțile sunt greci și turci. Limba oficială sau limbile oficiale ce trebuie utilizate în aceste scopuri în toate celelalte cazuri sunt specificate în Regulamentul de procedură elaborat de Curtea Supremă în temeiul articolului 163.
5. Textele se publică în Monitorul Oficial al Republicii în ambele limbi oficiale, în aceeași materie.
6. 1. Orice diferență între textul în limba greacă și cel în limba turcă al oricărui act sau document legislativ, executiv sau administrativ publicat în Monitorul Oficial al Republicii se soluționează de o instanță competentă.
2. Textul autentic al legilor sau deciziilor unei Camere Comunitare, publicate în Monitorul Oficial al Republicii, este cel în limba Camerei Comunitare în cauză.
3. În cazul în care apare orice neconcordanță între textul în limba greacă și cel în limba turcă al unui act sau document executiv ori administrativ care, deși nu a fost publicat în Monitorul Oficial al Republicii, a fost publicat în alt mod, declarația ministrului sau a oricărei alte autorități implicate cu privire la textul care prevalează sau cu privire la textul corect este finală și definitivă.
4. Instanța competentă poate lua măsurile corective pe care le consideră juste în orice situație în care există diferențe între texte astfel cum s-a menționat mai sus.
7. Cele două limbi oficiale vor fi utilizate pe monede, bancnote și sigilii.
8. Orice persoană are dreptul de a se adresa autorităților Republicii în oricare dintre limbile oficiale.

### Art. 4

1. Republica va avea propriul său drapel cu design și culoare neutre, ales în comun de către Președintele și Vicepreședintele Republicii.
2. Autoritățile Republicii și orice altă autoritate publică sau organ de utilitate publică creat prin sau în conformitate cu legislația Republicii arborează drapelul

Republicii și au dreptul de a arbora, de sărbători, împreună cu drapelul Republicii, atât drapelul Greciei, cât și drapelul Turciei, în același timp.

3. Autoritățile și instituțiile comunale au dreptul de a arbora, de sărbători, împreună cu drapelul Republicii, fie drapelul Greciei, fie drapelul Turciei în același timp.

4. Orice cetățean al Republicii și orice organ, cu sau fără personalitate juridică, care nu este public și ai cărui membri sunt cetățeni ai Republicii, su dreptul de a arbora la locațiile lor drapelul Republicii sau drapelul Greciei ori al Turciei fără nicio restricție.

#### **Art. 5**

Comunitatea greacă și cea turcă au dreptul de a celebra sărbătorile naționale grecești și respectiv turcești.

## **PARTEA A II-A** **Drepturile și libertățile fundamentale**

#### **Art. 6**

Sub rezerva prevederilor exprese ale prezentei Constituții, nicio lege sau decizie a Camerei Reprezentanților sau a oricărei Camere Comunitare și niciun act/ nicio decizie al/a niciunui organ, al/a niciunei autorități sau persoane din Republică, ce exercită puterea executivă sau funcții administrative, nu poate discrimina niciuna dintre cele două comunități sau nicio persoană ca persoană sau în virtutea faptului că este membru al unei comunități.

#### **Art. 7**

1. Orice persoană are dreptul la viață și la integritate fizică.

2. Nicio persoană nu poate fi privată de dreptul la viață decât în executarea unei pedepse pronunțate de o instanță competentă ca urmare a condamnării acelei persoane pentru o infracțiune pentru care această pedeapsă este prevăzută de lege. Legea poate să prevadă o astfel de pedeapsă doar în cazuri de crimă cu premeditare, înaltă trădare, piraterie „*jure gentium*” și infracțiuni capitale conform legii militare.

3. Privarea de dreptul la viață nu este considerată ca fiind cauzată prin încălcarea acestui articol în cazurile în care aceasta rezultă din recurgerea absolut necesară la forță:

- a. pentru a apăra o persoană sau o proprietate împotriva unui prejudiciu proporțional care le-ar fi cauzat sau care ar fi inevitabil și ireparabil prin alte mijloace;
- b. pentru a efectua o arestare sau pentru a împiedica evadarea unei persoane reținute în mod legal;

- c. pentru a reprima manifestațiile violente sau o insurecție, în conformitate cu legea.

### **Art. 8**

Nicio persoană nu poate fi supusă torturii sau pedepselor ori tratamentelor inumane sau degradante.

### **Art. 9**

Orice persoană are dreptul la o existență decentă și la securitate socială. Legea prevede protecția lucrătorilor, asistența pentru persoanele defavorizate și un sistem de asigurări sociale.

### **Art. 10**

1. Nicio persoană nu poate fi ținută în sclavie sau servitute.
2. Nicio persoană nu poate fi constrânsă să execute muncă forțată sau obligatorie.
3. În sensul prezentului articol, nu constituie „muncă forțată sau obligatorie”:
  - a. orice muncă impusă în mod normal unei persoane în timpul detenției, în condițiile prevăzute de articolul 11 sau pe perioada în care este eliberată condiționat;
  - b. orice serviciu cu caracter militar dacă acesta este impus sau, în cazul celor care refuză să satisfacă serviciul militar din motive de conștiință, un serviciu impus în locul serviciului militar obligatoriu, sub rezerva recunoașterii acestora printr-o lege;
  - c. orice serviciu impus în situații de urgență sau de calamități care amenință viața sau bunăstarea locuitorilor.

### **Art. 11**

1. Orice persoană are dreptul la libertate individuală și siguranța persoanei.
2. Nicio persoană nu poate fi privată de libertate, cu excepția următoarelor cazuri:
  - a. detenția unei persoane ca urmare a condamnării pronunțate de o instanță competentă;
  - b. arestarea sau reținerea unei persoane pentru nerespectarea unei măsuri legale a unei instanțe;
  - c. arestarea sau reținerea unei persoane efectuată în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive rezonabile de a bănui că a săvârșit o infracțiune sau atunci când există motive temeinice de a crede că este necesar a împiedica acea persoană să săvârșească o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia;
  - d. reținerea unui minor printr-o măsură legală în scopul educației sub supraveghere sau reținerea sa legală în scopul aducerii sale în fața autorității legale competente;

- e. reținerea persoanelor în scopul prevenirii transmiterii unei boli contagioase, a alienațiilor, a alcoolicilor sau a toxicomanilor ori a vagabonzilor;
- f. arestarea sau reținerea unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriul Republicii sau a unui cetățean străin care face obiectul unei proceduri de deportare sau extrădare ori a unui cetățean al Republicii în vederea extrădării sau predării acestuia în baza unui mandat european de arestare sau a unui tratat internațional obligatoriu pentru Republică, cu condiția ca acel tratat să fie aplicat și de cealaltă parte. Arestarea sau reținerea unei persoane în vederea extrădării sau predării acelei persoane nu este însă posibilă dacă organul sau autoritatea competentă conform legii are un motiv întemeiat să creadă că cererea de extrădare sau predare a fost făcută în vederea urmăririi penale sau a pedepsirii acelei persoane pe motiv de rasă, religie, naționalitate, origine etnică, convingeri politice sau drepturi legitime conform dreptului internațional cu privire la drepturi colective sau personale.

3. Cu excepția cazurilor și în condițiile prevăzute de lege, în caz de infracțiuni flagrante pedepsite cu moartea sau închisoarea, nicio persoană nu poate fi arestată decât în baza unui mandat judiciar motivat, emis cu respectarea formalităților prevăzute de lege, sau în baza unui mandat european de arestare.

4. Persoanele arestate i se aduc la cunoștință la momentul arestării, în limba pe care o înțelege, motivele arestării sale și i se permite să fie reprezentată de un avocat ales.

5. Persoana arestată este adusă în fața unui judecător în cel mai scurt termen după arestare și, în orice caz, nu mai târziu de 24 de ore de la arestare, dacă aceasta nu este eliberată mai devreme.

6. Judecătorul în fața căruia este adusă persoana arestată va trece imediat la examinarea motivelor arestării într-o limbă pe care persoana arestată o înțelege și, cât mai repede posibil și, în orice caz, nu mai târziu de trei zile de la această înfățișare, fie va elibera persoana arestată în condițiile pe care le consideră potrivite fie, în cazul în care investigația privind comiterea infracțiunii pentru care acea persoană a fost arestată nu a fost finalizată, va dispune arestarea preventivă a persoanei și poate dispune arestarea preventivă în mod repetat pentru o perioadă ce nu poate depăși opt zile consecutive, cu condiția ca perioada totală a detenției preventive să nu depășească trei luni de la data arestării, la expirarea acestui termen orice persoană sau autoritate care deține custodia persoanei arestate o va elibera imediat.

Orice decizie a judecătorului în temeiul prezentului alineat este supusă căilor de atac.

7. Orice persoană privată de libertate prin arestare sau reținere are dreptul să introducă o acțiune în justiție pentru ca instanța să decidă fără întârziere asupra legalității detenției sale și să dispună eliberarea sa, dacă detenția este ilegală.



8. Orice persoană care a fost victima unei arestări neîntemeiate sau a unei rețineri cu încălcarea dispozițiilor acestui articol are un drept garantat la despăgubire.

#### Art. 12

1. Nicio persoană nu poate fi condamnată pentru o infracțiune care constă într-o acțiune sau omisiune care, la momentul săvârșirii, nu constituia infracțiune potrivit legii; și niciunei persoane nu i se poate aplica, pentru o infracțiune, o pedeapsă mai mare decât cea prevăzută de lege în mod expres pentru acea infracțiune la momentul săvârșirii acesteia.

2. O persoană care a fost achitată sau condamnată pentru o infracțiune nu poate fi judecată din nou pentru aceeași infracțiune. Nicio persoană nu poate fi pedepsită de două ori pentru aceeași acțiune sau omisiune, cu excepția cazului în care acea acțiune sau omisiune are ca efect decesul.

3. Nicio lege nu poate prevedea o pedeapsă care este disproporționată în raport cu gravitatea infracțiunii.

4. Orice persoană acuzată de o infracțiune este considerată nevinovată până în momentul în care i se dovedește vinovăția, potrivit legii.

5. Orice persoană acuzată de o infracțiune are cel puțin următoarele drepturi:

- a. să fie informată imediat, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit asupra naturii și motivelor acuzației care i se aduce;
- b. să dispună de timpul și de mijloacele adecvate pentru pregătirea apărării sale;
- c. să se apere ea însăși sau să fie reprezentată de un avocat ales de ea sau, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător legal, să i se acorde asistență juridică gratuită atunci când interesele justiției o cer;
- d. să audieze sau să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină participarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării;
- e. să fie asistată în mod gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită de instanță.

6. Pedeapsa confiscării generale a proprietății este interzisă.

#### Art. 13

1. Orice persoană are dreptul de a circula în mod liber pe întreg teritoriul Republicii și de a avea reședința în orice parte a acestui teritoriu, sub rezerva limitărilor impuse prin lege și care sunt necesare exclusiv în scop de apărare sau sănătate publică ori prevăzute ca pedeapsă pronunțată de o instanță competentă.

2. Orice persoană are dreptul de a părăsi permanent sau temporar teritoriul Republicii, sub rezerva restricțiilor rezonabile impuse prin lege.

**Art. 14**

Niciun cetățean nu poate fi expulzat sau exilat din Republică în nicio circumstanță.

**Art. 15**

1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și familiale.

2. Nu este admisă nicio ingerință în exercitarea acestui drept decât în măsura în care această ingerință este prevăzută de lege și dacă este necesară exclusiv în interesul securității Republicii sau al ordinii constituționale, al siguranței publice ori al ordinii publice, al sănătății publice, al moralei publice sau pentru protejarea drepturilor și libertăților garantate tuturor persoanelor prin această Constituție.

**Art. 16**

1. Locuința unei persoane este inviolabilă.

2. Nu este permisă intrarea sau percheziția unei locuințe decât în condițiile prevăzute de lege și în baza unui mandat judiciar motivat corespunzător sau atunci când intrarea are loc cu acordul expres al locatarului locuinței ori în scopul salvării victimelor unei infracțiuni săvârșite cu violență sau ale unei calamități.

**Art. 17**

1. Orice persoană are dreptul la respectarea și la secretul corespondenței sale și al altor mijloace de comunicare, dacă acea comunicare are loc prin mijloace care nu sunt interzise prin lege.

2. Nu este permisă nicio ingerință în exercitarea acestui drept, cu excepția cazului în care această ingerință este permisă potrivit legii în următoarele cazuri:

1. deținuți condamnați sau necondamnați;
2. în baza unei hotărâri judecătorești emise potrivit dispozițiilor legii, în baza unei cereri a Procurorului General al Republicii, iar acea ingerință constituie o măsură care este necesară într-o societate democratică exclusiv în interesul securității Republicii sau pentru prevenirea, cercetarea sau urmărirea penală a următoarelor infracțiuni grave:
  - a. crimă cu premeditare sau omucidere;
  - b. traficul de persoane adulte sau minore și infracțiuni privind pornografia infantilă;
  - c. comercializarea, furnizarea, cultivarea și producerea de stupefiante, substanțe psihotrope sau droguri periculoase;
  - d. infracțiuni privind moneda sau bancnota Republicii și
  - e. infracțiuni de corupție pedepsite, în cazul condamnării, cu închisoare de cel puțin cinci ani;
3. în baza unei hotărâri judecătorești emise potrivit dispozițiilor legale, pentru cercetarea sau urmărirea penală a unei infracțiuni grave

pedepsite, în cazul unei condamnări, cu închisoare de cel puțin cinci ani, iar acea ingerință se referă la accesul la date relevante de comunicații electronice cu privire la circulație și poziție și la accesul la date relevante care sunt necesare pentru identificarea abonatului și/sau a utilizatorului.

### Art. 18

1. Orice persoană are dreptul la libertatea gândirii, conștiinței și a credințelor religioase.

2. Cultele religioase ale căror doctrine sau rituri nu sunt secrete sunt libere.

3. Toate cultele religioase sunt egale în fața legii. Fără a aduce atingere competenței Camerelor Comunitare în conformitate cu prezenta Constituție, niciun act legislativ, executiv sau administrativ al Republicii nu poate discrimina vreo instituție religioasă sau cult religios.

4. Orice persoană este liberă și are dreptul de a-și practica credința și de a-și manifesta religia sau convingerea, prin intermediul cultului, învățământului, practicilor și îndeplinirii riturilor, în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, precum și de a își schimba religia sau convingerea.

5. Recurgerea la constrângerea fizică sau morală, în scopul de a determina o persoană să își schimbe religia sau pentru a împiedica o persoană să își schimbe religia, este interzisă.

6. Libertatea de a își manifesta religia sau credințele nu poate fi restrânsă decât în cazurile prevăzute de lege și care sunt necesare în interesul securității Republicii sau al ordinii constituționale ori al siguranței publice ori al ordinii publice sau al sănătății publice sau al moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților garantate tuturor persoanelor prin această Constituție.

7. Până când o persoană împlinește vârsta de 16 ani decizia privind religia practică de aceasta aparține persoanei care exercită tutela legală a acelei persoane.

8. Nicio persoană nu poate fi obligată să plătească un impozit sau o taxă ale cărui/cărei încasări sunt alocate în mod special, în tot sau în parte, în scopul unei religii alta decât cea a acelei persoane.

### Art. 19

1. Orice persoană are dreptul la libertatea opiniei și de exprimare în orice formă.

2. Acest drept cuprinde libertatea de a-și susține opiniile și libertatea de a primi și de a transmite informații și idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere.

3. Exercițarea drepturilor prevăzute la alineatele 1 și 2 din prezentul articol poate fi supusă formalităților, condițiilor, restrângerilor sau pedepselor prevăzute de lege și care sunt necesare exclusiv în interesul securității Republicii ori

al ordinii constituționale, al siguranței publice sau al ordinii publice, al sănătății publice sau al moralei publice sau pentru protejarea reputației ori a drepturilor altor persoane ori pentru a împiedica divulgarea informațiilor primite în mod confidențial sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

4. Punerea sub sechestru a ziarelor și a altor materiale tipărite nu este permisă fără acordul scris al Procurorului General al Republicii, care trebuie să fie confirmat prin decizia unei instanțe competente într-un termen care nu poate depăși 72 de ore, în caz contrar sechestrul va fi ridicat.

5. Nicio dispoziție a acestui articol nu poate împiedica Republica să solicite licențe întreprinderilor societății de radiodifuziune audio și video sau cinema.

#### **Art. 20**

1. Orice persoană are dreptul de a primi și orice persoană sau instituție are dreptul de a acorda instruire ori educație, sub rezerva formalităților, condițiilor sau restricțiilor care sunt în conformitate cu dreptul relevant al comunităților și necesare exclusiv în interesul securității Republicii sau al ordinii constituționale ori al siguranței publice sau al ordinii publice, al sănătății publice sau al moralei publice ori pentru standardul și calitatea învățământului ori pentru protejarea drepturilor și libertăților celorlalți, inclusiv dreptul părinților de a asigura pentru copiii lor învățământul care este în conformitate cu convingerile lor religioase.

2. Învățământul primar gratuit este asigurat de Camera Comunitară greacă și cea turcă în respectivele școli primare ale comunităților.

3. Învățământul primar este obligatoriu pentru toți cetățenii care au împlinit vârsta școlară stabilită printr-o lege relevantă a comunităților.

4. Învățământul, altul decât învățământul primar, este asigurat de Camera Comunitară greacă și cea turcă, în cazurile adecvate și care merită această educație, în termenii și condițiile stabilite prin legea comunitară relevantă.

#### **Art. 21**

1. Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire pașnică.

2. Orice persoană are dreptul la libertatea de asociere cu alții, inclusiv dreptul de a constitui sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale. Fără a aduce atingere vreunei restricții prevăzute la alineatul 3 din acest articol, nicio persoană nu poate fi constrânsă să devină membru al unei asociații sau să continue să fie membru al acesteia.

3. Exercițiul acestor drepturi poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă este absolut necesar exclusiv în interesul securității Republicii sau al ordinii constituționale ori al siguranței publice sau al ordinii publice ori al sănătății publice sau al moralei publice ori pentru protejarea drepturilor și libertăților garantate tuturor persoanelor prin prezenta Constituție, indiferent dacă acea persoană participă la acea întrunire sau dacă este membru al acelei asociații.

4. Orice asociere al cărei obiect sau ale cărei activități contravin ordinii constituționale este interzisă.

5. Legea poate prevedea restrângerea exercițiului acestor drepturi de către membrii forțelor armate, ai poliției sau ai jandarmeriei.

6. Prevederile prezentului articol se aplică și înființării de companii, societăți și alte asociații cu scop lucrativ, sub rezerva dispozițiilor oricărei legi care reglementează înființarea sau constituirea, apartenența (inclusiv drepturile și obligațiile membrilor), conducerea și administrarea, precum și lichidarea și dizolvarea.

## Art. 22

1. Orice persoană care a împlinit vârsta matrimonială este liberă să se căsătorească și să întemeieze o familie conform legii privind căsătoria, aplicabilă acelei persoane potrivit dispozițiilor prezentei Constituții.

2. Dispozițiile alineatului 1 al prezentului articol se aplică, în următoarele cazuri, după cum urmează:

- a. dacă legea privind căsătoria, aplicabilă părților potrivit dispozițiilor articolului 111, nu este aceeași, părțile pot alege ca respectiva căsătorie să fie reglementată de legea aplicabilă oricăreia dintre părțile în cauză, în condițiile legii;
- b. dacă prevederile articolului 111 nu se aplică niciuneia dintre părțile la căsătorie și dacă niciuna dintre părți nu este membru al comunității turce, căsătoria este reglementată de o lege a Republicii adoptată de Camera Reprezentanților și care nu poate include decât limitări referitoare la vârstă, sănătate, proximitatea relației și interzicerea poligamiei;
- c. dacă prevederile articolului 111 se aplică doar uneia dintre părțile la căsătorie, iar cealaltă parte nu este membru al comunității turce, căsătoria este reglementată de legea Republicii potrivit prevederilor literei b a prezentului alineat; cu toate acestea, părțile pot alege ca respectiva lor căsătorie să fie reglementată de legea aplicabilă uneia dintre părți în temeiul articolului 111, în măsura în care acea lege permite respectiva căsătorie.

3. Nicio dispoziție a acestui articol nu aduce atingere în niciun fel drepturilor, altele decât cele privind căsătoria, ale Bisericii Ortodoxe Grecești sau ale oricărui alt grup religios căruia i se aplică prevederile alineatului 3 al articolului 2 cu privire la respectivii membri ai acestuia, potrivit prevederilor prezentei Constituții.

## Art. 23

1. Orice persoană, în mod individual sau în comun cu alte persoane, are dreptul de a dobândi, deține, poseda, folosi și dispune de orice bunuri mobile și imobile și are dreptul la respectarea acestui drept. Dreptul Republicii la apele subterane, minerale și antichități este rezervat.

2. Nu se poate dispune nicio privare de acest drept și nicio restrângere sau limitare a acestui drept, cu excepția celor prevăzute în prezentul articol.

3. Legea poate dispune restrângeri sau limitări ale exercițiului acestui drept numai dacă sunt absolut necesare în interesul siguranței publice, al sănătății publice, al moralei publice, al amenajării teritoriului, al dezvoltării și utilizării oricăror proprietăți pentru promovarea utilității publice sau pentru protejarea drepturilor altor persoane. O despăgubire justă trebuie plătită imediat pentru acele restrângeri sau limitări care reduc în mod substanțial valoarea economică a acelei proprietăți; în caz de dezacord, această despăgubire este stabilită de o instanță civilă.

4. Orice bun mobil sau imobil sau orice drept asupra sau interes cu privire la un astfel de bun poate fi expropriat de către Republică sau de către o instituție municipală sau o Cameră Comunitară pentru instituțiile, organele sau unitățile de învățământ, religioase, caritabile sau sportive din sfera sa de competență și numai de la persoane care aparțin respectivei sale comunități sau de către o corporație publică sau un organ de utilitate publică căreia/căruia acest drept i-a fost conferit prin lege și numai:

- a. pentru o cauză de utilitate publică, care va fi prevăzută în mod specific într-o lege generală cu privire la exproprierea obligatorie, care va fi adoptată în termen de un an de la data intrării în vigoare a prezentei Constituții și
- b. atunci când acea cauză este stabilită printr-o decizie a autorității achizițoare și adoptată potrivit dispozițiilor acelei legi, specificând în mod clar motivele acelei exproprieri și
- c. în schimbul plății în numerar și în prealabil a unei despăgubiri juste și echitabile ce va fi stabilită, în caz de dezacord, de o instanță civilă.

5. Orice bun imobil sau orice drept asupra acestuia sau interes cu privire la un astfel de bun expropriat nu poate fi utilizat decât în scopul pentru care acesta a fost expropriat. În cazul în care acel scop nu a fost atins în termen de trei ani de la expropriere, autoritatea dobânditoare va oferi bunul, imediat după expirarea perioadei de trei ani menționată, persoanei de la care acesta a fost expropriat, la prețul exproprierii. Această persoană are dreptul, în termen de trei luni de la primirea acestei oferte, să declare că acceptă sau refuză oferta și, dacă declară că o acceptă, acel bun îi va fi restituit imediat după ce restituie acel preț într-un termen suplimentar de trei luni de la data acceptării.

6. În cazul unei reforme agricole, terenurile vor fi repartizate exclusiv persoanelor care aparțin aceleiași comunități căreia îi aparține proprietarul respectivului teren expropriat.

7. Nicio dispoziție din alineatele 3 și 4 ale prezentului articol nu aduce atingere prevederilor unei legi adoptate în scopul colectării eficiente a impozitelor sau amenzilor, al punerii în executare a unei hotărâri judecătorești, al executării unei obligații contractuale sau pentru prevenirea pericolului pentru viață sau bunuri.

8. Orice bun mobil sau imobil poate fi rechiziționat de către Republică sau de către o Cameră Comunitară pentru instituțiile, organele sau unitățile de învățământ, religioase, caritabile sau sportive care se află în sfera de competență a acesteia și numai dacă proprietarul și persoana care are drept de posesie asupra bunului respectiv aparțin respectivei comunități și numai:

- a. pentru o cauză de utilitate publică, care va fi prevăzută în mod specific într-o lege generală privind rechiziția, care va fi adoptată în termen de un an de la data intrării în vigoare a prezentei Constituții și
- b. atunci când acea cauză este stabilită printr-o decizie a autorității rechizitoare și adoptată potrivit dispozițiilor acelei legi, specificând în mod clar motivele acelei rechiziții și
- c. pentru o perioadă care nu poate depăși trei ani și
- d. în schimbul plății în numerar și în prealabil a unei despăgubiri juste și echitabile ce va fi stabilită, în caz de dezacord, de o instanță civilă.

9. Fără a aduce atingere vreunei dispoziții din prezentul articol, nicio privatizare, restrângere sau limitare a dreptului prevăzut la alineatul 1 cu privire la orice bun mobil sau imobil care aparține oricărei arhiepiscopii, mănăstiri, biserici sau oricărei alte instituții ecleziastice sau a oricărui drept sau interes asupra aceluși bun nu poate fi dispusă decât cu acordul scris al autorității ecleziastice corespunzătoare ce deține controlul asupra aceluși bun, iar dispozițiile alineatelor 3, 4, 7 și 8 ale prezentului articol sunt supuse dispozițiilor acestui alineat.

Cu toate acestea, restrângerile și limitările în scopul amenajării teritoriului potrivit dispozițiilor alineatului 3 ale prezentului articol nu sunt supuse prevederilor acestui alineat.

10. Fără a aduce atingere vreunei dispoziții din prezentul articol, nicio privatizare, restrângere sau limitare a vreunui drept prevăzut la alineatul 1 al prezentului articol cu privire la orice bun mobil sau imobil donat musulmanilor în scopuri caritabile (*waqf*), inclusiv obiectele și titularii unor astfel de donații *waqf* și proprietățile ce aparțin moscheilor sau oricăror alte instituții religioase musulmane sau orice drept sau interes asupra aceluși bun nu poate fi dispus decât cu aprobarea Camerei Comunitare Turce și conform legilor și principiilor donației *waqf*, iar dispozițiile alineatelor 3, 4, 7 și 8 ale prezentului articol nu sunt supuse dispozițiilor acestui alineat.

Cu toate acestea, restrângerile și limitările în scopul amenajării teritoriului potrivit alineatului 3 ale prezentului articol nu sunt supuse prevederilor acestui alineat.

11. Orice persoană interesată are dreptul de a exercita o cale de atac în instanță în temeiul dispozițiilor prezentului articol iar acea cale de atac suspendă procedura de expropriere forțată; și în cazul în care este dispusă orice restrângere sau limitare în temeiul alineatului 3 al prezentului articol, instanța poate ordona suspendarea oricăror proceduri în curs. Orice decizie a instanței în temeiul prezentului alineat este supusă căilor de atac.

**Art. 24**

1. Orice persoană este obligată să contribuie, în funcție de mijloacele proprii, la sarcinile publice.

2. Nicio astfel de contribuție cu titlu de impozit, taxă sau tarif de orice fel nu poate fi impusă decât prin și în conformitate cu legea.

3. Niciun impozit, nicio taxă și niciun tarif nu pot fi impuse cu efect retroactiv:

Cu toate acestea, orice taxă de import poate fi impusă de la data depunerii proiectului de lege relevant.

4. Cu excepția taxelor vamale, niciun impozit, nicio taxă și niciun tarif de niciun fel nu poate fi de natură distructivă sau prohibitivă.

**Art. 25**

1. Orice persoană are dreptul de a practica orice profesie, de a exercita orice ocupație sau de a desfășura orice activitate comercială.

2. Exercițarea acestui drept poate fi supusă formalităților, condițiilor și restrângerilor prevăzute de lege, care se referă exclusiv la calificările necesare în mod obișnuit pentru exercitarea oricărei profesii sau care sunt necesare exclusiv în interesul securității Republicii ori al ordinii constituționale sau al siguranței publice ori al ordinii publice sau al sănătății publice ori al moralei publice sau pentru protejarea drepturilor și libertăților garantate oricărei persoane prin această Constituție ori în interes public, cu condiția ca nicio astfel de formalitate, condiție sau restrângere în scopuri de interes public să nu fie prevăzută de o lege, dacă acea formalitate, condiție sau restrângere contravine intereselor oricărei comunități.

3. Cu titlu de excepție de la dispozițiile de mai sus ale prezentului articol, dacă este în interesul public, o lege poate prevedea ca anumite activități, de natura unui serviciu public esențial sau care au legătură cu exploatarea surselor de energie sau a altor resurse naturale, să fie desfășurate exclusiv de Republică sau de o autoritate municipală ori de o persoană juridică publică înființată în acest scop prin acea lege și administrată sub controlul Republicii și care are un capital ce poate proveni din fonduri publice și private sau doar din una dintre aceste surse, cu condiția ca, dacă această activitate a fost desfășurată de orice persoană, alta decât o autoritate municipală sau o persoană juridică publică, instalațiile utilizate pentru desfășurarea acelei activități să fie achiziționate, la cererea acelei persoane, în schimbul plății unui preț just, de către Republică sau de către acea autoritate municipală ori de către acea persoană juridică publică, după caz.

**Art. 26**

1. Orice persoană are dreptul de a încheia în mod liber orice contract sub rezerva condițiilor, limitărilor sau restrângerilor stabilite prin principiile generale de drept contractual. Legea trebuie să prevină exploatarea de către persoane care dețin puterea economică.



2. Legea poate prevedea obligativitatea încheierii unor contracte colective de muncă între angajatori și lucrători cu protejarea adecvată a drepturilor oricărei persoane, reprezentată sau nu la încheierea aceluși contract.

#### Art. 27

1. Dreptul la grevă este recunoscut și exercițiul acestuia poate fi reglementat prin lege exclusiv în scopul garantării securității Republicii sau a ordinii constituționale, a ordinii publice sau a siguranței publice ori în scopul conservării bunurilor și serviciilor esențiale pentru viața locuitorilor, în scopul protejării drepturilor și libertăților garantate oricărei persoane prin prezenta Constituție.

2. Membrii forțelor armate, ai poliției și ai jandarmeriei nu au dreptul la grevă. Legea poate extinde această interdicție asupra membrilor serviciului public.

#### Art. 28

1. Toate persoanele sunt egale în fața legii, administrației și justiției și au dreptul la protecție egală și tratament egal din partea acestora.

2. Orice persoană beneficiază de toate drepturile și libertățile prevăzute prin prezenta Constituție fără vreo discriminare directă sau indirectă a vreunei persoane pe bază de comunitate, rasă, religie, limbă, sex, convingeri politice sau de alt fel, origine națională sau socială, naștere, culoare, bogăție, clasă socială a acesteia sau din vreun alt motiv, cu excepția cazului în care în Constituție se prevede altfel.

3. Niciun cetățean nu are dreptul de a folosi sau de a beneficia de vreun privilegiu acordat prin orice titlu nobiliar sau prin distincție socială în limitele teritoriale ale Republicii.

4. Niciun titlu de noblețe și nicio altă distincție socială nu poate fi conferit(ă) de Republică sau recunoscut(ă) pe teritoriul Republicii.

#### Art. 29

1. Orice persoană are dreptul de a adresa, individual sau împreună cu alții, cereri scrise sau plângeri către orice autoritate publică competentă, iar acestea vor fi analizate și soluționate cu celeritate; o notificare motivată corespunzător, cu privire la orice astfel de decizie, va fi comunicată imediat autorului cererii sau plângerii și, în orice caz, în termen de cel mult treizeci de zile.

2. În cazul în care orice persoană interesată este lezată prin orice astfel de decizie sau dacă nicio astfel de decizie nu este notificată persoanei în cauză în termenul prevăzut la alineatul 1 al prezentului articol, acea persoană poate sesiza instanța competentă în materia care face obiectul acelei cereri sau plângeri.

#### Art. 30

1. Niciunei persoane nu i se poate refuza accesul la instanța care îi revine în conformitate cu prezenta Constituție. Constituirea unor comisii judiciare sau instanțe extraordinare, sub orice denumire, este interzisă.

2. Pentru stabilirea drepturilor și obligațiilor sale civile sau a oricărei acuzații de natură penală împotriva sa, orice persoană are dreptul la judecarea în

mod echitabil și în mod public a cauzei sale, într-un termen rezonabil, de către o instanță independentă, imparțială și competentă, constituită prin lege. Hotărârea va fi motivată și pronunțată în ședință publică, însă presa și publicul pot fi excluse, în tot sau în parte, de la proces printr-o decizie a instanței, dacă este în interesul securității Republicii sau al ordinii constituționale, al ordinii publice, al siguranței publice sau al moralei publice ori atunci când interesele minorilor sau protejarea vieții private a părților impun acest lucru, ori, în împrejurări speciale în care, în opinia instanței, publicitatea ar aduce atingere intereselor justiției.

3. Orice persoană are dreptul:

- a. de a fi informată cu privire la motivele pentru care i se cere să se înfățișeze în fața instanței;
- b. de a își susține apărarea în fața instanței și de a avea timpul suficient necesar pentru a își pregăti apărarea;
- c. de a furniza și de a determina furnizarea de probe și de a interoga martorii conform legii;
- d. de a beneficia de un avocat la alegerea sa și de a beneficia de asistență juridică gratuită atunci când interesele justiției o impun și în conformitate cu prevederile legale;
- e. de a beneficia de asistență gratuită din partea unui interpret dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită în instanță.

### **Art. 31**

Sub rezerva dispozițiilor prezentei Constituții și ale oricărei legi electorale a Republicii sau a Camerei Comunale relevante adoptată în temeiul acesteia, orice cetățean are drept de vot la orice alegeri organizate în temeiul prezentei Constituții sau în temeiul oricărei astfel de legi.

### **Art. 32**

Nicio dispoziție din această parte nu împiedică Republica să reglementeze prin lege orice chestiune referitoare la cetățenii străini, potrivit dreptului internațional.

### **Art. 33**

1. Sub rezerva prevederilor prezentei Constituții cu privire la starea de urgență, drepturile și libertățile fundamentale garantate prin această parte nu pot fi supuse altor limitări sau restrângeri decât cele prevăzute în această parte.

2. Dispozițiile din această parte, privind respectivele limitări sau restrângeri, trebuie interpretate în mod strict și nu pot fi aplicate în niciun alt scop decât cel pentru care acestea au fost prevăzute.

### **Art. 34**

Nicio dispoziție din această parte nu poate fi interpretată ca implicând pentru vreo comunitate, vreun grup sau vreo persoană un drept de a desfășura o

activitate sau de a efectua o acțiune în scopul subminării sau distrugerii ordinii constituționale stabilite prin prezenta Constituție ori în scopul distrugerii oricărui drept sau a oricărei libertăți menționat(ă) în această parte ori în scopul limitării acestora într-o măsură mai mare decât se prevede în această parte.

#### **Art. 35**

Autoritățile legislative, executive și judiciare ale Republicii au obligația de a garanta, în limitele competențelor lor respective, aplicarea eficientă a dispozițiilor din această Parte.

## **PARTEA A III-A**

### **Președintele Republicii, Vicepreședintele Republicii și Consiliul de Miniștri**

**CY**

#### **Art. 36**

1. Președintele Republicii este șeful statului și are întâietate față de orice persoane din Republică.

Vicepreședintele Republicii este al doilea om în stat și are întâietate față de orice persoane din Republică, imediat după Președintele Republicii.

În caz de absență temporară sau incapacitate temporară a Președintelui Republicii de a-și îndeplini atribuțiile, supleantul sau înlocuitorul Președintelui Republicii este desemnat potrivit dispozițiilor alineatului 2 al prezentului articol.

2. În caz de absență temporară sau de incapacitate temporară a Președintelui sau a Vicepreședintelui Republicii de a își îndeplini atribuțiile, Președintele sau Vicepreședintele Camerei Reprezentanților și, în caz de absență a acestuia ori de vacanță a acestor funcții, reprezentantul care îi îndeplinește atribuțiile în temeiul articolului 72 va îndeplini atribuțiile Președintelui sau, respectiv, ale Vicepreședintelui pe durata acelei absențe temporare sau incapacități temporare.

#### **Art. 37**

Președintele Republicii, în calitate de șef al statului:

- a. reprezintă Republica în toate funcțiile sale oficiale;
- b. semnează scrisorile de acreditare ale reprezentanților diplomatici numiți în temeiul articolului 54 și primește scrisorile de acreditare ale reprezentanților diplomatici străini care sunt acreditați pe lângă Președinte;
- c. semnează:
  - i. scrisorile de acreditare ale delegaților numiți în temeiul articolului 54 pentru negocierea tratatelor internaționale, a convențiilor

- sau a altor acorduri ori pentru semnarea tratatelor, convențiilor sau acordurilor deja negociate, în conformitate cu și sub rezerva dispozițiilor prezentei Constituții;
- ii. scrisoarea privind transmiterea instrumentelor de ratificare a oricăror tratate internaționale, convenții sau acorduri aprobate potrivit prevederilor prezentei Constituții;
- d. conferă decorațiile Republicii.

### **Art. 38**

1. Vicepreședintele Republicii, în calitate de al doilea om în stat, are dreptul de:
  - a. a fi prezent în orice funcții oficiale;
  - b. a fi prezent la prezentarea scrisorilor de acreditare a reprezentanților diplomați străini;
  - c. a îi recomanda Președintelui Republicii să confere decorațiile Republicii membrilor comunității turce, recomandare pe care Președintele trebuie să o accepte, cu excepția cazului în care există motive serioase în sens contrar. Decorațiile astfel conferite vor fi prezentate beneficiarului de către Vicepreședinte, dacă acesta dorește acest lucru.
2. În sensul literelor a și b din alineatul 1 al prezentului articol, informațiile necesare vor fi prezentate Vicepreședintelui Republicii în scris, cu suficient timp înainte de orice astfel de eveniment.

### **Art. 39**

1. Alegerea Președintelui și a Vicepreședintelui Republicii are loc prin sufragiu direct, universal și secret și, cu excepția alegerilor parțiale, în aceeași zi, dar separat.

Cu toate acestea, dacă există un singur candidat în oricare dintre aceste alegeri, acel candidat este declarat ales.

2. Este declarat ales candidatul care a obținut mai mult de 50 de procente din voturile valabil exprimate. Dacă niciunul dintre candidați nu întrunește majoritatea necesară, alegerile sunt repetate în ziua corespunzătoare din săptămâna imediat următoare, între cei doi candidați care au obținut cel mai mare număr de voturi valabil exprimate, iar candidatul care obține la aceste alegeri repetate cel mai mare număr de voturi valabil exprimate este declarat ales.

3. Dacă alegerile nu pot avea loc la data stabilită în temeiul prezentei Constituții, din cauza unor împrejurări extraordinare și neprevăzute cum ar fi cutremur, inundație, epidemie generală și altele asemenea, atunci acestea vor avea loc în ziua corespunzătoare din săptămâna imediat următoare.

### **Art. 40**

O persoană are dreptul de a candida la alegerile pentru Președinte sau Vicepreședinte al Republicii dacă, la momentul alegerilor, acea persoană:

- a. este cetățean al Republicii;
- b. a împlinit vârsta de 35 de ani;
- c. nu a fost condamnată, înainte sau după intrarea în vigoare a prezentei Constituții, pentru o infracțiune care implică nedemnitatea sau turpitudinea morală sau nu a fost lipsită de drepturile electorale de către o instanță competentă ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni electorale;
- d. nu suferă de o boală psihică care privează persoana respectivă de capacitatea de a acționa în calitate de Președinte sau Vicepreședinte al Republicii.

#### Art. 41

1. Funcția de Președinte sau Vicepreședinte al Republicii este incompatibilă cu funcția de ministru sau reprezentant ori membru al unei Camere Comunitare sau de membru al oricărui consiliu municipal, inclusiv cu cea de primar sau de membru al forțelor armate ori de securitate ale Republicii sau cu o funcție publică sau municipală.

În sensul prezentului articol, „funcție publică” desemnează orice funcție remunerată în serviciul public al Republicii sau al unei Camere Comunitare, ale cărei remunerații se află fie sub controlul Republicii, fie sub cel al unei Camere Comunitare și include orice funcție în orice corporație publică sau organ de utilitate publică.

2. Pe durata mandatului lor, Președintele și Vicepreședintele Republicii nu pot desfășura, direct sau indirect, în nume propriu sau în numele oricărei alte persoane, nicio activitate comercială sau profesională, cu sau fără scop lucrativ.

#### Art. 42

1. Președintele și Vicepreședintele Republicii sunt investiți de Camera Reprezentanților, iar înainte de investire fac următoarea declarație:

„Declar în mod solemn credință și respect pentru Constituție și legile adoptate în conformitate cu aceasta, pentru menținerea independenței și a integrității teritoriale a Republicii Cipru.”

2. În acest scop, Camera Reprezentanților se întrunește la data expirării mandatului de cinci ani al Președintelui Republicii și al Vicepreședintelui Republicii în exercițiu, iar în cazul unor alegeri parțiale în temeiul alineatului 4 al articolului 44, în a treia zi de la data respectivelor alegeri parțiale.

#### Art. 43

1. Președintele și Vicepreședintele Republicii își exercită funcția pentru o perioadă de cinci ani începând de la data investirii lor și rămân în funcție până la investirea următorului Președinte sau Vicepreședinte ales al Republicii.

2. Președintele și Vicepreședintele Republicii, aleși prin alegeri parțiale în temeiul alineatului 4 al articolului 44, își exercită funcția pe perioada rămasă

până la expirarea mandatului Președintelui sau Vicepreședintelui Republicii a cărui funcție vacantă acesta a fost ales să o ocupe, după caz.

3. Alegerea unui nou Președinte și Vicepreședinte al Republicii are loc înainte de expirarea mandatului de cinci ani al Președintelui și al Vicepreședintelui Republicii în funcție, astfel încât să se permită investirea Președintelui și a Vicepreședintelui nou-aleși ai Republicii, la data expirării mandatului.

#### **Art. 44**

1. Funcția de Președinte sau de Vicepreședinte al Republicii devine vacantă:
  - a. ca urmare a decesului acestuia;
  - b. ca urmare a demisiei acestuia, formulate în scris, adresate Camerei Reprezentanților prin și primită de Președintele sau de Vicepreședintele acesteia, după caz;
  - c. ca urmare a condamnării acestuia pentru înaltă trădare sau pentru orice altă infracțiune care implică nedemnitatea sau turpitudinea morală;
  - d. ca urmare a incapacității permanente, fizice sau psihice, sau a absenței, alta decât temporară, care îl împiedică pe acesta să își îndeplinească în mod eficient atribuțiile.

2. În cazul vacanței funcției de Președinte sau Vicepreședinte al Republicii, Președintele sau, respectiv, Vicepreședintele Camerei Reprezentanților va exercita, pe durata vacanței, atribuțiile Președintelui sau, respectiv, Vicepreședintelui Republicii.

3. Curtea Supremă Constituțională hotărăște cu privire la orice chestiune ce rezultă din litera d a alineatul 1 din prezentul articol, la sesizarea Procurorului General și a Procurorului General Adjunct al Republicii, în baza unei hotărâri a reprezentanților care aparțin aceleiași comunități căreia îi aparține Președintele sau, respectiv, Vicepreședintele Republicii, adoptate cu o majoritate simplă.

Cu toate acestea, nicio astfel de hotărâre nu poate fi adoptată și niciun punct nu poate fi înscris pe ordinea de zi sau dezbătut în Camera Reprezentanților în legătură cu aceasta decât dacă propunerea referitoare la respectiva hotărâre este semnată de cel puțin o cincime din numărul total al acelor reprezentanți.

4. În cazul vacanței funcției de Președinte sau Vicepreședinte al Republicii, funcția vacantă va fi ocupată prin alegeri parțiale care vor avea loc în termen de cel mult 45 de zile de la data la care a intervenit vacanța funcției.

#### **Art. 45**

1. Președintele sau Vicepreședintele Republicii nu poate fi urmărit penal pe durata mandatului său, cu excepția cazurilor care intră sub incidența prezentului articol.

2. Președintele sau Vicepreședintele Republicii poate fi urmărit în justiție pentru înaltă trădare în temeiul unei acuzații formulate de Procurorul General și de Procurorul General Adjunct al Republicii în fața Curții Supreme, în baza unei

hotărâri a Camerei Reprezentanților adoptată prin vot secret și cu o majoritate de trei pături din numărul total al reprezentanților.

Cu toate acestea, nicio astfel de hotărâre nu poate fi adoptată și niciun punct nu poate fi înscris pe ordinea de zi sau dezbătut în Camera Reprezentanților în legătură cu aceasta decât dacă propunerea referitoare la respectiva hotărâre este semnată de cel puțin o cincime din numărul total al acelor reprezentanți.

3. Președintele sau Vicepreședintele Republicii poate fi urmărit în justiție pentru o infracțiune care implică nedemnitățile sau turpitudinea morală în baza unei acuzații formulate de Procurorul General și de Procurorul General Adjunct al Republicii în fața Curții Supreme, cu aprobarea Președintelui Curții Supreme.

4. 1. Președintele sau Vicepreședintele Republicii, în cazul în care este urmărit în justiție în temeiul alineatului 2 sau 3 al prezentului articol, este suspendat din funcție și, ulterior, se aplică dispozițiile alineatului 2 din articolul 36.
2. În cazul urmăririi în justiție a Președintelui sau Vicepreședintelui Republicii, competența de judecată aparține Curții Supreme; în urma condamnării acestuia, funcția sa devine vacantă, iar, în urma achitării sale, acesta va relua îndeplinirea atribuțiilor.

5. Sub rezerva alineatelor 2 și 3 din prezentul articol, Președintele sau Vicepreședintele Republicii nu poate fi urmărit în justiție pentru o infracțiune comisă în exercitarea funcțiilor sale, dar poate fi urmărit în justiție pentru orice altă infracțiune comisă pe durata mandatului, după terminarea mandatului.

6. Nicio acțiune nu poate fi introdusă împotriva Președintelui sau Vicepreședintelui Republicii cu privire la o acțiune sau omisiune comisă de acesta în exercitarea oricăreia dintre funcțiile mandatului său.

Cu toate acestea, nicio dispoziție din prezentul alineat nu poate fi interpretată ca privând, în orice fel, o persoană de dreptul de a chema în judecată Republica în condițiile prevăzute de lege.

#### **Art. 46**

Puterea executivă este asigurată de Președintele și de Vicepreședintele Republicii.

Pentru a asigura puterea executivă, Președintele și Vicepreședintele Republicii dispun de un Consiliu de Miniștri, compus din șapte miniștri greci și trei miniștri turci. Miniștrii sunt numiți de Președintele și, respectiv, Vicepreședintele Republicii, care îi vor desemna printr-un document semnat de amândoi. Miniștrii pot fi aleși din afara Camerei Reprezentanților.

Unul dintre următoarele ministere, respectiv Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Apărării sau Ministerul Finanțelor, trebuie să fie încredințat unui ministru turc. Dacă Președintele și Vicepreședintele Republicii sunt de acord, aceștia pot înlocui acest sistem cu un sistem prin rotație.

Consiliul de Miniștri exercită puterea executivă potrivit articolului 54.

Deciziile Consiliului de Miniștri sunt adoptate cu majoritatea absolută și, cu excepția cazului în care dreptul de veto final sau dreptul de a cere reexaminarea este exercitat de Președintele sau de Vicepreședintele Republicii sau de amândoi în temeiul articolului 57, acestea sunt promulgate imediat de aceștia prin publicarea în Monitorul Oficial al Republicii, potrivit articolului 57.

#### **Art. 47**

Puterea executivă, exercitată de Președintele și Vicepreședintele Republicii în comun, constă în următoarele:

- a. stabilirea modelului și culorii drapelului Republicii potrivit dispozițiilor articolului 4;
- b. crearea sau stabilirea decorațiilor Republicii;
- c. numirea, printr-un document semnat de ambii, a membrilor Consiliului de Miniștri prevăzuți la articolul 46;
- d. promulgarea, prin publicarea în Monitorul Oficial al Republicii, a deciziilor Consiliului de Miniștri prevăzute la articolul 57;
- e. promulgarea, prin publicarea în Monitorul Oficial al Republicii, a oricărei legi sau decizii adoptate de Camera Reprezentanților potrivit articolului 52;
- f. numirile prevăzute la articolele 112, 115, 118, 124, 126, 131, 133, 153 și 184 și numirile făcute în temeiul articolului 13, alineatul 1;
- g. instituirea serviciului militar obligatoriu prevăzută la articolul 129;
- h. reducerea sau sporirea forțelor de securitate prevăzută la articolul 130;
- i. exercitarea prerogativei de grațiere în cazul condamnărilor la pedeapsa capitală, dacă partea vătămată și persoana condamnată sunt membri ai unor comunități diferite, potrivit articolului 53; reducerea, suspendarea și comutarea pedepselor potrivit articolului 53;
- j. dreptul de sesizare a Curții Supreme Constituționale potrivit articolului 140;
- k. publicarea în Monitorul Oficial al Republicii a deciziilor Curții Supreme Constituționale, potrivit articolelor 137, 138, 139 și 143;
- l. înlocuirea, cu un sistem de rotație, a sistemului de numire a unui ministru turc la unul dintre cele trei ministere: al Afacerilor Externe, al Apărării sau al Finanțelor, potrivit articolului 46;
- m. exercitarea oricăreia dintre competențele prevăzute la literele d, e, f și g din articolele 48 și 49 și din articolele 50 și 51 pe care Președintele sau, după caz, Vicepreședintele Republicii le poate exercita separat;
- n. adresarea unor mesaje către Camera Reprezentanților potrivit articolului 79.

#### **Art. 48**

Puterea executivă exercitată de Președintele Republicii constă în următoarele:

- a. desemnarea și încetarea funcției miniștrilor greci;



- b. convocarea ședințelor Consiliului de Miniștri potrivit articolului 55, prezidarea acestor ședințe și participarea la discuțiile purtate în cadrul acestora fără drept de vot;
- c. pregătirea ordinii de zi a acestor ședințe potrivit articolului 56;
- d. dreptul de veto final asupra deciziilor Consiliului de Miniștri cu privire la afacerile externe, apărare sau securitate potrivit articolului 57;
- e. dreptul de a cere reexaminarea deciziilor Consiliului de Miniștri potrivit articolului 57;
- f. dreptul de veto final asupra legilor sau asupra deciziilor Camerei Reprezentanților cu privire la afacerile externe, apărare sau securitate potrivit articolului 50;
- g. dreptul de a cere reexaminarea legilor sau deciziilor Camerei Reprezentanților ori a bugetului potrivit articolului 51;
- h. dreptul de a sesiza Curtea Supremă Constituțională potrivit articolelor 137, 138 și 143;
- i. dreptul de a solicita avizul Curții Supreme Constituționale potrivit articolului 141;
- j. publicarea legilor și a deciziilor comunitare ale Camerei Comunitare grece potrivit articolului 104;
- k. dreptul de a sesiza Curtea Supremă Constituțională cu privire la o lege sau o decizie a Camerei Comunitare grece potrivit articolului 142;
- l. dreptul de a sesiza Curtea Supremă Constituțională în legătură cu orice chestiune referitoare la orice litigiu sau conflict de prerogative ori competență ce apare între Camera Reprezentanților și Camerele Comunitare sau oricare dintre acestea și între orice organe sau autorități ale Republicii potrivit articolului 139;
- m. prerogativa de grațiere în cazul condamnărilor la pedeapsa capitală potrivit articolului 53;
- n. exercitarea oricăreia dintre competențele prevăzute la articolul 47, în comun cu Vicepreședintele Republicii;
- o. adresarea unor mesaje către Camera Reprezentanților potrivit articolului 79.

#### Art. 49

Puterea executivă exercitată de Vicepreședintele Republicii constă în următoarele:

- a. desemnarea și încetarea funcției miniștrilor turci;
- b. solicitarea adresată Președintelui Republicii de a convoca, potrivit articolului 55, Consiliul de Miniștri, asistarea și participarea la discuțiile purtate în cadrul ședințelor Consiliului de Miniștri, fără drept de vot;
- c. dreptul de a propune Președintelui Republicii subiectele care trebuie incluse pe ordinea de zi potrivit articolului 56;

- d. dreptul de veto final asupra deciziilor Consiliului de Miniștri cu privire la afacerile externe, apărare sau securitate potrivit articolului 57;
- e. dreptul de a cere reexaminarea deciziilor Consiliului de Miniștri potrivit articolului 57;
- f. dreptul de veto final asupra legilor sau asupra deciziilor Camerei Reprezentanților cu privire la afacerile externe, apărare sau securitate potrivit articolului 50;
- g. dreptul de a cere reexaminarea legilor sau deciziilor Camerei Reprezentanților ori a bugetului potrivit articolului 51;
- h. dreptul de a sesiza Curtea Supremă Constituțională potrivit articolelor 137, 138 și 143;
- i. dreptul de a solicita avizul Curții Supreme Constituționale potrivit articolului 141;
- j. publicarea legilor și a deciziilor comunitare ale Camerei Comunitare turce, potrivit articolului 104;
- k. dreptul de a sesiza Curtea Supremă Constituțională cu privire la o lege sau de decizie a Camerei Comunitare Turce, potrivit articolului 142;
- l. dreptul de a sesiza Curtea Supremă Constituțională în legătură cu orice chestiune referitoare la orice litigiu sau conflict de prerogative ori competență ce apare între Camera Reprezentanților și Camerele Comunitare sau oricare dintre acestea și între orice organe sau autorități ale Republicii potrivit articolului 139;
- m. prerogativa de grațiere în cazul condamnărilor la pedeapsa capitală potrivit articolului 53;
- n. exercitarea oricăreia dintre competențele prevăzute la articolul 47, în comun cu Președintele Republicii;
- o. adresarea unor mesaje către Camera Reprezentanților potrivit articolului 79.

#### Art. 50

- 1. Președintele și Vicepreședintele Republicii, în mod separat sau în comun, au dreptul de veto final asupra oricărei legi sau decizii a Camerei Reprezentanților ori asupra oricărei părți din aceasta cu privire la:
  - a. afacerile externe, cu excepția participării Republicii la organizațiile internaționale și la pactelor de alianță în cadrul cărora participă atât Regatul Greciei, cât și Republica Turcă.

În sensul acestui paragraf, termenul „afaceri externe” include:

- i. recunoașterea statelor, stabilirea de relații diplomatice și consulare cu alte țări și întreruperea acestor relații. Acordarea acceptării pentru reprezentanții diplomați și *exequatur* pentru reprezentanții consulari. Numirea reprezentanților diplomați și a reprezentanților consulari, aflați deja în serviciul diplomatic, în posturi în străinătate și atribuirea de funcții în străinătate

trimișilor speciali aflați deja în serviciul diplomatic. Desemnarea și numirea unor persoane, care nu se află deja în serviciul diplomatic, în posturi în străinătate în calitate de reprezentanți diplomatici sau consulari și atribuirea de funcții în străinătate unor persoane, care nu se află deja în serviciul diplomatic, în calitate de trimiși speciali;

- ii. încheierea de tratate internaționale, convenții și acorduri;
  - iii. declararea războiului și încheierea păcii;
  - iv. protecția în străinătate a cetățenilor Republicii și a intereselor acestora;
  - v. stabilirea, statutul și interesele cetățenilor străini în Republică;
  - vi. dobândirea cetățeniei străine de către cetățeni ai Republicii și acceptarea de către aceștia a angajării de către un guvern străin sau intrarea acestora în serviciul unui guvern străin;
- b. următoarele chestiuni referitoare la apărare:
- i. componența și dimensiunea forțelor armate și credite pentru acestea;
  - ii. numirea cadrelor și promovarea acestora;
  - iii. importul de materiale de război, precum și de explozibili de orice fel;
  - iv. cedarea bazelor și a altor instalații către țările aliate;
- c. următoarele chestiuni referitoare la securitate:
- i. numirea cadrelor și promovarea acestora;
  - ii. repartizarea și staționarea forțelor;
  - iii. măsuri de urgență și legea marțială;
  - iv. legi privind forțele de poliție.

Se specifică faptul că dreptul de veto prevăzut la litera c de mai sus acoperă orice măsuri de urgență sau decizii, însă nu cele referitoare la funcționarea normală a poliției și a jandarmeriei.

2. Dreptul de veto menționat mai sus poate fi exercitat fie împotriva întregii legi sau decizii, fie împotriva unei părți a acesteia, iar în acest din urmă caz, acea lege sau decizie va fi retrimisă Camerei Reprezentanților pentru a decide dacă partea rămasă este supusă promulgării, potrivit dispozițiilor relevante ale prezentei Constituții.

3. Dreptul de veto prevăzut de prezentul articol este exercitat în perioada prevăzută pentru promulgarea legilor sau a deciziilor Camerei Reprezentanților potrivit articolului 52.

## Art. 51

1. Președintele și Vicepreședintele Republicii au dreptul, în mod separat sau în comun, de a trimite înapoi la Camera Reprezentanților orice lege sau decizie a Camerei Reprezentanților, sau orice parte a acesteia, spre reexaminare.

2. După adoptarea bugetului de către Camera Reprezentanților, Președintele și Vicepreședintele Republicii, în mod separat sau în comun, își pot exercita dreptul de a trimite înapoi bugetul la Camera Reprezentanților pe motiv că, în opinia lor, există o discriminare.

3. În cazul în care o lege sau o decizie sau orice parte a acesteia este trimisă înapoi la Camera Reprezentanților potrivit alineatului 1 din prezentul articol, Camera Reprezentanților se va pronunța cu privire la chestiunea astfel retrimisă în termen de 15 zile de la retrimiteri și, în cazul retrimiterii bugetului potrivit alineatului 2 din prezentul articol, Camera Reprezentanților se va pronunța cu privire la chestiunea astfel retrimisă în termen de 30 de zile de la retrimiteri.

4. În cazul în care Camera Reprezentanților își menține decizia, Președintele și Vicepreședintele Republicii, sub rezerva dispozițiilor prezentei Constituții, va promulga legea sau decizia ori bugetul, după caz, în termenul stabilit pentru promulgarea legilor și a deciziilor Camerei Reprezentanților, prin publicarea acelei legi sau decizii ori a bugetului în Monitorul Oficial al Republicii.

5. Ori de câte ori Președintele sau Vicepreședintele Republicii își exercită dreptul, prevăzut de prezentul articol, de a solicita reexaminarea fiecare îl vor informa imediat pe celălalt cu privire la această retrimiteri.

6. Dreptul de a solicita reexaminarea, prevăzut de prezentul articol, va fi exercitat în perioada prevăzută pentru promulgarea legilor sau a deciziilor Camerei Reprezentanților, potrivit articolului 52.

#### **Art. 52**

Președintele și Vicepreședintele Republicii, în termen de cincisprezece zile de la transmiterea către secretariatele lor a oricărei legi sau decizii a Camerei Reprezentanților, promulgă acea lege sau decizie prin publicarea acesteia în Monitorul Oficial al Republicii, cu excepția cazului în care, între timp, aceștia își exercită, în mod separat sau în comun, după caz, dreptul de veto potrivit articolului 50 sau dreptul de a cere reexaminarea potrivit articolului 51 sau dreptul de trimitere la Curtea Supremă Constituțională potrivit articolelor 140 și 141 sau, în cazul bugetului, dreptul de a sesiza Curtea Supremă Constituțională potrivit articolului 138.

#### **Art. 53**

1. Președintele sau Vicepreședintele Republicii poate acorda grațierea cu privire la persoane care aparțin respectivei sale comunități și care sunt condamnate la moarte.

2. În cazul în care persoana vătămată și persoana condamnată sunt membri ai unor comunități diferite, această prerogativă este exercitată de comun acord de Președintele și Vicepreședintele Republicii; în caz de dezacord între cei doi, va prevala votul în favoarea grațierii.

3. În cazul în care prerogativa de a grația este exercitată în temeiul alineatului 1 sau 2 din prezentul articol, pedeapsa cu moartea este comutată în detenție pe viață.

4. Președintele și Vicepreședintele Republicii, la recomandarea unanimă a Procurorului General și a Procurorului General Adjunct al Republicii, reduc, suspendă sau comută orice pedeapsă pronunțată de o instanță în Republică în orice alte cauze.

#### Art. 54

Sub rezerva puterii executive rezervate în mod expres, în temeiul articolelor 47, 48 și 49, Președintelui și Vicepreședintelui Republicii, acționând în mod separat sau în comun, Consiliul de Miniștri exercită puterea executivă în orice alte materii, diferite de cele care, potrivit dispozițiilor exprese ale prezentei Constituții, sunt de competența unei Camere Comunitare, inclusiv următoarele:

- a. conducerea generală și controlul Guvernului Republicii și conducerea politicii generale;
- b. afacerile externe astfel cum se prevede la articolul 50;
- c. apărarea și securitatea, inclusiv chestiuni referitoare la acestea, astfel cum se prevede la articolul 50;
- d. coordonarea și supravegherea tuturor serviciilor publice;
- e. supravegherea și dreptul de a dispune de proprietatea ce aparține Republicii, potrivit dispozițiilor prezentei Constituții și în condițiile prevăzute de lege;
- f. examinarea proiectelor ce urmează a fi prezentate Camerei Reprezentanților de către un ministru;
- g. elaborarea oricărui ordin sau regulament pentru punerea în aplicare a oricărei legi, potrivit dispozițiilor acelei legi;
- h. examinarea bugetului Republicii ce urmează a fi prezentat Camerei Reprezentanților.

#### Art. 55

Președintele Republicii convoacă ședințele Consiliului de Miniștri. Această convocare este efectuată de Președintele Republicii din proprie inițiativă sau la solicitarea Vicepreședintelui Republicii, în timp util, pentru un anumit subiect.

#### Art. 56

Ordinea de zi a oricărei ședințe este pregătită de Președintele Republicii, lăsată la aprecierea acestuia și este comunicată tuturor părților interesate înainte de respectiva ședință. Vicepreședintele Republicii poate propune Președintelui orice subiect spre a fi inclus pe ordinea de zi a oricărei ședințe. Președintele Republicii include acel subiect pe ordinea de zi dacă acel subiect poate fi tratat în mod convenabil la acea ședință, în caz contrar acel subiect va fi inclus pe ordinea de zi a ședinței imediat următoare.

#### Art. 57

1. Deciziile Consiliului de Miniștri sunt transmise fără întârziere biroului Președintelui și, respectiv, al Vicepreședintelui Republicii.

Președintele sau Vicepreședintele Republicii ori ambii au dreptul de a retrimite acea decizie, în termen de patru zile de la data la care decizia a fost transmisă la birourile lor, Consiliului de Miniștri spre reexaminare, după care Consiliul de Miniștri reexaminează chestiunea și, dacă acesta își menține decizia, Președintele și Vicepreședintele Republicii, sub rezerva alineatului 4 din prezentul articol, promulgă acea decizie prin publicare, cu condiția ca exercitarea dreptului de a cere reexaminarea să nu împiedice, în cazurile în care există dreptul de veto, Președintele sau Vicepreședintele Republicii ori ambii să exercite dreptul de veto, în termen de patru zile de la transmiterea la birourile lor a deciziei menționate.

3. În cazul în care o decizie se referă la afaceri externe, apărare sau securitate potrivit articolului 50, Președintele sau Vicepreședintele Republicii ori ambii au un drept de veto pe care aceștia îl exercită în termen de patru zile de la data la care decizia a fost transmisă la birourile lor.

4. În cazul în care decizia este executorie și nu a fost exercitat niciun drept de veto sau de a cere reexaminarea potrivit dispozițiilor alineatului 2 sau 3 din prezentul articol, acea decizie este promulgată fără întârziere de către Președintele sau Vicepreședintele Republicii prin publicarea acesteia în Monitorul Oficial al Republicii, cu excepția cazului în care Consiliul de Miniștri specifică altfel în acea decizie.

#### **Art. 58**

1. Un ministru este șeful ministerului său.

2. Sub rezerva puterii executive rezervate în mod expres, potrivit dispozițiilor prezentei Constituții, Președintelui și Vicepreședintelui Republicii, acționând în mod separat sau în comun, și Consiliului de Miniștri, puterea executivă exercitată de fiecare ministru include următoarele materii:

- a. aplicarea legilor referitoare la domeniul de activitate al ministerului pe care îl conduce și administrarea oricăror chestiuni și afaceri incluse în mod obișnuit în acesta;
- b. elaborarea ordinelor sau a regulamentelor referitoare la ministerul său spre a fi prezentate Consiliului de Miniștri;
- c. emiterea de linii directoare și instrucțiuni generale pentru îndeplinirea dispozițiilor oricărei legi referitoare la ministerul său și a oricărui ordin sau regulament, conform acelei legi;
- d. pregătirea părții din bugetul Republicii referitoare la ministerul său, spre a fi prezentată Consiliului de Miniștri.

#### **Art. 59**

1. Nicio persoană nu poate fi numită în funcția de ministru decât dacă aceasta este cetățean al Republicii și îndeplinește condițiile necesare pentru a candida la alegerile pentru Camera Reprezentanților.

2. Funcția de ministru este incompatibilă cu cea de reprezentant sau membru al unei Camere Comunitare sau de membru al oricărui consiliu municipal,

inclusiv cea de primar ori de membru al forțelor armate sau de securitate ale Republicii, ori cu o funcție publică sau municipală sau, în cazul unui ministru turc, cu cea de funcționar religios (din adami).

În sensul acestui alineat, termenul „funcție publică” are aceeași semnificație ca în articolul 41.

3. Miniștrii rămân în funcție, în cazul miniștrilor greci, până când aceștia sunt revocați din funcție de către Președintele Republicii și, în cazul miniștrilor turci, până când aceștia sunt revocați din funcție de către Vicepreședintele Republicii.

4. Înainte de preluarea funcției, orice persoană numită în funcția de ministru, face următoarea declarație în fața Președintelui și a Vicepreședintelui Republicii:

„Declar în mod solemn credință și respect pentru Constituție și legile adoptate în conformitate cu aceasta, pentru menținerea independenței și a integrității teritoriale a Republicii Cipru.”

#### **Art. 60**

1. Va exista un Secretariat Comun al Consiliului de Miniștri, condus de doi secretari, unul aparținând comunității grece și celălalt aparținând comunității turce, care sunt funcționari publici.

2. Cei doi secretari ai Secretariatului Comun al Consiliului de Miniștri sunt responsabili pentru Biroul Consiliului de Miniștri și, în conformitate cu instrucțiunile pe care Consiliul de Miniștri le poate da acestora, participă la ședințele acestuia, și întocmesc procesele-verbale ale acestor ședințe și comunică decizia Consiliului de Miniștri organului sau autorității ori persoanei corespunzătoare.

## **PARTEA A IV-A**

### **Camera Reprezentanților**

#### **Art. 61**

Puterea legislativă a Republicii este exercitată de Camera Reprezentanților în toate aspectele, cu excepția celor rezervate în mod expres Camerelor Comunitare în temeiul prezentei Constituții.

#### **Art. 62**

1. Numărul reprezentanților este de 50, cu condiția ca acest număr să poată fi modificat printr-o hotărâre a Camerei Reprezentanților, adoptată cu o majoritate ce cuprinde două treimi dintre reprezentanții aleși de comunitatea greacă și două treimi dintre reprezentanții aleși de comunitatea turcă.

Din numărul de reprezentanți prevăzut la alineatul 1 al prezentului articol, 70 de procente sunt alese de comunitatea greacă și 30 de procente de comunitatea turcă, în mod separat, dintre respectivii lor membri, iar în cazul unor alegeri contestate, prin sufragiu universal și prin vot direct și secret ce va avea loc în aceeași zi.

Proporția parlamentarilor prevăzută la prezentul alineat este independentă de orice date statistice.

#### **Art. 63**

1. Sub rezerva alineatului 2 din prezentul articol, orice cetățean al Republicii care a împlinit vârsta de 18 ani și care îndeplinește condițiile privind reședința prevăzute de legea electorală are dreptul de a fi înregistrat ca alegător, fie pe lista electorală greacă, fie pe cea turcă, cu condiția ca membrii comunității grece să fie înregistrați doar pe lista electorală greacă, iar membrii comunității turce să fie înregistrați doar pe lista electorală turcă.

2. Nicio persoană nu poate fi înregistrată ca alegător dacă nu îndeplinește condițiile prevăzute de legea electorală.

#### **Art. 64**

O persoană are dreptul de a candida la alegerile pentru Camera Reprezentanților dacă, la momentul alegerilor:

- a. este cetățean al Republicii;
- b. a împlinit vârsta de 25 de ani;
- c. nu a fost condamnată, înainte sau după intrarea în vigoare a prezentei Constituții, pentru o infracțiune care implică nedemnitatea sau turpitudinea morală sau nu a fost lipsită de drepturile electorale de către o instanță competentă ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni electorale;
- d. nu suferă de o boală psihică ce lipsește persoana respectivă de capacitatea de a acționa în calitate de reprezentant.

#### **Art. 65**

1. Mandatul Camerei Reprezentanților este de cinci ani.

Mandatul primei Camere a Reprezentanților începe la data intrării în vigoare a prezentei Constituții.

2. Camera în funcție va continua să își exercite mandatul până când Camera nou-aleasă preia mandatul în temeiul alineatului 1 din prezentul articol.

#### **Art. 66**

1. Alegerile generale pentru Camera Reprezentanților se desfășoară în a doua duminică a lunii imediat precedente lunii în care expiră mandatul Camerei în funcție.

2. Atunci când un loc de reprezentant devine vacant, acel loc vacant va fi ocupat în termen de cel mult 45 de zile de la apariția vacanței, în modul prevăzut de lege.

3. Dacă alegerile prevăzute la alineatul 1 sau 2 din prezentul articol nu pot avea loc la data stabilită prin sau potrivit prezentei Constituții din cauza unor



împrejurări extraordinare și neprevăzute, cum ar fi cutremur, inundație, epidemie generală și altele asemenea, atunci aceste alegeri vor avea loc în ziua corespunzătoare din săptămâna imediat următoare.

#### **Art. 67**

1. Camera Reprezentanților se poate autodizolva doar prin hotărâre proprie, adoptată cu o majoritate absolută, inclusiv cel puțin o treime din reprezentanții aleși de comunitatea turcă.

2. Orice astfel de hotărâre, fără a aduce atingere oricăror dispoziții din alineatul 1 al articolului 65 și alineatul 1 al articolului 66, va prevedea data la care se vor desfășura alegerile generale, care nu poate fi stabilită mai devreme de 30 de zile și nu poate depăși 40 de zile de la data respectivei decizii, precum și data primei ședințe a Camerei nou-alese, care nu va poate depăși 15 zile de la respectivele alegeri generale, și până la acea dată Camera în funcție va continua să își exercite mandatul.

3. Fără a aduce atingere oricăror dispoziții din alineatul 1 al articolului 65, mandatul Camerei Reprezentanților ce urmează a fi aleasă după dizolvare se va exercita pe perioada de mandat rămasă a Camerei dizolvate. În cazul dizolvării în ultimul an din mandatul de cinci ani, vor avea loc alegeri generale pentru Camera Reprezentanților atât pentru perioada de mandat rămasă a Camerei dizolvate, în care orice sesiune a Camerei nou-alese va fi considerată o sesiune extraordinară, cât și pentru următorul mandat de cinci ani.

#### **Art. 68**

Ori de câte ori o Cameră a Reprezentanților continuă să își exercite mandatul până la preluarea mandatului de către Camera nou-aleasă fie în temeiul alineatului 2 al articolului 65, fie în temeiul alineatului 2 al articolului 67, acea Cameră nu va avea competența de a adopta legi sau de a adopta hotărâri cu privire la nicio chestiune, cu excepția cazurilor în care există împrejurări neprevăzute, urgente și excepționale ce urmează a fi specificate în mod expres în legea sau hotărârea relevantă.

#### **Art. 69**

Înainte de a își prelua atribuțiile ca atare în Camera Reprezentanților și în cadrul unei ședințe publice a acesteia, reprezentanții fac următoarea declarație:

„Declar în mod solemn credință și respect pentru Constituție și legile adoptate în conformitate cu aceasta, pentru menținerea independenței și a integrității teritoriale a Republicii Cipru.”

#### **Art. 70**

Funcția de reprezentant este incompatibilă cu cea de ministru sau membru al unei Camere Comunitare ori de membru al oricărui consiliu municipal, inclusiv cea de primar, sau de membru al forțelor armate ori de securitate ale Republicii,

sau cu o funcție publică ori municipală sau, în cazul unui reprezentant ales de comunitatea turcă, cu cea de funcționar religios (*din adami*).

În sensul prezentului articol, „funcție publică” desemnează orice funcție remunerată în serviciul public al Republicii sau al unei Camere Comunitare, ale cărei remunerații se află fie sub controlul Republicii, fie sub cel al unei Camere Comunitare și include orice funcție în orice autoritate publică sau organ de utilitate publică.

#### **Art. 71**

Locul unui reprezentant devine vacant:

- a. ca urmare a decesului acestuia;
- b. ca urmare a demisiei acestuia, formulată în scris;
- c. la apariția oricăreia dintre împrejurările menționate la literele c sau d din articolul 64 ori dacă acesta încetează a mai fi cetățean al Republicii;
- d. în momentul în care acesta devine titularul unui mandat menționat de articolul 70.

#### **Art. 72**

1. Președintele Camerei Reprezentanților este grec și este ales de reprezentanții aleși de comunitatea greacă, iar Vicepreședintele este turc și este ales de reprezentanții aleși de comunitatea turcă. Fiecare dintre aceștia este ales separat, în condițiile de mai sus, în cadrul aceleiași ședințe, la începutul și pe întreaga perioadă a mandatului Camerei Reprezentanților.

2. În cazul în care există un loc vacant în cadrul oricăreia dintre funcțiile prevăzute la alineatul 1 al prezentului articol, alegerile vor avea loc cu celeritate și în cadrul unei sesiuni extraordinare, dacă este necesar, pentru a ocupa acel loc vacant.

3. În caz de absență temporară sau până la ocuparea uneia dintre funcțiile vacante de Președinte sau Vicepreședinte al Camerei, potrivit alineatului 2 al prezentului articol, funcțiile acestora vor fi îndeplinite de cel mai în vârstă reprezentant al respectivei comunități, cu excepția cazului în care reprezentanții acelei comunități decid altfel.

4. Pe lângă Președintele și Vicepreședintele Camerei sunt numiți, din rândul reprezentanților și de către președintele și, respectiv, Vicepreședintele Camerei, doi secretari greci și un secretar turc ai Camerei și doi secretari administrativi greci și unul turc ai Camerei, care vor fi ratașați biroului Președintelui și, respectiv, al Vicepreședintelui Camerei.

#### **Art. 73**

1. Sub rezerva dispozițiilor următoare ale prezentului articol, Camera Reprezentanților, prin normele de procedură ale acesteia, reglementează orice chestiune ce ține de procedura parlamentară și de funcțiile organelor sale.

2. Se înființează o comisie, cunoscută sub numele de Comisia de Selecție, care este alcătuită din Președintele Camerei, în calitate de Președinte al comisiei, Vicepreședintele Camerei, în calitate de Vicepreședinte al comisiei, și alți opt membri, aleși de Camera Reprezentanților în cadrul ședinței acesteia, după alegerea Președintelui și a Vicepreședintelui Camerei, dintre care șase provin din rândul reprezentanților aleși de comunitatea greacă și doi provin din rândul reprezentanților aleși de comunitatea turcă.

3. Comisia de Selecție înființează comisii permanente și orice altă comisie temporară, ad hoc sau specială, a Camerei Reprezentanților și numește reprezentanți care vor fi membri ai acestor comisii și, în acest sens, ține seama de propunerile făcute de grupurile comunitare grece și turce sau de grupurile de partide politice din Cameră cu privire la înființarea acestor comisii și la numiri. Numirile în cadrul acestor comisii sunt supuse dispozițiilor alineatului imediat următor.

4. Grupurile comunitare grece și turce și grupurile de partide politice din Camera Reprezentanților sunt reprezentate în mod corespunzător în fiecare comisie permanentă și în orice altă comisie temporară, ad hoc sau specială a Camerei, cu condiția ca numărul total de locuri în cadrul acestor comisii, repartizate reprezentanților aleși de comunitatea greacă și, respectiv, celor aleși de comunitatea turcă, să fie în aceeași proporție precum cea în care locurile din Cameră sunt repartizate reprezentanților aleși de comunitatea greacă și, respectiv, celor aleși de comunitatea turcă.

5. După depunerea în Camera Reprezentanților, fiecare proiect de lege este supus dezbaterii în primul rând în cadrul comisiei corespunzătoare.

Niciun proiect de lege nu poate fi dezbătut de o comisie mai devreme de 48 de ore de la distribuirea acestuia către reprezentanții care constituie acea comisie, cu excepția celor considerate a fi de natură urgentă.

Niciun proiect de lege, care a trecut de etapa comisiilor nu poate fi dezbătut în Camera Reprezentanților mai devreme de 48 de ore de la distribuirea acestuia către reprezentanți, împreună cu raportul comisiei, cu excepția celor considerate a fi de natură urgentă.

6. Ordinea de zi a ședințelor Camerei Reprezentanților, care include orice subiect suplimentar propus de Vicepreședintele Camerei, este întocmită și prezentată Camerei Reprezentanților de către Președintele Camerei.

După ce ordinea de zi este prezentată Camerei Reprezentanților, orice reprezentant poate completa sau modifica acea ordine de zi, iar Camera Reprezentanților va decide cu privire la acea propunere.

7. Niciun reprezentant nu poate lua cuvântul la nicio ședință a Camerei Reprezentanților decât dacă acesta își înregistrează numele în registrul corespunzător sau dacă obține permisiunea persoanei care prezidează acea ședință.

Fiecare reprezentant care a îndeplinit această formalitate are dreptul de a i se acorda timp suficient, ținând seamă de subiectul respectiv, de a vorbi și de a fi ascultat în cadrul ședinței relevante.

Discursurile sunt susținute în ordinea înregistrării sau în ordinea cererii verbale, după caz, a celor ce doresc să vorbească, cu condiția ca, în cazul în care sunt prezentate puncte de vedere contrare, un vorbitor să urmeze, pe cât posibil, unui alt vorbitor care susține punctul de vedere contrar. Însă reprezentanții care vorbesc în numele comisiilor sau al grupurilor politice ale Camerei Reprezentanților nu se supun acestei ordini.

Reprezentanților care doresc să vorbească cu privire la moțiuni referitoare la orice chestiune în legătură cu ordinea de zi, aplicarea normelor de procedură sau încheierea dezbaterii li se va acorda prioritate în timp față de reprezentanții care doresc să vorbească în legătură cu subiectul dezbaterii și, în acest caz, doi reprezentanți, unul în favoarea și unul împotriva moțiunii, vor dispune de 15 minute fiecare pentru respectivele lor discursuri.

**8.** Toate discursurile din Camera Reprezentanților sunt susținute de la tribuna Camerei și sunt adresate Camerei Reprezentanților. Toate discursurile și alte proceduri din Camera și din cadrul tuturor ședințelor comisiilor sunt traduse, simultan cu susținerea acestora, din limba oficială în care acestea sunt susținute în cealaltă limbă oficială.

**9.** Cu excepția unor dispoziții contrare din normele de procedură, întreruperile discursului unui reprezentant sau atacurile personale la adresa oricărui reprezentant, care nu au legătură cu subiectul supus dezbaterii, atât în Camera cât și în cadrul ședințelor comisiilor, sunt interzise.

**10.** Voturile în Camera Reprezentanților sunt numărate și înregistrate în comun de către un secretar grec și unul turc ai Camerei.

**11.** Procesele-verbale ale dezbaterilor care au loc în Camera Reprezentanților cuprind toate lucrările integrale.

Procesele-verbale ale lucrărilor comisiilor sunt redactate în rezumat. În urma unei obiecții la procesul-verbal al unei ședințe a Camerei Reprezentanților, prezentată verbal de către un reprezentant în cadrul primei ședințe următoare sau printr-o obiecție scrisă trimisă președintelui ședinței relevante, Camera Reprezentanților poate decide să corecteze acel proces-verbal în mod corespunzător.

**12.** Orice partid politic care este reprezentat de cel puțin 12% din numărul total de reprezentanți în Camera Reprezentanților poate forma și are dreptul de a fi recunoscut ca grup politic.

#### **Art. 74**

**1.** Camera Reprezentanților se întrunește în a 15-a zi de la alegerile generale și, ulterior, în fiecare an, în ziua corespunzătoare din acel an, fără convocare, în sesiune ordinară.

**2.** Sesiunea ordinară a Camerei Reprezentanților durează o perioadă de trei până la șase luni în fiecare an, după cum poate stabili Camera Reprezentanților.

**3.** Camera Reprezentanților este convocată în sesiune extraordinară de către Președintele sau Vicepreședintele Camerei, la cererea a zece reprezentanți, adresată atât Președintelui, cât și Vicepreședintelui Camerei.

**Art. 75**

1. Ședințele Camerei Reprezentanților sunt publice, iar procesele-verbale ale dezbaterilor desfășurate din cadrul acestora sunt publicate.

2. În cazul în care consideră necesar, Camera Reprezentanților poate decide ca anumite ședințe să fie secrete, printr-o hotărâre adoptată cu votul unei majorități de trei sferturi din numărul total al reprezentanților.

**Art. 76**

1. Președintele Camerei declară deschisă și închisă fiecare ședință.

2. Atunci când declară închisă o ședință, Președintele Camerei anunță, în același timp, data și ora stabilite, cu aprobarea Camerei Reprezentanților, pentru următoarea ședință și prezintă Camerei Reprezentanților ordinea de zi a acelei ședințe și după aceea se aplică dispozițiile alineatului 6 al articolului 73.

3. Orice ordine de zi este tipărită și distribuită reprezentanților cu cel puțin 24 de ore înainte de ședință, însă dacă acea ordine de zi se referă la subiectul care este deja în dezbateri, distribuția poate fi făcută în orice moment înainte de ședință.

**Art. 77**

1. Cvorumul Camerei Reprezentanților este format din cel puțin o treime din numărul total al membrilor acesteia.

2. Dezbaterile privind orice subiect pot fi amânate o singură dată, timp de 24 de ore, la cererea majorității reprezentanților oricărei comunități care sunt prezenți la ședință.

**Art. 78**

1. Legile și hotărârile Camerei Reprezentanților sunt adoptate cu majoritatea simplă a reprezentanților prezenți și participanți la vot.

2. Orice modificare a legii electorale și adoptarea oricărei legi privind municipalitățile și a oricărei legi care instituie taxe sau impozite necesită o majoritate simplă separată a reprezentanților aleși de comunitatea greacă și, respectiv, de cea turcă ce participă la vot.

**Art. 79**

1. Președintele sau Vicepreședintele Republicii se poate adresa Camerei Reprezentanților prin mesaj sau îi poate transmite Camerei Reprezentanților punctul său de vedere prin intermediul miniștrilor.

2. Miniștrii pot participa la dezbaterile Camerei Reprezentanților sau ale oricărei comisii a acesteia și pot formula declarații sau pot informa Camera Reprezentanților sau orice comisie a acesteia cu privire la orice subiect aflat în sfera lor de competență.

**Art. 80**

1. Dreptul la inițiativă legislativă aparține parlamentarilor și miniștrilor.

2. Parlamentarii nu pot depune nicio propunere legislativă având ca obiect creșterea cheltuielilor bugetare.

#### **Art. 81**

1. Bugetul este prezentat Camerei Reprezentanților cu cel puțin trei luni înainte de data stabilită prin lege pentru începutul exercițiului financiar și este votat de aceasta cel târziu la data astfel stabilită.

2. Exercițiul bugetar este supus aprobării Camerei Reprezentanților în termen de trei luni de la încheierea anului financiar.

#### **Art. 82**

Legile sau hotărârile Camerei Reprezentanților intră în vigoare la data publicării acestora în Monitorul Oficial al Republicii, cu excepția cazului în care acea lege sau decizie prevede altă dată.

#### **Art. 83**

1. Parlamentarii nu pot fi trași la răspundere civilă sau penală pentru o declarație făcută sau pentru un vot exprimat de aceștia în Camera Reprezentanților.

2. Pe perioada exercitării mandatului, parlamentarii pot fi urmăriți în justiție, arestați sau reținuți doar cu aprobarea Curții Supreme. Această aprobare nu este necesară în cazul unei infracțiuni sancționate cu pedeapsa cu moartea sau închisoarea de cel puțin cinci ani, în caz de infracțiune flagrantă. În acest caz, Curtea Supremă, fiind notificată fără întârziere de autoritatea competentă, decide dacă aprobă sau refuză continuarea urmăririi penale sau a arestului atât timp cât acesta continuă să fie parlamentar.

3. În cazul în care Curtea Supremă refuză să aprobe urmărirea penală a unui parlamentar, perioada în care acel parlamentar nu poate fi astfel urmărit penal nu este luată în considerare la calculul termenului de prescripție pentru infracțiunea în cauză.

4. În cazul în care Curtea Supremă refuză să aprobe punerea în executare a unei pedepse cu închisoarea aplicată unui reprezentant de către o instanță competentă, punerea în executare a acelei pedepse este amânată până când încetează calitatea de reprezentant al acestuia.

#### **Art. 84**

1. Parlamentarii primesc de la Trezoreria publică remunerația stabilită prin lege.

2. Nicio creștere a acelei remunerații nu își produce efectele pe durata mandatului Camerei Reprezentanților în care a fost efectuată acea creștere.

#### **Art. 85**

Orice chestiune privind eligibilitatea candidaților la alegeri și orice petiții electorale sunt soluționate definitiv de Curtea Supremă Constituțională.

## PARTEA A V-A

### Camerele Comunitare

#### Art. 86

Comunitatea greacă și, respectiv, cea turcă aleg din rândul propriilor membri o Cameră Comunitară care are competența rezervată ei în mod expres potrivit prezentei Constituții.

#### Art. 87

1. Camerele Comunitare, în raport cu respectiva comunitate, au competența de a exercita, în limitele prezentei Constituții și sub rezerva dispozițiilor din alineatul 3 al prezentului articol, puterea legislativă exclusiv cu privire la următoarele chestiuni:

- a. orice probleme religioase;
- b. orice probleme ce țin de învățământ, cultură și predare;
- c. statutul persoanei;
- d. componența și gradele de jurisdicție ale instanțelor care soluționează litigii civile referitoare la statutul persoanelor și problemele religioase;
- e. în chestiuni în care interesele și instituțiile sunt de natură pur comunitară, cum sunt fundațiile, organele și asociațiile caritabile și sportive create în scopul promovării bunăstării respectivei lor comunități;
- f. stabilirea unor impozite și taxe personale pentru membrii respectivei lor comunități în vederea asigurării nevoilor lor și a nevoilor organelor și instituțiilor aflate sub controlul acestora potrivit articolului 88;
- g. în chestiuni în care legislația secundară, sub formă de reglementări sau regulamente adoptate în cadrul legilor privind municipalitățile, este necesară pentru a permite unei Camere Comunitare să promoveze obiectivele urmărite de municipalități compuse exclusiv din membri ai respectivei comunități;
- h. în chestiuni referitoare la exercitarea autorității de control asupra cooperativelor de producători și consumatori și asupra instituțiilor de credit și de supraveghere a funcțiilor lor de municipalități ce constau exclusiv în respectiva comunitate, cu care acestea sunt investite prin prezenta Constituție, cu condiția ca:
  - i. nicio lege, niciun regulament, niciun statut sau decizie adoptat(ă) de o Cameră Comunitară în temeiul literei h să nu contravină, în mod direct sau indirect, sau să nu fie incompatibil(ă) cu nicio lege prin care sunt reglementate cooperativele de producători și

consumatori și instituțiile de credit ori sub incidența cărora intră municipalitățile;

ii. nicio dispoziție de la punctul i din această prevedere nu poate fi interpretată ca permițând Camerei Reprezentanților să legezeze cu privire la o chestiune referitoare la exercitarea autorității cu care este investită o Cameră Comunitară în temeiul literei h;

i. în orice alte chestiuni care sunt prevăzute în mod expres prin prezenta Constituție.

2. Nicio dispoziție din litera f a alineatului 1 din prezentul articol nu poate fi interpretată ca limitând în vreun fel prerogativa Camerei Reprezentanților de a institui, potrivit acestei Constituții, orice impozite pentru persoane fizice.

3. Nicio lege sau decizie a unei Camere Comunitare, adoptată prin exercitarea prerogativei cu care aceasta a fost investită în temeiul alineatului 1 al prezentului articol, nu trebuie să conțină, în niciun caz, dispoziții contrare intereselor securității Republicii sau ordinii constituționale ori siguranței publice sau ordinii publice ori sănătății publice sau moralei publice ori drepturilor și libertăților fundamentale garantate oricărei persoane prin această Constituție.

#### **Art. 88**

1. Prerogativa de a institui impozite, în temeiul literei f din alineatul 1 al articolului 87, a unei Camere Comunitare este exercitată în scopul acoperirii părții din cheltuielile acesteia, prevăzute în bugetul acesteia în fiecare exercițiu financiar, care nu este acoperită prin plata efectuată către acea Cameră Comunitară, pentru acel exercițiu financiar, de către Republică, din bugetul acesteia, potrivit alineatului 2 al prezentului articol, sau prin orice alte venituri pe care acea Cameră le poate avea în acel exercițiu financiar.

2. Pentru fiecare exercițiu financiar, Camera Reprezentanților prevede în buget și autorizează plăți către ambele Camere Comunitare, cu privire la exercițiul lor financiar în vederea acoperirii nevoilor lor referitoare la materii din sfera lor de competență, în valoare de cel puțin 2.000.000 de lire, ce vor fi alocate Camerelor Comunitare grece și turce, după cum urmează:

- a. pentru Camera Comunitară Greacă, o sumă de cel puțin 1.600.000 de lire și
- b. pentru Camera Comunitară Turcă, o sumă de cel puțin 400.000 de lire.

Cu toate acestea, în cazul majorării sumei totale minime plătite ambelor Camere Comunitare, alocarea către fiecare Cameră Comunitară a acestei sume majorate se efectuează în modul stabilit de Camera Reprezentanților.

3. În cazul în care o Cameră Comunitară formulează o cerere în acest sens, impozitele instituite de aceasta vor fi colectate în numele acesteia și plătite acelei Camere Comunitare de autoritățile Republicii.



4. În sensul prezentului articol și al literei f din alineatul 1 al articolului 87, termenul „membru” include persoanele juridice și asociațiile fără personalitate juridică, în măsura interesului deținut de acei membri în acele organe.

### Art. 89

1. În legătură cu respectiva lor comunitate, Camerele Comunitare sunt competente, de asemenea:

- a.
  - i. să stabilească principiile directoare în cadrul legilor lor comunale;
  - ii. să exercite competențe administrative în modul și prin intermediul persoanelor prevăzute prin legea comună, cu privire la orice materie asupra căreia acestea au competența de a exercita puterea legislativă potrivit articolului 87, altele decât cele prevăzute la literele g și h din alineatul 1 al aceluși articol, pentru care se prevăd dispoziții speciale la literele b și c;
- b. să exercite controlul asupra cooperativelor producătorilor și consumatorilor și asupra instituțiilor de credit, create în scopul promovării bunăstării respectivei comunități și care vor fi reglementate de legislație;
- c. să promoveze obiectivele urmărite de municipalitățile formate exclusiv din membri ai respectivei comunități și să supravegheze funcțiile acelor municipalități cărora li se aplică legislația.

2. Nicio dispoziție de la litera e din alineatul 1 al articolului 87 și de la litera b din alineatul 1 al prezentului articol nu poate fi interpretată ca excluzând crearea unor instituții mixte și comune de natura celor prevăzute în acele dispoziții, dacă locuitorii doresc acest lucru.

3. În cazul în care administrația centrală, la rândul său, preia controlul instituțiilor, al unităților sau al municipalităților menționate la literele b și c din alineatul 1 al prezentului articol conform legislației în vigoare, acel control se exercită pe loc prin intermediul funcționarilor publici care aparțin aceleiași comunități căreia îi aparține instituția, unitatea sau municipalitatea în cauză.

### Art. 90

1. Sub rezerva dispozițiilor următoare din prezentul articol, fiecare Cameră Comunitară are competența de a pune în aplicare legile și deciziile sale, prin sau în cadrul propriilor ori legi comunale.

2. Camera Comunitară nu poate prevedea în niciuna dintre legile sau deciziile sale reținerea ori detenția pentru încălcarea oricăroră dintre acestea sau pentru nerespectarea oricăroră instrucțiuni emise de o Cameră Comunitară în exercitarea oricărei competențe cu care aceasta este investită conform prezentei Constituții.

3. Camerele Comunitare nu sunt competente să utilizeze măsuri de constrângere pentru a asigura respectarea respectivelor lor legi sau decizii comunale

și a hotărârilor instanțelor care soluționează litigii civile având ca obiect statutul persoanei sau probleme religioase care intră în sfera lor de competență.

4. În cazul în care devine necesar să se utilizeze măsuri de constrângere pentru a asigura respectarea oricărei legi sau decizii a unei Camere Comunitare ori respectarea oricărui aspect referitor la exercitarea autorității de control sau supraveghere de către o Cameră Comunitară, aceste măsuri de constrângere, la cererea adresată de sau în numele Camerei Comunitare, sunt aplicate de autoritățile publice ale Republicii care dețin competența exclusivă de a le aplica.

5. Punerea în executare a oricărei hotărâri sau a oricărui ordin a(al) unei instanțe având ca obiect orice problemă aflată în sfera de competență exclusivă a unei Camere Comunitare se efectuează prin intermediul autorităților publice ale Republicii.

#### **Art. 91**

1. Fiecare Cameră Comunitară elaborează și adoptă, o dată pe an, un buget de venituri și cheltuieli pentru următorul exercițiu financiar.

2. Acest buget este votat de Camera Comunitară cel mai târziu la data stabilită prin legea comunitară pentru începutul exercițiului financiar comunitar.

#### **Art. 92**

Numărul de membri ai fiecărei Camere Comunitare este stabilit prin legea comunitară adoptată cu o majoritate de două treimi din numărul total de membri ai Camerei Comunitare în cauză.

#### **Art. 93**

Alegerile pentru ambele Camere Comunitare se desfășoară prin sufragiu universal și prin vot direct și secret.

#### **Art. 94**

1. Sub rezerva alineatului 2 al prezentului articol, orice cetățean al Republicii, care a împlinit vârsta de 21 de ani și îndeplinește condițiile referitoare la reședință prevăzute de respectiva lege electorală comunitară, are dreptul de a fi înregistrat ca alegător pe lista electorală comunală respectivă, cu condiția ca membrii comunității grece să fie înregistrați doar pe lista electorală comunitară greacă, iar membrii comunității turce să fie înregistrați doar pe lista electorală comunitară turcă.

2. Nicio persoană nu poate fi înregistrată ca alegător dacă nu îndeplinește condițiile prevăzute pentru această înregistrare prin legea electorală comunitară respectivă.

#### **Art. 95**

O persoană are dreptul de a candida la alegerile pentru o Cameră Comunitară dacă, la momentul alegerilor, acea persoană:

- a. este cetățean al Republicii și este înregistrată pe lista electorală comunitară respectivă;

- b. a împlinit vârsta de 25 de ani;
- c. nu a fost condamnată, înainte sau după intrarea în vigoare a prezentei constituții, pentru o infracțiune care implică nedemnitățile sau turpitudinea morală sau nu a fost lipsită de drepturile electorale de către o instanță competentă ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni electorale;
- d. nu suferă de o boală psihică care o privează de capacitatea de a acționa în calitate membru al unei Camere Comunitare.

#### Art. 96

1. Mandatul Camerelor Comunitare este de cinci ani, începând de la data stabilită prin lege comunală pentru fiecare Cameră în parte.

2. Camerele Comunitare ale căror mandate expiră vor continua să își exercite mandatele până când Camerele nou-alese preiau mandatele în temeiul alineatului 1 din prezentul articol.

#### Art. 97

1. Alegerile generale comunitare pentru o Cameră Comunitară se desfășoară cu cel puțin 30 de zile înainte de expirarea mandatului Camerei în funcție.

2. Atunci când un loc de membru al unei Camere Comunitare devine vacant, acel loc vacant va fi ocupat prin alegeri parțiale, care vor avea loc în termen de cel mult 45 de zile de la apariția vacanței.

3. Dacă alegerile organizate în temeiul alineatului 1 sau 2 al prezentului articol nu se pot desfășura la data stabilită prin sau conform acestei Constituții din cauza unor împrejurări extraordinare și neprevăzute cum ar fi cutremur, inundație, epidemie generală și altele asemenea, atunci aceste alegeri vor avea loc în ziua corespunzătoare din săptămâna imediat următoare.

#### Art. 98

1. Oricare dintre Camerele Comunitare se poate autodizolva doar prin hotărâre proprie, adoptată cu o majoritate absolută.

2. Fără a aduce atingere oricăror dispoziții din alineatul 1 al articolului 96 și alineatul 1 al articolului 97, orice astfel de hotărâre va prevedea data la care se vor desfășura alegerile generale comunitare cu privire la Camera Comunitară în cauză, care nu poate fi stabilită mai devreme de 30 de zile și nu poate depăși 40 de zile de la data respectivei decizii, precum și data primei ședințe a Camerei Comunitare nou-alese, care nu va putea depăși 15 zile de la respectivele alegeri generale comunitare, iar până la acea dată Camera Comunitară în funcție va continua să își exercite mandatul.

3. Fără a aduce atingere oricăror dispoziții din alineatul 1 al articolului 96, mandatul Camerei Comunitare ce urmează a fi aleasă după dizolvare se va exercita pe perioada rămasă de mandat al Camerei Comunitare dizolvate. În cazul dizolvării în ultimul an din mandatul de cinci ani al Camerei Comunitare în cauză, vor avea loc alegeri generale comunitare pentru acea Cameră atât pentru

perioada rămasă de mandat al Camerei Comunitare dizolvate, cât și pentru următorul mandat de cinci ani al acelei Camere Comunitare.

#### **Art. 99**

Ori de câte ori o Cameră Comunitară continuă să își exercite funcțiile până la preluarea mandatului de către Camera Comunitară nou-aleasă fie în temeiul alineatului 2 al articolului 96, fie în temeiul alineatului 2 al articolului 98, acea cameră nu are competența de a adopta legi sau decizii cu privire la nicio chestiune, cu excepția cazurilor în care există împrejurări neprevăzute, urgente și excepționale care urmează a fi menționate în mod expres în legea sau decizia relevantă.

#### **Art. 100**

Înainte de a își prelua atribuțiile ca atare în Camera Comunitară și în cadrul unei ședințe publice a acesteia, membrii unei Camere Comunitare fac următoarea declarație:

„Declar în mod solemn credință și respect pentru Constituție și legile adoptate în conformitate cu aceasta, pentru menținerea independenței și a integrității teritoriale a Republicii Cipru.”

#### **Art. 101**

1. Funcția de membru al unei Camere Comunitare este incompatibilă cu cea de ministru sau de parlamentar ori de membru al oricărui consiliu municipal, inclusiv cea de primar sau de membru al forțelor armate sau de securitate ale Republicii sau cu o funcție publică sau municipală și, în cazul unui membru al Camerei Comunitare Turce, cu cea de funcționar religios (*din adamî*).

2. În sensul prezentului articol, „funcție publică” desemnează orice funcție remunerată în serviciul public al Republicii sau al unei Camere Comunitare, ale cărei remunerații se află fie sub controlul Republicii, fie sub cel al unei Camere Comunitare și include orice funcție în orice autoritate publică sau organ de utilitate publică.

#### **Art. 102**

Camerele Comunitare reglementează prin norme de procedură orice aspecte procedurale, inclusiv desfășurarea ședințelor ordinare și extraordinare, datele și durata acestor ședințe, modalitatea de vot și examinarea problemelor.

#### **Art. 103**

1. Ședințele Camerelor Comunitare sunt publice, iar procesele-verbale ale dezbaterilor desfășurate din cadrul acestora sunt publicate.

2. În cazul în care consideră necesar, o Cameră Comunitară poate decide ca anumite ședințe să fie secrete, printr-o hotărâre adoptată cu votul unei majorități de două treimi din numărul total al membrilor acesteia.

#### **Art. 104**

1. Legile sau deciziile adoptate de Camera Comunitară Greacă sau de cea Turcă vor fi publicate în Monitorul Oficial al Republicii imediat după semnarea

acestora de către Președintele sau, respectiv, Vicepreședintele Republicii în termen de 15 zile de la primirea de către acesta a acelor legi sau decizii.

2. O lege comunitară va intra în vigoare la data publicării acesteia în Monitorul Oficial al Republicii, cu excepția cazului în care acea lege prevede altă dată.

#### **Art. 105**

1. Președintele Republicii, în ceea ce privește Camera Comunitară Greacă, și Vicepreședintele Republicii, în ceea ce privește Camera Comunitară Turcă, poate retrimite, în termen de 15 zile de la primirea de către acesta a oricărei legi sau decizii adoptate de respectiva Cameră Comunitară, respectiva lege sau decizie către respectiva Cameră spre reexaminare.

2. În cazul în care Camera Comunitară în cauză nu modifică legea sau decizia astfel retrimisă, Președintele sau Vicepreședintele Republicii, după caz, semnează și publică acea lege sau decizie potrivit dispozițiilor articolului 104.

#### **Art. 106**

1. Membrii unei Camere Comunitare nu pot fi trași la răspundere civilă sau penală pentru o declarație făcută sau pentru un vot exprimat de aceștia în Cameră.

2. Pe perioada exercitării mandatului de membru al unei Camere Comunitare, membrii pot fi urmăriți în justiție, arestați sau reținuți doar cu aprobarea Curții Supreme. Această aprobare nu este necesară în cazul unei infracțiuni sancționate cu pedeapsa cu moartea sau închisoarea de cel puțin cinci ani, în caz de infracțiune flagrantă. În acest caz, Curtea Supremă, fiind notificată fără întârziere de autoritatea competentă, decide dacă aprobă sau refuză continuarea urmăririi penale sau a arestului atât timp cât acesta continuă să fie membru al Camerei Comunitare.

3. În cazul în care Curtea Supremă refuză să aprobe urmărirea penală a unui membru a unei Camere Comunitare, perioada în care acel membru nu poate fi astfel urmărit penal nu este luată în considerare la calculul termenului de prescripție pentru infracțiunea în cauză.

4. În cazul în care Curtea Supremă refuză să aprobe punerea în executare a unei pedepse cu închisoarea aplicată unui membru al unei Camere Comunitare de către o instanță competentă, punerea în executare a acelei pedepse este amânată până când încetează calitatea de membru al acestuia.

#### **Art. 107**

Locul unui membru al unei Camere Comunitare devine vacant:

- a. ca urmare a decesului acestuia, sau
- b. ca urmare a demisiei acestuia, formulată în scris sau
- c. la apariția oricăreia dintre împrejurările menționate la literele c sau d din articolul 95 sau dacă acesta încetează a mai fi cetățean al Republicii ori dacă acesta nu mai îndeplinește condițiile pentru a fi înregistrat ca alegător pe respectiva listă electorală comunitară sau

- d. în momentul în care acesta devine titularul unui mandat menționat de articolul 101.

#### Art. 108

1. Comunitatea greacă și cea turcă au dreptul de a primi subvenții de la Guvernul grec sau, respectiv, cel turc pentru instituții de învățământ, culturale, de atletism sau caritabile care aparțin comunității grece sau, respectiv, turce.

2. De asemenea, în cazul în care comunitatea greacă sau cea turcă consideră că nu deține numărul necesar de învățători, profesori sau preoți pentru a asigura funcționarea instituțiilor sale, acea comunitate are dreptul, în măsura strict necesară acoperirii nevoilor sale, de a solicita acest personal guvernului grec sau, respectiv, turc și de a-l angaja.

#### Art. 109

Fiecare grup religios care, potrivit alineatului 3 al articolului 2, a optat să aparțină uneia dintre comunități, are dreptul de a fi reprezentat printr-un membru ales sau prin mai mulți membri aleși al(ai) acelui grup în Camera Comunitară a comunității de care acel grup a optat să aparțină, potrivit dispozițiilor unei legi comunitare relevante.

#### Art. 110

1. Biserica Ortodoxă Greacă Autocefală a Ciprului își păstrează dreptul exclusiv de reglementare și administrare a propriilor sale probleme interne și bunuri potrivit Sfintelor Canoane și Cartei acesteia în vigoare, iar Camera Comunitară Greacă nu poate acționa în contradicție cu acest drept.

2. Instituția donației musulmane *waqf* și principiile și legile referitoare la aceasta sunt recunoscute prin această Constituție.

Orice chestiuni referitoare la sau care aduc atingere în orice mod instituției sau creării de donații *waqf* sau oricăror proprietăți *waqf*, inclusiv proprietățile care aparțin moscheilor sau oricărei instituții religioase musulmane, sunt reglementate exclusiv de și în conformitate cu legile și principiile donației *waqf* și legile și regulamentele adoptate sau elaborate de Camera Comunitară Turcă și niciun act legislativ, executiv sau de orice alt fel nu poate contraveni, nu poate înlocui și nu va interfera cu acele legi sau principii și cu acele legi sau regulamente ale Camerei Comunitare Turce.

3. Orice drept cu privire la problemele religioase deținut, în conformitate cu dreptul Coloniei Cipru în vigoare imediat anterior datei intrării în vigoare a prezentei Constituții, de către instituția de cult a unui grup religios căruia i se aplică dispozițiile din alineatul 3 al articolului 2, va continua să fie astfel deținut de acea instituție religioasă la data intrării în vigoare a prezentei Constituții și după această dată.

#### Art. 111

1. Sub rezerva dispozițiilor din prezenta Constituție, orice chestiune referitoare la logodnă, căsătorie, nulitatea căsătoriei membrilor bisericii greco-ortodoxe

sau ai unui grup religios căruia se aplică dispozițiile din alineatul 3 al articolului 2, este reglementată, la data intrării în vigoare a prezentei Constituții și după această dată, de legea bisericii greco-ortodoxe sau de cea a instituției religioase a acelui grup religios, după caz. Încercarea de reconciliere sau de desfacere spirituală a căsătoriei în fața unui episcop este prevăzută prin lege.

2. A. Orice aspecte privind divorțul, separarea judiciară sau restituirea drepturilor conjugale sau relațiile familiale ale membrilor bisericii greco-ortodoxe sunt de competența instanțelor de dreptul familiei, fiecare astfel de instanță fiind compusă:

- a. pentru un proces de divorț, din trei judecători, dintre care unul este un jurist ecleziastic numit de Biserica Ortodoxă Greacă și care este președintele instanței, iar ceilalți doi, cu o înaltă pregătire profesională și statură morală, de confesiune greco-ortodoxă, sunt numiți de Curtea Supremă din rândul juriștilor. În cazul în care niciun jurist ecleziastic nu este numit potrivit dispozițiilor de mai sus, Curtea Supremă va numi și președintele instanței;
- b. pentru orice alt proces, dintr-un judecător, potrivit dispozițiilor legii.

B. Divorțul poate fi pronunțat numai:

- a. pentru motivele, în temeiul Cartei Sfintei Biserici a Ciprului, care sunt în vigoare la data adoptării de către Camera Reprezentanților a Primului Amendament la Constituția din 1989, în măsura în care acestea nu contravin Constituției;
- b. atunci când relațiile dintre soți au fost grav deteriorate din vina pârâtului sau a ambilor soți și care în mod justificat face intolerabilă continuarea relației maritale pentru reclamant și
- c. din orice alt motiv care poate fi prevăzut printr-o lege, după examinarea punctelor de vedere ale Bisericii Greco-Ortodoxe a Ciprului.

3. Orice aspect privind divorțul, separarea judiciară sau restituirea drepturilor conjugale sau relațiile familiale ale membrilor unui grup religios căruia i se aplică dispozițiile alineatului 3 din secțiunea 2 este de competența instanțelor de dreptul familiei a căror înființare, alcătuire și competență sunt stabilite prin lege asemănător celor de mai sus.

4. Dreptul de a exercita o cale de atac împotriva deciziilor instanțelor de dreptul familiei, alcătuirea instanțelor care vor examina și decide cu privire la aceste căi de atac, precum și competența și atribuțiile acestor instanțe de apel sunt prevăzute prin lege. O lege adoptată potrivit dispozițiilor prezentului alineat poate prevedea că instanța de apel poate fi compusă din unul sau mai mulți judecători ai Curții Supreme, care hotărăște în calitate de judecător unic sau în complet, împreună cu un alt judecător sau cu alți judecători care țin de instanțele judecătorești ale Republicii, în condițiile prevăzute de lege.

5. Fără a aduce atingere dispozițiilor primului alineat din această secțiune, libera alegere a unei căsătorii civile este oferită membrilor comunității grecești.

6. Nicio dispoziție din alineatul 1 al acestui articol nu poate împiedica aplicarea alineatului 5 al articolului 90 în cazul punerii în executare a oricărei hotărâri sau a oricărui ordin a(al) oricărui astfel de tribunal.

## **PARTEA A VI-A**

### **Funcționarii independenți ai Republicii**

#### *Capitolul I: Procurorul General al Republicii și Procurorul General Adjunct al Republicii*

##### **Art. 112**

1. Președintele și Vicepreședintele Republicii numesc împreună două persoane care îndeplinesc condițiile pentru a fi numite în funcția de judecător al Curții Supreme, dintre care una va fi Procurorul General al Republicii, iar cealaltă Procurorul General Adjunct al Republicii, cu condiția ca Procurorul General și Procurorul General Adjunct al Republicii să nu aparțină aceleiași comunități.

2. Procurorul General al Republicii este șeful, iar Procurorul General Adjunct al Republicii este șeful adjunct al Ministerului Public al Republicii, organ independent și care nu se subordonează niciunui minister.

3. Procurorul General și Procurorul General Adjunct al Republicii au dreptul de a pleda în fața oricărei instanțe și au prioritate față de orice alte persoane care se prezintă în fața oricărei instanțe, cu condiția ca Procurorul General al Republicii să aibă prioritate întotdeauna față de Procurorul General Adjunct al Republicii.

4. Procurorul General și Procurorul General Adjunct al Republicii sunt membri ai corpului permanent al magistraților Republicii și își exercită atribuțiile în aceeași termeni și aceleași condiții ca și un judecător al Curții Supreme, cu excepția președintelui acesteia, și nu pot fi eliberați din funcție decât pentru motive similare și într-o manieră similară acelor judecători ai Curții Supreme.

5. În toate materiile care privesc persoane care aparțin comunității din care face parte Procurorul General al Republicii sau Procurorul General Adjunct al Republicii, după caz, cel care aparține acelei comunități va fi consultat de celălalt înainte ca Procurorul General al Republicii să ia orice decizie, cu condiția ca, în cazul urmărilor penale în fața instanțelor care judecă în materie penală și care sunt compuse din judecători ai unei comunități, Procurorul General al Republicii sau Procurorul General Adjunct al Republicii, după caz, aparținând acelei comunități, să exercite atribuțiile și să dețină responsabilitatea efectivă.



**Art. 113**

1. Procurorul General al Republicii, asistat de Procurorul General Adjunct al Republicii, este consilierul juridic al Republicii, al Președintelui, al Vicepreședintelui Republicii, al Consiliului de Miniștri și al miniștrilor și exercită orice alte prerogative și îndeplinește orice alte funcții și sarcini care îi sunt conferite sau impuse prin această Constituție sau prin lege.

2. Procurorul General al Republicii deține prerogativa, pe care o poate exercita la discreția sa în interesul public, de a iniția, desfășura, prelua, continua sau întrerupe orice proceduri având ca obiect o infracțiune săvârșită împotriva oricărei persoane din Republică. Această prerogativă poate fi exercitată de către acesta, personal, sau de către funcționari subordonați acestuia, care acționează în temeiul și potrivit cu instrucțiunile acestuia.

**Art. 114**

1. Procurorul General Adjunct al Republicii exercită prerogativele și îndeplinește sarcinile care aparțin în mod normal funcției sale și, de asemenea, sub rezerva instrucțiunilor Procurorului General al Republicii, exercită toate prerogativele și îndeplinește toate funcțiile și sarcinile cu care este investit Procurorul General al Republicii potrivit dispozițiilor prezentei Constituții și prin lege.

2. Procurorul General Adjunct al Republicii îl înlocuiește pe Procurorul General al Republicii în cazul absenței sau al incapacității temporare de a își îndeplini atribuțiile a acestuia din urmă.

*Capitolul II: Auditorul General și Auditorul General Adjunct***Art. 115**

1. Președintele și Vicepreședintele Republicii numesc împreună două persoane competente și onorabile, dintre care una va exercita funcția de Auditor General, iar cealaltă va exercita funcția de Auditor General Adjunct, cu condiția ca Auditorul General și Auditorul General Adjunct să nu aparțină aceleiași comunități.

2. Auditorul General este șeful, iar Auditorul General Adjunct este șeful adjunct al Oficiului de Audit al Republicii, care este un organ independent și care nu se subordonează niciunui minister.

3. Auditorul General și Auditorul General Adjunct sunt membri ai funcției publice permanente a Republicii și nu pot fi eliberați sau revocați din funcție decât pentru motive similare și într-o manieră similară cu cea a unui judecător al Curții Supreme.

**Art. 116**

1. Auditorul General, asistat de Auditorul General Adjunct, în numele Republicii, controlează orice plăți și încasări și auditează și inspectează orice conturi

de bani și alte active administrate și pasive contractate de Republică sau sub autoritatea Republicii și, în acest scop, are drept de acces la orice registre, evidențe și bilanțuri în legătură cu acele conturi și la locurile în care sunt păstrate acele active.

2. Auditorul General, asistat de Auditorul General Adjunct, exercită orice alte prerogative și îndeplinește orice alte atribuții și sarcini care îi sunt conferite sau impuse prin lege.

3. Prerogativele, atribuțiile și sarcinile Auditorului General prevăzute în acest capitol pot fi exercitate de către acesta personal sau prin funcționarii subordonați, care acționează în temeiul și în conformitate cu instrucțiunile acestuia.

4. Auditorul General depune în fiecare an un raport privind exercitarea atribuțiilor și sarcinilor sale prevăzute de acest capitol la Președintele și Vicepreședintele Republicii, care vor dispune prezentarea acestui raport în fața Camerei Reprezentanților.

#### **Art. 117**

1. Auditorul General Adjunct exercită prerogativele și îndeplinește atribuțiile și sarcinile care aparțin în mod normal funcției sale și, de asemenea, sub rezerva instrucțiunilor Auditorului General, exercită toate prerogativele și îndeplinește toate atribuțiile și sarcinile cu care este investit Auditorul General potrivit prezentei Constituții și prin lege.

2. Auditorul General Adjunct îl înlocuiește pe Auditorul General în cazul absenței sau al incapacității temporare de a își îndeplini sarcinile a acestuia din urmă.

### *Capitolul III: Guvernatorul și Guvernatorul Adjunct al Băncii Emitente a Republicii*

#### **Art. 118**

1. Președintele și Vicepreședintele Republicii numesc împreună două persoane competente și onorabile, dintre care una va exercita funcția de Guvernator, iar cealaltă va exercita funcția de Guvernator Adjunct al Băncii Emitente a Republicii, cu condiția ca Guvernatorul și Guvernatorul Adjunct al Băncii Emitente a Republicii să nu aparțină aceleiași comunități.

2. Guvernatorul Băncii Emitente a Republicii este șeful, iar Guvernatorul Adjunct al Băncii Emitente a Republicii este șeful adjunct al Băncii Emitente a Republicii, care nu se subordonează niciunui minister.

3. Guvernatorul și Guvernatorul Adjunct al Băncii Emitente a Republicii sunt persoane numite în termenii și condițiile prevăzute în documentele de numire a acestora.

4. Consiliul înființat în temeiul alineatului 8 al articolului 153 dispune încetarea mandatelor Guvernatorului și Guvernatorului Adjunct al Băncii Emitente

a Republicii, potrivit termenilor și condițiilor prevăzute de legea privind reglementarea funcționării Băncii Emitente a Republicii.

5. [Abrogat]

6. Orice aspecte disciplinare în legătură cu exercitarea atribuțiilor Guvernatorului și Guvernatorului Adjunct al Băncii Emitente a Republicii sunt de competența Consiliului înființat în temeiul alineatului 8 al articolului 153.

#### **Art. 119**

1. Guvernatorul Băncii Emitente a Republicii, asistat de Guvernatorul Adjunct al Băncii Emitente a Republicii, aplică legile Republicii privind moneda, și este însărcinat cu conducerea Băncii Emitente a Republicii, exercită orice alte prerogative și îndeplinește orice alte atribuții și sarcini care intră în domeniul Băncii Emitente a Republicii.

2. Guvernatorul Băncii Emitente a Republicii, asistat de Guvernatorul Adjunct al Băncii Emitente a Republicii, exercită orice prerogative și îndeplinește orice alte atribuții conferite sau impuse prin lege.

3. Prerogativele, atribuțiile și sarcinile Guvernatorului Băncii Emitente a Republicii, prevăzute în acest Capitol, pot fi exercitate de către acesta personal sau prin funcționarii subordonați, care acționează în temeiul și în conformitate cu instrucțiunile acestuia.

4. Abrogat.

5. Guvernatorul Băncii Emitente a Republicii depune rapoarte semestriale privind starea monedei, a fondurilor și a titlurilor de valoare ale Republicii la Președintele și Vicepreședintele Republicii, care vor dispune prezentarea acestor rapoarte în fața Camerei Reprezentanților.

#### **Art. 120**

1. Guvernatorul Adjunct al Băncii Emitente a Republicii exercită prerogativele și îndeplinește atribuțiile și sarcinile care aparțin în mod normal funcției sale și, de asemenea, sub rezerva instrucțiunilor Guvernatorului Băncii Emitente a Republicii, exercită toate prerogativele și îndeplinește toate atribuțiile și sarcinile cu care este investit Guvernatorul Băncii Emitente a Republicii potrivit prezentei Constituții și prin lege.

2. Guvernatorul Adjunct al Băncii Emitente a Republicii îl înlocuiește pe Guvernatorul Băncii Emitente a Republicii în cazul absenței sau al incapacității temporare de a își îndeplini sarcinile a acestuia din urmă.

#### **Art. 121**

Nicio dispoziție din acest Capitol nu poate fi interpretată ca împiedicând Banca Emitentă a Republicii să devină o bancă centrală, cu condiția ca în acest caz, sub rezerva dispozițiilor din prezentul Capitol, Guvernatorul și Guvernatorul Adjunct al Băncii Emitente a Republicii să fie Guvernatorul și, respectiv, Guvernatorul Adjunct al Băncii Centrale a Republicii.

## PARTEA A VII-A

### Funcția publică

#### Capitolul I: Dispoziții generale

##### Art. 122

În sensul prezentului Capitol, cu excepția cazului în care contextul cere o altă interpretare,

- „funcție publică” desemnează o funcție în serviciul public;
- „funcționar public” desemnează titularul, permanent ori temporar sau în funcție, al unei funcții publice;
- „serviciu public” înseamnă orice serviciu în cadrul Republicii, altul decât serviciul în cadrul forțelor armate sau de securitate ale Republicii și include serviciul în cadrul Societății de Radiodifuziune din Cipru, în cadrul Autorității pentru Telecomunicații Interne din Cipru, în cadrul Autorității pentru Energie Electrică din Cipru și în cadrul oricărui alt organ public, cu sau fără personalitate juridică, creat în interes public printr-o lege și, fie ale cărui fonduri sunt asigurate sau garantate de Republică, fie, dacă întreprinderea este exploatată exclusiv de acel organ, a cărui administrare este efectuată sub controlul Republicii, dar nu include exercitarea unei funcții pentru care numirea sau ocuparea este efectuată de către Președintele și Vicepreședintele Republicii împreună sau serviciul este efectuat de lucrători cu contract de muncă, cu excepția celor care sunt angajați în mod regulat în legătură cu lucrări permanente ale Republicii sau ale oricărui organ menționat anterior.

##### Art. 123

1. Funcția publică este alcătuită în proporție de 70% din greci și 30% din turci.
2. Această distribuție cantitativă se aplică, în măsura în care este practic posibil, tuturor claselor ierarhice din serviciul public.
3. În regiunile sau localitățile în care una dintre cele două comunități deține o majoritate ce se apropie de 100%, funcționarii publici detașați sau repartizați în acele regiuni sau localități trebuie să aparțină acelei comunități.

##### Art. 124

1. Se înființează o Agenție pentru Funcția Publică, ce va fi formată dintr-un președinte și din alți nouă membri desemnați de comun acord de către Președintele și Vicepreședintele Republicii.
2. Șapte membri ai Agenției sunt greci și trei membri sunt turci.
3. Fiecare membru al Agenției este numit pentru o perioadă de șase ani, însă acesta își poate prezenta, în orice moment, demisia, scrisă de mână, Președintelui și Vicepreședintelui Republicii.

4. Remunerația și alte condiții de serviciu ale unui membru al Agenției sunt prevăzute prin lege și nu pot fi modificate în detrimentul său după numirea acestuia.

5. Membrii Agenției nu pot fi revocați din funcție decât pentru motive similare și într-o manieră similară celei prevăzute pentru un judecător al Curții Supreme.

6. 1. Nicio persoană nu poate fi numită membru al Agenției decât dacă este cetățean al Republicii, are o înaltă ținută morală și îndeplinește condițiile necesare pentru a fi aleasă membru al Camerei Reprezentanților.
2. Nicio persoană nu poate fi numită sau nu poate fi membru al Agenției dacă deține, sau în perioada precedentă de 12 luni, în cazul președintelui, sau de șase luni în cazul oricărui alt membru, a deținut calitatea de:
  - a. ministru;
  - b. membru al Camerei Reprezentanților sau al oricărei Camere Comunitare;
  - c. funcționar public sau membru al oricărei forțe armate;
  - d. funcționar sau angajat al oricărei autorități locale ori al unei persoane juridice ori autorități înființate prin lege în scop public;
  - e. membru al unui sindicat sau al unui organ sau al unei asociații afiliat(e) unui sindicat.

7. În cazul în care, în orice perioadă, un membru al Agenției a absentat motivat sau nu poate, din cauza absenței din Republică, sau din orice altă cauză, să își îndeplinească atribuțiile care îi revin în calitate de membru, Președintele și Vicepreședintele Republicii pot numi împreună, în locul acestuia, orice persoană care îndeplinește condițiile pentru a fi îndeplini acele atribuții, în acea perioadă.

## Art. 125

1. Cu excepția cazului în care prezenta Constituție prevede altfel, în mod expres, cu privire la orice chestiune menționată în acest alineat și sub rezerva dispozițiilor oricărei legi, Agenția pentru Funcția Publică are sarcina de a repartiza funcțiile publice între cele două comunități și de a numi, confirma, stabili instalarea permanentă sau cu drept de pensionare, promova, transfera, retrage și exercita controlul disciplinar asupra funcționarilor publici, inclusiv destituirea sau eliberarea din funcție a acestora.

2. Președintele convoacă ședințele Agenției și prezidează aceste ședințe, cu condiția ca:

- a. nicio ședință să nu se poată desfășura decât dacă a fost transmisă o notificare prealabilă tuturor membrilor cu privire la aceasta;
  - b. în cazul unei egalități de voturi, Președintele să nu aibă un al doilea vot sau un vot decisiv.
3. 1. Sub rezerva următoarelor dispoziții din prezentul alineat, orice decizie a Agenției este adoptată cu majoritatea absolută a membrilor acesteia.

2. În cazul în care chestiunea se referă la o numire sau promovare în vederea ocupării unui loc vacant sau a unui post nou-creat, decizia privind ocuparea aceluși post, potrivit prezentei Constituții, de către un grec sau de către un turc, este adoptată cu majoritatea absolută care va include voturile a cel puțin doi membri turci ai Agenției, cu condiția ca, dacă acea decizie nu poate fi adoptată cu acea majoritate, acea problemă să fie înaintată de Agenție la Curtea Supremă Constituțională, în vederea soluționării acesteia; decizia acestei Curți este definitivă și obligatorie pentru Agenție.

3. În cazul în care problema se referă exclusiv la un turc, orice decizie a Agenției este adoptată cu majoritatea absolută care trebuie să includă voturile a cel puțin doi membri turci. În cazul în care problema se referă exclusiv la un grec, orice decizie a Agenției este adoptată cu majoritatea absolută care trebuie să includă voturile a cel puțin patru membri greci.

4. În cazul în care chestiunea se referă la alegerea persoanei de naționalitate greacă sau turcă care urmează a fi numită sau promovată, decizia este adoptată, sub rezerva alineatului 3 din prezentul articol, cu majoritate absolută, cu condiția ca recomandarea unanimă a cinci membri greci, în cazul alegerii unei persoane de naționalitate greacă, sau a trei membri turci în cazul alegerii unei persoane de naționalitate turcă, să fie pusă în practică de către Agenție.

## Capitolul II: Contabilul General și Contabilul General Adjunct

### Art. 126

1. Președintele și Vicepreședintele Republicii vor numi împreună două persoane competente și onorabile, dintre care una va exercita funcția de Contabil General, iar cealaltă va exercita funcția de Contabil General Adjunct, cu condiția ca atât Contabilul General, cât și Contabilul General Adjunct să nu aparțină aceleiași comunități.

2. Contabilul General este șeful, iar Contabilul General Adjunct este șeful adjunct al Trezoreriei.

3. Contabilul General și Contabilul General Adjunct sunt membri ai funcției publice permanente a Republicii.

4. Pensionarea și orice control disciplinar, inclusiv destituirea sau eliberarea din funcție a Contabilului General și a Contabilului General Adjunct sunt de competența Agenției pentru Funcția Publică.

### Art. 127

1. Contabilul General, asistat de Contabilul General Adjunct, conduce și supraveghează orice operațiuni contabile cu privire la orice sume de bani și alte active administrate, precum și cu privire la pasivele contractate de Republică sau

sub autoritatea Republicii și, sub rezerva dispozițiilor prezentei Constituții sau ale oricărei legi, primește și efectuează orice plăți cu banii Republicii.

2. Contabilul General, asistat de Contabilul General Adjunct, exercită orice alte prerogative și îndeplinește orice alte atribuții și sarcini care îi sunt conferite sau impuse prin lege.

3. Prerogativele, atribuțiile și sarcinile Contabilului General prevăzute în acest capitol pot fi exercitate de către acesta personal sau prin funcționarii subordonați, care acționează în temeiul și în conformitate cu instrucțiunile acestuia.

#### **Art. 128**

1. Contabilul General Adjunct exercită prerogativele și îndeplinește atribuțiile și sarcinile care aparțin în mod normal funcției sale și, de asemenea, sub rezerva instrucțiunilor Contabilului General, exercită toate prerogativele și îndeplinește toate atribuțiile și sarcinile cu care este investit Contabilul General potrivit prezentei Constituții și prin lege.

2. Contabilul General Adjunct îl înlocuiește pe Contabilul General în cazul absenței sau al incapacității temporare a acestuia din urmă de a își îndeplini sarcinile.

## **PARTEA A VIII-A** **Forțele armate ale Republicii**

#### **Art. 129**

1. Republica trebuie să dețină o armată formată din 2.000 de bărbați dintre care 60% sunt greci și 40% sunt turci.

2. Serviciul militar obligatoriu nu poate fi înființat decât cu acordul comun al Președintelui și al Vicepreședintelui Republicii.

#### **Art. 130**

1. Forțele de securitate ale Republicii sunt formate din poliție și jandarmerie și au un contingent de 2.000 de bărbați, care poate fi redus sau mărit cu acordul comun al Președintelui și al Vicepreședintelui Republicii.

2. Forțele de securitate ale Republicii sunt alcătuite, în proporție de 70%, din greci și, în proporție de 30%, din turci, cu condiția ca, pentru o perioadă inițială și în scopul de a nu îi demobiliza pe acei turci care lucrau în poliție la data de 11 februarie 1959, cu excepția celor care lucrau în poliția auxiliară, procentul de turci să poată fi păstrat până la maximum 40% și, prin urmare, procentul de greci să poată fi redus la 60.

**Art. 131**

1. Șefii și șefii adjuncți ai armatei, ai poliției și ai jandarmeriei Republicii sunt numiți împreună de către Președintele și Vicepreședintele Republicii.

2. Unul dintre șefii armatei, ai poliției și ai jandarmeriei trebuie să fie turc, iar în cazul în care șeful armatei, al poliției și al jandarmeriei aparține unei comunități, șeful adjunct trebuie să aparțină celeilalte comunități.

**Art. 132**

Forțele staționate în părți ale teritoriului Republicii locuite într-o proporție apropiată de 100% exclusiv de membri ai unei comunități trebuie să aparțină acelei comunități.

## PARTEA A IX-A

### Curtea Supremă Constituțională

**Art. 133**

1. 1. Se înființează Curtea Supremă Constituțională a Republicii formată dintr-un judecător grec, unul turc și unul neutru. Judecătorul neutru este Președintele Curții.
2. Președintele și ceilalți judecători ai Curții Supreme Constituționale sunt numiți împreună de către Președintele și Vicepreședintele Republicii.

În cazul vacanței postului judecătorului grec sau celui turc prevalează propunerea Președintelui sau a Vicepreședintelui Republicii care aparține comunității din care face parte judecătorul care urmează a fi numit, dacă Președintele și Vicepreședintele Republicii nu ajung la un acord privind numirea în termen de o săptămână de la respectiva propunere.

2. Sediul Curții Supreme Constituționale se află în capitala Republicii.

3. Judecătorul neutru nu poate fi un cetățean al Republicii sau al Regatului Greciei sau al Republicii Turce ori al Regatului Unit și al coloniilor sale.

4. Judecătorii grec și cel turc al Curții Supreme Constituționale trebuie să fie cetățeni ai Republicii.

5. Președintele și ceilalți judecători ai Curții Supreme Constituționale vor fi numiți din rândul juriștilor cu o înaltă pregătire profesională și ținută morală.

6. 1. Președintele Curții este numit pe o perioadă de șase ani.
2. Remunerația și alte condiții de serviciu ale Președintelui Curții sunt stabilite în documentul de numire a acestuia.
3. Condițiile de muncă ale Președintelui Curții, stabilite în documentul de numire a acestuia potrivit punctului 2 din prezentul alineat, includ:



- a. pensionarea acestuia pentru aceleași motive în baza cărora poate fi pensionat judecătorul grec sau cel turc potrivit punctului 3 din alineatul 7 al prezentului articol și
  - b. destituirea acestuia pentru aceleași motive în baza cărora poate fi destituit judecătorul grec sau cel turc potrivit punctului 4 din alineatul 7 al prezentului articol.
7. 1. Judecătorii grec sau cel turc al Curții este membru permanent al corpului magistraților Republicii și rămâne în funcție la împlinirea vârstei de 68 de ani.
2. Fără a aduce atingere vreunei pensii pentru limită de vârstă, prime sau oricărui alt beneficiu similar, pe care acesta l-a dobândit potrivit dispozițiilor oricărei legi, judecătorul grec sau cel turc al Curții își poate prezenta, în orice moment, demisia, scrisă de mână, Președintelui și Vicepreședintelui Republicii.
3. Judecătorul grec sau cel turc al Curții poate fi pensionat din cauza incapacității fizice ori mentale sau din cauza infirmității care îl pune în imposibilitatea de a-și îndeplini sarcinile care îi revin fie permanent, fie pentru o perioadă care face imposibilă continuarea mandatului. Un judecător astfel pensionat are dreptul la orice beneficii și contribuții prevăzute de orice lege în vigoare la acel moment.
4. Judecătorul grec sau cel turc al Curții poate fi destituit pentru motive disciplinare.
8. 1. Se înființează un Consiliu format din Președintele Curții Supreme, în calitate de președinte, și din judecătorul grec și judecătorul turc ai Curții Supreme cu cea mai mare vechime în funcție în calitate de membri.
2. Consiliul are competență exclusivă de a judeca orice aspecte referitoare la:
- a. pensionarea, destituirea sau încetarea funcției în alt mod a Președintelui Curții potrivit condițiilor de muncă stabilite în documentul de numire a acestuia;
  - b. pensionarea sau destituirea judecătorului grec sau a celui turc al Curții în baza motivelor prevăzute la punctele 3 și 4 din alineatul 7 al prezentului articol.
3. Procedurile desfășurate în fața Consiliului în temeiul punctului 2 din prezentul alineat sunt de natură jurisdicțională, iar judecătorul în cauză are dreptul de a fi audiat și de a se apăra în fața Consiliului.
4. Decizia Consiliului, adoptată cu majoritate, este obligatorie pentru Președintele și Vicepreședintele Republicii, care vor acționa împreună în mod corespunzător.
9. În caz de absență sau incapacitate temporară a Președintelui sau a judecătorului grec ori a judecătorului turc al Curții Supreme Constituționale,

Președintele Curții Supreme sau judecătorul cu cea mai mare vechime în funcție dintre cei doi judecători greci sau, respectiv, judecătorul turc din cadrul acesteia îl va înlocui pe acesta pe durata acelei absențe sau incapacități temporare.

10. Nicio acțiune în justiție nu poate fi formulată împotriva Președintelui sau împotriva oricărui alt judecător al Curții cu privire la o acțiune efectuată sau la o afirmație verbală făcută în exercițiul funcției sale judiciare.

11. Remunerația și alte condiții de muncă ale judecătorului grec și ale celui turc ai Curții sunt stabilite prin lege.

12. Remunerația și alte condiții de muncă ale oricărui judecător al Curții nu pot fi modificate în detrimentul său după numirea acestuia.

#### Art. 134

1. Ședințele Curții Supreme Constituționale sunt publice, însă Curtea poate ține ședințe doar în prezența părților, dacă există, și a funcționarilor Curții, dacă aceasta consideră că măsura este în interesul soluționării în mod corespunzător a cauzelor sau dacă securitatea Republicii ori morala publică o impune.

2. În cazul în care o acțiune pare a fi *prima facie* neîntemeiată, Curtea poate, după examinarea argumentelor prezentate de părțile în cauză sau în numele acestora, să o respingă în unanimitate fără ședință publică, dacă se constată că acea acțiune este într-adevăr neîntemeiată.

#### Art. 135

Curtea Supremă Constituțională adoptă un Regulament de procedură pentru a reglementa practica și procedura Curții în exercitarea competenței care îi este conferită prin prezenta Constituție, pentru a prevedea formulare și taxe cu privire la acțiunile introduse în fața Curții și pentru a prevedea și reglementa alcătuirea grefei, precum și prerogativele și sarcinile funcționarilor acesteia.

#### Art. 136

Curtea Supremă Constituțională are competență exclusivă pentru a se pronunța definitiv cu privire la orice materii prevăzute în articolele următoare.

#### Art. 137

1. Președintele și Vicepreședintele Republicii, în mod separat sau în comun, au dreptul de a sesiza Curtea Supremă Constituțională potrivit prezentului articol pe motiv că o lege sau o decizie a Camerei Reprezentanților ori o dispoziție din acestea discriminează una dintre cele două comunități.

2. O cerere formulată în temeiul alineatului 1 al prezentului articol trebuie depusă în termen de 75 de zile de la adoptarea oricărei astfel de legi sau decizii.

3. Notificarea privind depunerea acelei cereri este publicată în Monitorul Oficial al Republicii de către Președintele și Vicepreședintele Republicii în termen de 24 de ore de la depunerea acesteia. În urma publicării acestei notificări în Monitorul Oficial al Republicii, aplicarea acelei legi sau decizii este suspendată

din ziua următoare publicării și până când Curtea Supremă Constituțională soluționează acea cerere.

4. În baza acestei cereri, Curtea poate confirma sau anula acea lege sau decizie sau orice dispoziție din aceasta și o poate trimite înapoi la Camera Reprezentanților spre reexaminare, în tot sau în parte, cu condiția ca, în caz de anulare a unei legi ori decizii sau a oricărei dispoziții din aceasta, acea anulare să își producă efectele de la data publicării deciziei Curții Supreme Constituționale în temeiul alineatului 5 al prezentului articol, fără a aduce atingere vreunei acțiuni efectuate sau neefectuate în temeiul acelei legi sau decizii ori dispoziții a acesteia.

5. Decizia Curții este notificată fără întârziere Președintelui și Vicepreședintelui Republicii și Președintelui și Vicepreședintelui Camerei Reprezentanților și este publicată fără întârziere de către Președintele și Vicepreședintele Republicii în Monitorul Oficial al Republicii.

#### Art. 138

1. În cazul în care Președintele și Vicepreședintele Republicii, în mod separat sau în comun, și-au exercitat dreptul de a retrimite bugetul la Camera Reprezentanților pe motiv că, în opinia lor, are loc o discriminare, iar Camera și-a menținut decizia, Președintele și Vicepreședintele Republicii, în mod separat sau în comun, după caz, au dreptul să sesizeze Curtea Supremă Constituțională în baza acelui motiv.

2. Această sesizare se face în termenul stabilit prin prezenta Constituție pentru promulgarea legilor sau a deciziilor Camerei Reprezentanților.

3. În urma acestui sesizări, Curtea poate anula sau confirma bugetul sau îl poate retrimite la Camera Reprezentanților, în tot sau în parte.

4. Decizia Curții este notificată fără întârziere Președintelui și Vicepreședintelui Republicii și Președintelui și Vicepreședintelui Camerei Reprezentanților și este publicată fără întârziere de către Președintele și Vicepreședintele Republicii în Monitorul Oficial al Republicii.

#### Art. 139

1. Curtea Supremă Constituțională este competentă să judece definitiv sesizarea făcută în legătură cu orice chestiune referitoare la orice litigiu sau conflict de prerogative ori competență care apare între Camera Reprezentanților și Camerele Comunitare sau oricare dintre acestea și între orice organe sau autorități ale Republicii, cu condiția ca nicio dispoziție a prezentului alineat să nu se aplice niciunui conflict sau litigiu între niciun fel de instanțe ori autorități judecătorești din Republică, conflict sau litigiu care este soluționat de Curtea Supremă.

În sensul prezentului alineat, expresia „instanțe sau autorități judecătorești din Republică” nu include Curtea Supremă Constituțională.

2. În cazul în care se contestă competența Curții Supreme Constituționale în orice materie, aceste contestații sunt soluționate de Curtea Supremă Constituțională.

3. Dreptul de a sesiza Curtea în temeiul alineatului 1 al prezentului articol aparține:

- a. Președintelui sau Vicepreședintelui Republicii sau
- b. Camerei Reprezentanților ori
- c. unei Camere Comunitare sau ambelor Camere Comunitare sau
- d. oricărui alt organ sau oricărei alte autorități din Republică, dacă acesta/aceasta este implicat/ă în acel conflict sau litigiu.

4. Sesizarea se face în termen de 30 de zile de la data la care acea prerogativă sau competență este contestată.

5. În urma unei astfel de sesizări, Curtea poate declara că legea sau decizia ori actul care face obiectul sesizării este nul(ă) de la momentul la care conflictul sau litigiul a apărut sau *ab initio* și fără niciun efect juridic, în tot sau în parte, pe motiv că acea lege sau decizie ori acel act a fost adoptat(ă) sau aplicat(ă) în absența oricărei competențe și, în oricare dintre cazuri, Curtea poate da dispoziții cu privire la efectele oricărei acțiuni efectuate sau neefectuate în temeiul acelei legi sau decizii ori în temeiul aceluși act.

6. Orice decizie adoptată de Curte în urma unei astfel de sesizări este notificată fără întârziere părților în cauză și Președintelui și Vicepreședintelui Republicii, care o publică fără întârziere în Monitorul Oficial al Republicii.

7. În urma unei sesizări formulate în temeiul prezentului articol, Curtea poate dispune ca aplicarea acelei legi sau decizii ori a aceluși act, după caz, care face obiectul sesizării, să fie suspendată până la soluționarea sesizării; acest ordin este publicat fără întârziere în Monitorul Oficial al Republicii.

#### **Art. 140**

1. Președintele și Vicepreședintele Republicii, acționând împreună, pot sesiza Curtea Supremă Constituțională înainte de promulgarea oricărei legi sau decizii a Camerei Reprezentanților, pentru ca aceasta să stabilească dacă acea lege sau decizie sau orice dispoziție din aceasta contravine sau este incompatibilă cu orice dispoziție din prezenta Constituție, altfel decât pe motiv că acea lege ori decizie sau orice dispoziție din aceasta discriminează oricare dintre cele două comunități sau contravine ori este incompatibilă cu dreptul Comunităților Europene sau al Uniunii Europene.

2. Curtea Supremă Constituțională examinează fiecare întrebare care îi este adresată în temeiul alineatului 1 al prezentului articol și, după audierea argumentelor prezentate în numele Președintelui și al Vicepreședintelui Republicii și în numele Camerei Reprezentanților, se pronunță cu privire la acea întrebare și notifică Președintele și Vicepreședintele Republicii și Camera Reprezentanților în mod corespunzător.

3. În cazul în care, în opinia Curții Supreme Constituționale, acea lege ori decizie sau orice dispoziție din aceasta contravine ori este incompatibilă cu orice dispoziție din prezenta Constituție sau cu dreptul Comunităților Europene ori

al Uniunii Europene, atunci cea lege sau decizie sau orice dispoziție din aceasta nu poate fi promulgată de Președintele și de Vicepreședintele Republicii.

#### **Art. 141**

1. Președintele sau Vicepreședintele Republicii poate sesiza Curtea Supremă Constituțională, înainte de promulgarea oricărei legi prin care se impun orice formalități, condiții sau restrângeri asupra dreptului garantat de articolul 25, pentru ca aceasta să se pronunțe dacă cea formalitate, condiție sau restrângere nu este în interesul public sau contravine intereselor comunității.

2. Curtea Supremă Constituțională examinează orice astfel de întrebare și, după audierea argumentelor prezentate în numele Președintelui sau al Vicepreședintelui Republicii, după caz, și în numele Camerei Reprezentanților, se pronunță cu privire la cea întrebare și notifică Președintele și Vicepreședintele Republicii și Camera Reprezentanților în mod corespunzător.

3. În cazul în care, în opinia Curții Supreme Constituționale, cea formalitate, condiție sau restrângere nu este în interesul public sau contravine intereselor acelei comunități, cea lege sau orice dispoziție din aceasta care prevede cea formalitate, condiție sau restrângere nu poate fi promulgată de Președintele și de Vicepreședintele Republicii.

#### **Art. 142**

1. Președintele Republicii, cu privire la orice lege sau decizie a Camerei Comunitare Grece și Vicepreședintele Republicii, cu privire la orice lege ori decizie a Camerei Comunitare Turce, pot sesiza Curtea Supremă Constituțională, în orice moment înainte de publicarea acelei legi sau decizii pentru ca aceasta să stabilească dacă cea lege ori decizie sau orice dispoziție din aceasta contravine ori este incompatibilă cu orice dispoziție din prezenta Constituție.

2. Curtea Supremă Constituțională examinează fiecare întrebare care îi este adresată în temeiul alineatului 1 al prezentului articol și, după audierea argumentelor prezentate în numele Președintelui sau al Vicepreședintelui Republicii, după caz, și în numele Camerei Comunitare în cauză, se pronunță cu privire la cea întrebare și notifică Președintele sau Vicepreședintele Republicii, după caz, precum și Camera Comunitară în cauză.

3. În cazul în care, în opinia Curții Supreme Constituționale, cea lege ori decizie sau orice dispoziție din aceasta contravine sau este incompatibilă cu orice dispoziție din prezenta Constituție, atunci cea lege ori decizie sau orice dispoziție din aceasta nu poate fi publicată de Președintele sau de Vicepreședintele Republicii, după caz.

#### **Art. 143**

1. Președintele sau Vicepreședintele Republicii ori parlamentarii constituind cel puțin o cincime din numărul total al unei Camere a Reprezentanților nou-alese au dreptul de a sesiza Curtea Supremă Constituțională pentru a se

pronunța dacă există împrejurări neprevăzute, urgente și excepționale care să justifice adoptarea oricăror legi sau decizii potrivit dispozițiilor articolului 68 de către o Cameră a Reprezentanților care continuă să își exercite funcțiile până la preluarea mandatului de către o Cameră nou-aleasă.

2. Această sesizare, dacă aparține Președintelui sau Vicepreședintelui Republicii, se face în termenul stabilit prin prezenta Constituție pentru promulgarea legilor sau a deciziilor Camerei Reprezentanților și, dacă aparține acelor reprezentanți, se face în termen de 15 zile de la data primei ședințe a noii Camere.

3. Decizia Curții este notificată fără întârziere Președintelui și Vicepreședintelui Republicii și Președintelui și Vicepreședintelui Camerei Reprezentanților și este publicată fără întârziere de către Președintele și Vicepreședintele Republicii în Monitorul Oficial al Republicii.

#### **Art. 144**

1. O parte în cadrul unui proces, inclusiv în apel, poate, în orice etapă a acestor proceduri, să ridice o chestiune preliminară de neconstituționalitate cu privire la orice lege ori decizie sau orice dispoziție din acestea, importantă pentru soluționarea oricărui aspect în cauză în acele proceduri și, după aceea, instanța în fața căreia se ridică acea chestiune preliminară sesizează Curtea Supremă Constituțională și suspendă judecarea cauzei până când Curtea Supremă Constituțională hotărăște asupra chestiunii preliminare de neconstituționalitate.

2. Curtea Supremă Constituțională, sesizată cu o chestiune preliminară de neconstituționalitate și după audierea părților, examinează și soluționează chestiunea preliminară de neconstituționalitate și transmite decizia la instanța în fața căreia s-a ridicat excepția.

3. Orice decizie a Curții Supreme Constituționale pronunțată în temeiul alineatului 2 al prezentului articol este obligatorie pentru instanța în fața căreia s-a ridicat chestiunea preliminară de neconstituționalitate și pentru părțile în litigiu și, în cazul în care prin acea decizie se constată că acea lege ori decizie sau orice dispoziție din aceasta este neconstituțională, are ca efect inaplicabilitatea acelei legi sau decizii doar în acel litigiu.

#### **Art. 145**

Curtea Supremă Constituțională are competență exclusivă de a soluționa definitiv orice petiție în materie de alegeri, formulată potrivit dispozițiilor legii electorale, cu privire la alegerile pentru Președintele sau Vicepreședintele Republicii ori pentru membrii Camerei Reprezentanților sau ai oricărei Camere Comunitare.

#### **Art. 146**

1. Curtea Supremă Constituțională are competență exclusivă de a soluționa definitiv o sesizare având ca obiect o plângere cu privire la faptul că o decizie, un act ori o omisiune a oricărui organ, a oricărei autorități sau persoane, care

exercită orice autoritate executivă sau administrativă, contravine oricăreia dintre dispozițiile acestei Constituții ori ale oricărei legi sau este rezultatul excesului ori al abuzului de putere cu care acel organ sau acea autoritate sau persoană este investit(ă).

2. O astfel de sesizare poate fi făcută de o persoană care are un interes legitim fie ca persoană, fie ca membru al unei comunități care este afectată negativ și direct de acea decizie sau de acel act ori de acea omisiune.

3. O astfel de sesizare va fi făcută în termen de 75 de zile de la data publicării acelei decizii sau a acelui act ori, în caz de nepublicare și în cazul unei omisiuni, atunci când persoana care face sesizarea a luat cunoștință de acea decizie sau de acel act.

4. În urma unui astfel de sesizări, Curtea poate, prin decizia sa:

- a. să confirme, în tot sau în parte, acea decizie sau acel act ori acea omisiune sau
- b. să declare acea decizie sau acel act, în tot sau în parte, nul(ă) și lipsit(ă) de orice efecte ori
- c. să declare că acea omisiune, în tot sau în parte, nu ar fi trebuit să fie făcută și că orice a fost omis ar fi trebuit să fie realizat.

5. Orice decizie pronunțată în temeiul alineatului 4 al prezentului articol este obligatorie pentru orice instanțe și orice organe sau autorități din Republică și trebuie pusă în executare și respectată de organul sau autoritatea ori persoana în cauză.

6. Orice persoană vătămată prin orice decizie / act care a fost declarat(ă) nul(ă) în temeiul alineatului 4 al prezentului articol sau prin orice omisiune cu privire la care s-a declarat că nu ar fi trebuit să fie făcută are dreptul, dacă cererea sa nu a fost satisfăcută de organul, autoritatea sau persoana în cauză, de a introduce acțiune în justiție în fața unei instanțe pentru recuperarea daunelor sau pentru a i se acorda alte reparații și pentru a obține despăgubiri juste și echitabile care vor fi calculate de instanță sau pentru a i se acorda alte reparații juste și echitabile pe care acea instanță este competentă să le acorde.

#### **Art. 147**

Curtea Supremă Constituțională are competența exclusivă de a soluționa definitiv o solicitare formulată de Procurorul General și de Procurorul General Adjunct al Republicii, potrivit alineatului 3 al articolului 44, cu privire la problema existenței unei incapacități permanente sau temporare ori a unei absențe altfel decât temporară a Președintelui sau a Vicepreședintelui Republicii, care îl împiedică pe acesta să își îndeplinească în mod efectiv sarcinile potrivit literei d din alineatul 1 al articolului 44.

#### **Art. 148**

Sub rezerva alineatului 3 al articolului 144, orice decizie a Curții Supreme Constituționale cu privire la orice chestiune care intră în competența sa este obligatorie pentru orice instanțe, organe, autorități și persoane din Republică.

**Art. 149**

Curtea Supremă Constituțională are competența exclusivă:

- a. de a soluționa orice conflict între cele două texte ale prezentei Constituții prin trimitere la textul proiectului prezentei Constituții, semnat la Nicosia la data de 6 aprilie 1960, în cadrul Comisiei Constituționale Mixte, precum și al listei de amendamente la aceasta, semnată de reprezentanții Regatului Greciei, ai Republicii Turce și ai comunităților cipriote greacă și turcă, ținând seama de litera și spiritul Acordului de la Zürich din data de 11 februarie 1959 și ale Acordului de la Londra din data de 19 februarie 1959;
- b. de a formula, în caz de ambiguitate, orice interpretare a prezentei Constituții, ținând seama de litera și spiritul Acordului de la Zürich din data de 11 februarie 1959 și ale Acordului de la Londra din data de 19 februarie 1959.

**Art. 150**

Curtea Supremă Constituțională are competența de a aplica pedepse pentru sfidarea Curții.

**Art. 151**

1. Fără a aduce atingere vreuneia dintre dispozițiile de mai sus din această parte, Curtea Supremă Constituțională are competența exclusivă de a soluționa definitiv cauzele înaintate acesteia de către Agenția pentru Serviciul Public în temeiul punctului 2 din alineatul 3 al articolului 125.

2. Nicio dispoziție din prezentul articol nu împiedică sesizarea Curții Supreme Constituționale în temeiul articolului 146 prin o plângere având ca obiect o decizie, act sau omisiune a Agenția pentru Serviciul Public.

## **PARTEA A X-A**

### **Instanța Supremă și instanțele subordonate**

**Art. 152**

1. Puterea judecătorească, alta decât cea exercitată în temeiul Părții a IX-a de Curtea Supremă Constituțională și în temeiul alineatului 2 al prezentului articol de instanțele prevăzute prin legea comunitară, este exercitată de o Curte Supremă de Justiție și de acele instanțe inferioare care, sub rezerva dispozițiilor prezentei Constituții, pot fi prevăzute printr-o lege adoptată în temeiul acesteia.

2. Puterea judecătorească cu privire la litigii civile referitoare la statutul persoanei și la chestiunile religioase care sunt rezervate în temeiul articolului 87 Camerelor Comunitare este exercitată de acele instanțe prevăzute de legea comunitară adoptată potrivit dispozițiilor prezentei Constituții.



**Art. 153**

1. 1. Se înființează Curtea Supremă de Justiție compusă din doi judecători greci, un judecător turc și un judecător neutru. Judecătorul neutru este Președintele Curții și are două voturi.
2. Președintele și ceilalți judecători ai Curții Supreme sunt numiți împreună de către Președintele și Vicepreședintele Republicii.

În cazul vacanței postului judecătorului grec sau al celui turc prevalează propunerea Președintelui sau a Vicepreședintelui Republicii care aparține comunității din care face parte judecătorul care urmează a fi numit, dacă Președintele și Vicepreședintele Republicii nu ajung la un acord privind numirea în termen de o săptămână de la respectiva propunere.

2. Sediul Curții Supreme se află în capitala Republicii.
3. Judecătorul imparțial nu poate fi un cetățean al Republicii sau al Regatului Greciei ori al Republicii Turce sau al Regatului Unit și al coloniilor sale.
4. Judecătorii greci și judecătorul turc al Curții Supreme sunt cetățeni ai Republicii.
5. Președintele și ceilalți judecători ai Curții Supreme sunt numiți din rândul juriștilor cu o înaltă pregătire profesională și statură morală.
6. 1. Președintele Curții Supreme este numit pe o perioadă de șase ani.
2. Remunerația și alte condiții de muncă ale Președintelui Curții Supreme sunt stabilite în documentul de numire a acestuia.
3. Condițiile de muncă ale Președintelui Curții Supreme, stabilite în documentul de numire a acestuia prevăzut la punctul 2 din prezentul alineat, includ:
  - a. dispoziții privind pensionarea acestuia pentru aceleași motive în baza cărora poate fi pensionat judecătorul grec sau cel turc potrivit punctului 3 din alineatul 7 al prezentului articol și
  - b. destituirea acestuia pentru aceleași motive în baza cărora poate fi destituit judecătorul grec sau cel turc potrivit punctului 4 din alineatul 7 al prezentului articol.
7. 1. Judecătorii greci și cel turc ai Curții Supreme sunt membri permanenți ai corpului magistraților Republicii și rămân în funcție până la împlinirea vârstei de 68 de ani.
2. Fără a aduce atingere vreunei pensii pentru limită de vârstă, gratificații sau oricărui alt beneficiu similar, pe care acesta l-a dobândit potrivit dispozițiilor oricărei legi, orice judecător grec sau judecătorul turc al Curții Supreme își poate prezenta, în orice moment, demisia, scrisă de mână, Președintelui și Vicepreședintelui Republicii.
3. Orice judecător grec sau judecătorul turc al Curții Supreme poate fi pensionat din cauza incapacității fizice sau mentale ori din cauza infirmității care îl pune în imposibilitatea de a-și îndeplini sarcinile care îi revin

fie permanent, fie pentru o perioadă care face imposibilă continuarea mandatului. Un judecător astfel pensionat are dreptul la orice beneficii și contribuții prevăzute de orice lege în vigoare la acel moment.

4. Un judecător grec sau judecătorul turc al Curții Supreme poate fi destituit pe motiv de abatere disciplinară.
8. 1. Se înființează un Consiliu format din Președintele Curții Supreme Constituționale, în calitate de Președinte, și din judecătorul grec și judecătorul turc ai Curții Supreme Constituționale cu cea mai mare vechime în funcție în calitate de membri.
  2. Consiliul are competență exclusivă de a judeca orice aspecte referitoare la:
    - a. pensionarea, destituirea sau încetarea funcției în alt mod a președintelui Curții Supreme potrivit condițiilor de muncă stabilite în documentul de numire a acestuia;
    - b. pensionarea sau destituirea judecătorului grec ori a celui turc al Curții Supreme în baza motivelor prevăzute la punctele 3 și 4 din alineatul 7 al prezentului articol.
  3. Procedurile desfășurate în fața Consiliului în temeiul punctului 2 din prezentul alineat sunt de natură jurisdicțională, iar judecătorul în cauză are dreptul de a fi audiat și de a se apăra în fața Consiliului.
  4. Decizia Consiliului, adoptată cu majoritate, este obligatorie pentru Președintele și Vicepreședintele Republicii, care vor acționa împreună în mod corespunzător.

9. În caz de absență sau incapacitate temporară a Președintelui Curții Supreme sau a unuia dintre judecători greci ori a judecătorului turc al Curții Supreme, Președintele Curții Supreme Constituționale sau judecătorul grec ori judecătorul turc din cadrul acesteia îl va înlocui pe acesta pe durata acelei absențe sau incapacități temporare.

Cu condiția ca, dacă este imposibil sau inoportun ca judecătorul grec sau cel turc al Curții Supreme Constituționale să acționeze, judecătorul grec sau, respectiv, cel turc cu cea mai mare vechime în funcție în serviciul judiciar al Republicii va acționa în acest sens.

10. Nicio acțiune în justiție nu poate fi formulată împotriva Președintelui sau împotriva oricărui alt judecător al Curții Supreme cu privire la o acțiune efectuată sau la o afirmație verbală făcută în exercițiul funcției sale judiciare.

11. Remunerația și alte condiții de muncă ale judecătorilor greci și ale celui turc ai Curții Supreme sunt stabilite prin lege.

12. Remunerația și alte condiții de muncă ale oricărui judecător al Curții Supreme nu pot fi modificate în detrimentul său după numirea acestuia.

#### **Art. 154**

Ședințele Curții Supreme sunt publice, însă Curtea poate ține ședințe doar în prezența părților, dacă există, și a funcționarilor Curții, dacă aceasta consideră

că măsura este în interesul soluționării în mod corespunzător a cauzelor sau dacă securitatea Republicii ori morala publică o impune.

#### Art. 155

1. Curtea Supremă este instanța supremă din Republică și are competența de a examina și soluționa, sub rezerva dispozițiilor prezentei Constituții și ale Regulamentului de procedură pe care îl adoptă, toate recursurile formulate împotriva hotărârilor oricărei alte instanțe, alta decât Curtea Supremă Constituțională.

2. Sub rezerva alineatelor 3 și 4 ale prezentului articol, Curtea Supremă este competentă în primă instanță și în recurs potrivit dispozițiilor prezentei Constituții sau legii, cu condiția ca, în cazul în care are competență în primă instanță, aceasta, sub rezerva articolului 159, să fie exercitată de judecătorul / judecătoria Curții Supreme stabilit / stabiliți de Curtea Supremă, iar recursul împotriva unei astfel de decizii date în primă instanță să poată fi adresat Curții Supreme.

3. Curtea Supremă, cu excluderea oricărei alte instanțe, stabilește compunerea instanței care urmează să judece o cauză civilă în care reclamantul și pârâtul aparțin unor comunități diferite, precum și cea a instanței care urmează să judece o cauză penală în care acuzatul și partea vătămată aparțin unor comunități diferite. Acea instanță va fi compusă din judecători aparținând atât comunității grece, cât și comunității turce.

4. Curtea Supremă are competență exclusivă de a emite ordine în sfera *habeas corpus*, mandate de aducere, mandate de arestare, apărări în aceste privințe și casarea hotărârilor instanțelor inferioare (*certiorari*).

#### Art. 156

Următoarele infracțiuni sunt judecate în primă instanță de o instanță compusă din judecătoria aparținând ambelor comunități, desemnați de Curtea Supremă, prezidată de Președintele Curții Supreme:

- a. trădare și alte infracțiuni împotriva securității Republicii;
- b. infracțiuni împotriva Constituției și ordinii constituționale, cu condiția ca, în cadrul recursului împotriva oricărei decizii a acestei instanțe, Curtea Supremă să fie prezidată de Președintele Curții Supreme Constituționale în locul Președintelui Curții Supreme și, în acest caz, Președintele Curții Supreme Constituționale va exercita toate prerogativele cu care este investit Președintele Curții Supreme.

#### Art. 157

1. Cu excepția cazului în care se prevede altfel prin prezenta Constituție cu privire la Curtea Supremă Constituțională, Curtea Supremă constituie Consiliul Suprem al Magistraturii, iar președintele acesteia are două voturi.

2. Numirea, promovarea, transferul, încetarea funcției, destituirea și problemele disciplinare ale personalului instanțelor intră în competența exclusivă a Consiliului Suprem al Magistraturii.

3. Niciun funcționar al instanțelor nu poate fi pensionat sau destituit decât pentru motive similare și într-o manieră asemănătoare celor prevăzute pentru un judecător al Curții Supreme.

#### **Art. 158**

1. Sub rezerva dispozițiilor prezentei Constituții, legea prevede înființarea, competența și prerogativele instanțelor civile și penale, altele decât instanțele prevăzute prin lege comunitară în temeiul articolului 160.

2. Orice astfel de lege prevede înființarea unui număr suficient de instanțe adecvate, în vederea îndeplinirii corespunzătoare și fără întârziere a justiției și pentru a asigura în limitele respectivei lor competențe aplicarea eficientă a dispozițiilor prezentei Constituții care garantează drepturile și libertățile fundamentale.

3. Legea prevede remunerația și alte condiții de serviciu ale judecătorilor instanțelor care trebuie înființate în temeiul alineatului 1 al prezentului articol. Remunerația și alte condiții de serviciu ale oricărui judecător nu pot fi modificate în detrimentul său după numirea acestuia.

#### **Art. 159**

1. Instanța civilă într-o cauză în care reclamantul și pârâțul aparțin aceleiași comunități este compusă exclusiv dintr-un judecător sau din judecători care aparțin acelei comunități.

2. Instanța penală într-o cauză în care acuzatul și persoana vătămată aparțin aceleiași comunități sau în care nu există o persoană vătămată este compusă dintr-un judecător sau din judecători care aparțin acelei comunități.

3. În cazul în care, într-o cauză civilă, reclamantul și pârâțul aparțin unor comunități diferite, instanța este compusă din judecători aparținând ambelor comunități desemnați de Curtea Supremă.

4. În cazul în care, într-o cauză penală, reclamantul și pârâțul aparțin unor comunități diferite, instanța este compusă din judecătorii aparținând ambelor comunități desemnați de Curtea Supremă.

5. În cazul în care persoana decedată a aparținut comunității grece, urmărirea penală va fi efectuată de un anchetator grec, iar în cazul în care persoana decedată a aparținut comunității turce, aceasta va fi realizată de un anchetator turc. În cazul în care există mai multe persoane decedate aparținând unor comunități diferite, urmărirea penală este realizată de anchetatorul desemnat de Curtea Supremă.

6. Punerea în executare a oricărei hotărâri / oricărui ordin a/al unei instanțe civile sau penale se efectuează prin intermediul funcționarilor greci ai instanței, dacă acea instanță este compusă dintr-un judecător grec sau din judecători greci, și se efectuează prin intermediul funcționarilor turci ai instanței, dacă instanța este compusă dintr-un judecător turc sau din judecători turci, iar în orice alt caz punerea în executare se efectuează de acei funcționari desemnați de instanța de judecată.

**Art. 160**

1. O lege comunitară adoptată de Camera Comunitară în cauză prevede, sub rezerva dispozițiilor prezentei Constituții, înființarea, compunerea și competența jurisdicțiilor care soluționează litigii civile având ca obiect statutul persoanei și chestiuni religioase care sunt incluse în sfera de competență a Camerelor Comunitare prin dispozițiile prezentei Constituții.

2. O astfel de lege prevede calea de atac împotriva deciziilor acestor jurisdicții și compunerea instanțelor care examinează și soluționează respectivele căi de atac, precum și competența și atribuțiile acestor instanțe. O lege comunală adoptată în temeiul prezentului alineat poate prevedea că instanța ce soluționează respectivele căi de atac poate fi compusă din unul sau mai mulți judecători ai Curții Supreme, care hotărăște în calitate de judecător unic sau în complet, împreună cu un alt judecător sau cu alți judecători care aparțin instanțelor judecătorești ale Republicii, în condițiile prevăzute de lege.

3. Orice astfel de instanță menționată mai sus, în exercitarea competenței sale, aplică legile adoptate de Camera Comunitară în cauză, cu condiția ca nicio dispoziție din prezentul alineat să nu împiedice o instanță judecătorească din Republică să aplice legea comunitară relevantă într-o cauză în care se invocă în mod incidental un aspect privind statutul persoanei sau chestiunile religioase.

**Art. 161**

Sub rezerva alineatului 3 al articolului 160, instanțele judecătorești din Republică sunt competente să aplice, de asemenea, legile comunitare relevante, altele decât cele privind statutul persoanei și chestiunile religioase.

**Art. 162**

Curtea Supremă are competența de a pedepsi orice sfidare a sa, și orice altă instanță din Republică, inclusiv o instanță înființată printr-o lege comunitară în temeiul articolului 160, poate trimite la închisoare orice persoană care nu se supune unei hotărâri judecătorești sau unui ordin al acelei instanțe până când acea persoană se supune acelei hotărâri ori aceluși ordin și, în orice caz, pentru o perioadă de cel mult 12 luni.

Fără a aduce atingere vreunei dispoziții a articolului 90, o lege sau o lege comunitară, după caz, poate prevedea pedeapsa pentru sfidarea instanței.

**Art. 163**

1. Curtea Supremă adoptă un Regulament de procedură pentru a reglementa practica și procedura Curții Supreme și ale oricărei alte instanțe înființate prin sau în conformitate cu această parte din Constituție, alta decât o instanță înființată în temeiul articolului 160.

2. Fără a aduce atingere caracterului general al alineatului 1 al prezentului articol, Curtea Supremă poate adopta un Regulament de procedură în următoarele scopuri:

- a. pentru a reglementa ședințele instanțelor și alegerea judecătorilor în orice scop;
- b. pentru a prevedea soluționarea rapidă a oricărui recurs sau a oricăror alte cauze care, în opinia Curții Supreme sau a oricărei alte instanțe în fața căreia acele cauze sunt pe rol, sunt neîntemeiate sau șicanatorii ori au fost introduse în scopul dilatoriu;
- c. pentru a stabili formulare și taxe cu privire la acțiunile în justiție introduse în fața acestor instanțe și pentru a reglementa costurile unor astfel de acțiuni sau ale procedurilor incidente;
- d. pentru a stabili și reglementa componența grefelor instanțelor, precum și prerogativele și sarcinile funcționarilor instanțelor;
- e. pentru a stabili termenul în care orice cerință din Regulamentul de procedură trebuie îndeplinită;
- f. pentru a stabili practica și procedura care trebuie urmată de Consiliul Suprem al Magistraturii în exercitarea competenței acestuia cu privire la chestiunile disciplinare referitoare la funcționarii instanțelor.

3. Regulamentul de procedură adoptat în temeiul prezentului articol poate stabili numărul de judecători ai Curții Supreme care examinează orice chestiune specificată, cu condiția ca, în exercitarea competenței conferite Curții Supreme prin sau în temeiul prezentei Constituții, nicio chestiune să nu fie soluționată decât dacă se respectă dispozițiile articolului 159 și pentru examinarea oricărui recurs, inclusiv un recurs în temeiul articolului 156, Curtea Supremă, sub rezerva alineatului 2 din articolul 160, trebuie să fie compusă din toți membrii acesteia.

#### **Art. 164**

1. Orice instanță de recurs înființată în temeiul alineatului 2 al articolului 160 adoptă un Regulament de procedură pentru a reglementa practica și procedura în fața acelei instanțe, precum și în fața oricărei instanțe ale cărei hotărâri pot fi atacate la aceasta.

Fără a aduce atingere caracterului general al alineatului 1 al prezentului articol, instanța de recurs poate adopta un Regulament de procedură pentru sine și pentru instanțele ale căror hotărâri pot fi atacate în fața sa, în următoarele scopuri:

- a. pentru a reglementa ședințele acelor instanțe;
- b. pentru a stabili formulare și taxe cu privire la acțiunile în justiție introduse în fața acelor instanțe și pentru a reglementa costurile unor astfel de acțiuni sau ale procedurilor incidente;
- c. pentru a stabili și reglementa componența grefelor acestor instanțe, precum și prerogativele și sarcinile funcționarilor acestor instanțe;
- d. pentru a stabili termenul în care orice cerință din Regulamentul de procedură trebuie îndeplinită;

## PARTEA A XI-A

### Dispoziții financiare

#### Art. 165

1. Orice venituri și sume de bani, colectate sau primite de Republică în orice mod, sunt vărsate și constituie, sub rezerva dispozițiilor prezentei Constituții și ale legii, un fond cunoscut sub denumirea de Fondul Consolidat al Republicii.

2. Orice venituri și sume de bani, colectate sau primite de o Cameră Comunitară în orice mod, sunt vărsate, sub rezerva dispozițiilor oricărei legi comunitare, în și constituie un fond cunoscut sub denumirea de Fondul Consolidat al acelei Camere Comunitare.

3. Cu excepția cazului în care contextul impune altfel, orice referire din prezenta Constituție la Fondul Consolidat va fi interpretată ca fiind o referire la Fondul Consolidat al Republicii prevăzut la alineatul 1 al prezentului articol.

#### Art. 166

1. Sunt plătite din Fondul Consolidat, în afară de orice subvenție, remunerație sau alte sume de bani plătite în temeiul oricăror alte dispoziții ale prezentei Constituții sau ale legii:

- a. toate pensiile și contribuțiile la care Republica este obligată;
- b. remunerațiile Președintelui și Vicepreședintelui Republicii și salariile judecătorilor Curții Supreme Constituționale și ai Curții Supreme, ale Procurorului General și ale Procurorului General Adjunct, ale Auditorului General și ale Auditorului General Adjunct, ale Guvernatorului și ale Guvernatorului Adjunct ai Băncii Emitente a Republicii, precum și cele ale membrilor Agenției pentru Funcția Publică;
- c. orice cheltuieli cu datoriile la care Republica este obligată și
- d. orice sume de bani necesare pentru a îndeplini orice hotărâre, decizie sau sentință pronunțată împotriva Republicii de orice instanță.

2. În sensul prezentului articol, cheltuielile cu datoriile includ dobânda, cheltuielile cu fondul de amortizare, rambursarea amortizării datoriei și orice cheltuieli în legătură cu contractarea de împrumuturi garantate de Fondul Consolidat și serviciul și rambursarea datoriei create prin aceasta.

#### Art. 167

1. Ministrul Finanțelor, după primirea estimărilor fiecărui minister și oficiu independent al Republicii, dispune elaborarea, cu privire la fiecare exercițiu financiar, a unui buget cuprinzător al Republicii pentru acel exercițiu, care, în urma aprobării de către Consiliul de Miniștri, este prezentat Camerei Reprezentanților.

2. Estimarea cheltuielilor bugetare prezintă în mod separat:

- a. sumele totale necesare pentru a acoperi cheltuielile plătite din Fondul Consolidat și
  - b. respectiv sumele necesare pentru a acoperi alte cheltuieli.
3. Acest buget prezintă, de asemenea, în măsura posibilului, activele și pasivele Republicii la finalul ultimului exercițiu financiar încheiat, modul în care acele active sunt investite sau deținute și informații detaliate privind datoriile curente.
4. Cheltuielile care urmează a fi acoperite din Fondul Consolidat deși nu sunt obligatorii sunt supuse Camerei Reprezentanților spre adoptare și, dacă sunt adoptate, sunt incluse în buget cu privire la acel exercițiu financiar.
5. În cazul în care, cu privire la orice exercițiu financiar, se constată că suma adoptată de Camera Reprezentanților în orice scop este insuficientă sau că a apărut necesitatea unor cheltuieli într-un scop în care nu a fost adoptată nicio sumă, un buget suplimentar care prezintă sumele necesare este depus spre adoptare la Camera Reprezentanților și, dacă este adoptat de Camera Reprezentanților, este inclus în buget cu privire la acel exercițiu financiar.
6. Camera Reprezentanților poate aproba sau refuza să aprobe orice cheltuieli cuprinse într-un buget suplimentar, însă nu poate vota o sumă majorată sau o modificare a destinației acesteia.

### **Art. 168**

1. Nicio cheltuială nu poate fi acoperită din Fondul Consolidat sau din alte Fonduri Publice decât prin autoritatea unui mandat semnat de Ministrul Finanțelor, cu condiția ca Ministrul Finanțelor să nu refuze să semneze niciun astfel de mandat pentru o cheltuială prevăzută în buget.
2. Sub rezerva alineatului 3 al prezentului articol, niciun astfel de mandat nu poate fi emis decât dacă acea cheltuială a fost adoptată în buget pentru exercițiul financiar la care se referă mandatul.
3. În cazul în care bugetul nu a fost adoptat de Camera Reprezentanților până în prima zi a exercițiului financiar la care acesta se referă, Camera Reprezentanților, sub rezerva dispozițiilor prezentei Constituții, poate, printr-o hotărâre, să autorizeze acoperirea oricăror cheltuieli necesare, pentru o perioadă de cel mult o lună la un moment dat, dar care nu poate depăși, în niciun caz, două luni în total, din Fondul Consolidat sau din alte Fonduri Publice, după cum consideră esențial pentru continuitatea serviciilor publice indicate în buget, până la expirarea acelei perioade, cu condiția ca acele cheltuieli astfel autorizate pentru orice serviciu să nu depășească proporția, cu privire la acea perioadă, a sumei votate pentru acel serviciu în buget pentru exercițiul financiar precedent.



## PARTEA A XII-A

### Dispoziții diverse

#### Art. 169

Sub rezerva dispozițiilor din articolul 50 și din alineatul 3 al articolului 57:

- a. orice acord internațional cu un stat străin sau cu orice organizație internațională cu privire la chestiuni comerciale, cooperare economică (inclusiv plăți și credit) și *modus vivendi* se încheie în temeiul unei decizii a Consiliului de Miniștri;
- b. orice alt tratat, altă convenție sau alt acord internațional este negociat(ă) și semnat(ă) în temeiul unei decizii a Consiliului de Miniștri și intră în vigoare și este obligatoriu(e) pentru Republică atunci când este aprobat(ă) printr-o lege adoptată de Camera Reprezentanților după încheierea acestuia (acesteia);
- c. tratatele, convențiile și acordurile încheiate potrivit dispozițiilor de mai sus ale prezentului articol au, după publicarea acestora în Monitorul Oficial al Republicii, forță juridică superioară oricărei legi a unei comunități, cu condiția ca aceste tratate, convenții și acorduri să fie aplicate de cealaltă parte semnatară acestora;
- d. Republica poate exercita orice opțiune și putere discreționară prevăzută în Tratatul de instituire a Comunităților Europene și în Tratatul privind Uniunea Europeană și în orice tratate de modificare sau înlocuire a acestora, încheiate de Republică.

#### Art. 170

1. Republica, prin acord privind condițiile corespunzătoare, acordă clauza națiunii celei mai favorizate Regatului Greciei, Republicii Turce și Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord pentru toate acordurile, indiferent de natura acestora.

Dispozițiile alineatului 1 al prezentului articol nu se aplică Tratatului privind Constituirea Republicii Cipru încheiat între Republică, Regatul Greciei, Republica Turcă și Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord cu privire la bazele și facilitățile militare acordate Regatului Unit.

#### Art. 171

1. Programele de radio și televiziune sunt difuzate pentru ambele comunități, greacă și turcă.

2. Timpul alocat programelor destinate comunității turce în programele de radio este de cel puțin 75 de ore pe săptămână, repartizat pe toate zilele săptămânii, în perioade normale zilnice de transmisiune, cu condiția ca, dacă perioada totală a transmisiunilor trebuie să fie redusă, astfel încât timpul alocat programelor destinate comunității grece să fie mai mic de 75 de ore pe săptămână, timpul

alocat programelor destinate comunității turce în orice astfel de săptămână să fie redus cu același număr de ore cu care este redus timpul alocat programelor destinate comunității grece; de asemenea, cu condiția ca, dacă timpul alocat programelor destinate comunității grece depășește 140 de ore pe săptămână, atunci timpul alocat programelor destinate comunității turce să fie mărit într-o proporție de trei ore pentru comunitatea turcă la fiecare șapte ore pentru comunitatea greacă.

3. În programele de televiziune sunt alocate trei zile de transmisiune pentru programele destinate comunității turce din fiecare zece zile consecutive de transmisiune și timpul alocat programelor destinate comunității turce, din aceste zece zile de transmisiune, este în proporție de trei ore la șapte ore alocate programelor destinate comunității grece din aceste zece zile de transmisiune.

4. Toate emisiunile audio și vizuale oficiale trebuie să fie difuzate atât în limba greacă, cât și în limba turcă și nu sunt luate în considerare în scopul calculării timpilor prevăzuți de prezentul articol.

#### **Art. 172**

Republica răspunde pentru orice acțiune sau omisiune culpabilă, cauzatoare de daune, care a fost comisă în exercitarea sau prin pretinsa exercitare a atribuțiilor funcționarilor sau ale autorităților Republicii.

Această răspundere este reglementată prin lege.

#### **Art. 173**

1. Se înființează municipalități separate în cele mai mari cinci orașe ale Republicii, respectiv Nicosia, Limassol, Famagusta, Larnaca și Paphos de către locuitorii turci din aceste orașe, cu condiția ca Președintele și Vicepreședintele Republicii să examineze, în termen de patru ani de la data intrării în vigoare a prezentei Constituții, dacă această separare a municipalităților din orașele menționate continuă sau nu.

2. Consiliul municipalității grece din orice astfel de oraș este ales de către alegătorii greci din oraș, iar consiliul municipalității turce din acel oraș este ales de către alegătorii turci din oraș.

3. În fiecare asemenea oraș se înființează un organ de coordonare care este format din doi membri aleși de consiliul municipalității grece, doi membri aleși de consiliul municipalității turce și un Președinte ales prin acord între cele două consilii ale acestor municipalități din acel oraș. Acest organ de coordonare stabilește lucrările care trebuie realizate în comun, efectuează servicii comune care îi sunt încredințate prin acordul consiliilor celor două municipalități din oraș și se ocupă de chestiuni care necesită un grad de cooperare.

#### **Art. 174**

Pe teritoriul oricărui astfel de oraș, niciun impozit municipal, nicio taxă, cotizație și niciun alt venit nu pot fi instituite sau percepute ori colectate de

la nicio persoană de către nicio astfel de municipalitate decât dacă acea persoană aparține aceleiași comunități căreia îi aparține municipiul în cauză, cu condiția ca:

- a. taxele datorate în legătură cu utilizarea piețelor, a abatoarelor municipale și a altor spații municipale care se află în regiunea în care consiliul unuia dintre aceste municipalități din orice astfel de oraș își exercită jurisdicția;
- b. taxele de divertisment datorate în legătură cu spații sau locuri din regiunea în care consiliul unuia dintre aceste municipalități din orice astfel de oraș își exercită jurisdicția;
- c. acele taxe stabilite de comun acord de către cele două consilii ale acestor municipalități din orice astfel de oraș pentru orice servicii suplimentare sau complementare serviciilor prestate de obicei de o municipalitate către o persoană care nu aparține comunității acestuia să fie plătite către consiliul acelei municipalități; de asemenea, cu condiția ca, în cazul în care orice serviciu în legătură cu controlul, inspecția și altele asemenea este prestat de una dintre municipalități pentru o persoană care aparține comunității celeilalte municipalități din orice astfel de oraș, orice taxe cu privire la acesta să fie datorate către municipalitatea care prestează acel serviciu.

#### Art. 175

Nicio licență și nicio autorizație nu poate fi acordată de către o municipalitate dintr-un asemenea oraș unei persoane care nu aparține comunității acelei municipalități, cu condiția ca licențele sau autorizațiile, referitoare la spații, locuri sau lucrări de construcții în regiunea în care una dintre aceste municipalități din orice astfel de oraș își exercită jurisdicția, să fie acordate de consiliul acelui municipiu, iar orice serviciu, control sau supraveghere în legătură cu acele licențe sau autorizații să fie efectuat(ă) de consiliul acelei municipalități și orice taxă datorată cu privire la acestea să fie colectată de acel consiliu.

#### Art. 176

Nicio dispoziție din articolele 173 – 178 nu poate fi interpretată ca împiedicând o lege să prevadă reglementarea planificării urbane cu privire la orice astfel de municipalități, sub rezerva respectării următoarelor condiții:

- a. autoritatea de planificare pentru orice astfel de oraș este formată din zece membri, dintre care șapte sunt greci și trei sunt turci;
- b. orice decizii ale acestei autorități sunt adoptate cu o majoritate absolută; cu toate acestea, nicio decizie care afectează o municipalitate greacă nu poate fi adoptată decât dacă acea majoritate include voturile a cel puțin patru membri greci și nicio decizie care afectează o municipalitate turcă nu poate fi adoptată decât dacă acea majoritate include voturile a cel puțin doi membri turci;

- c. orice aspecte de planificare urbană care afectează un asemenea oraș și orice reglementare a oricărui astfel de aspect sunt încredințate exclusiv acelei autorități de planificare.

**Art. 177**

Sub rezerva dispozițiilor din articolele 173 până la 178 inclusiv, fiecare municipalitate dintr-un asemenea oraș își exercită jurisdicția și, respectiv, își îndeplinește toate funcțiile într-o regiune ale cărei limite sunt stabilite pentru fiecare municipalitate în parte prin acordul Președintelui și al Vicepreședintelui Republicii.

**Art. 178**

În privința altor localități, se adoptă o dispoziție specială cu privire la constituirea organelor municipalităților potrivit, pe cât posibil, cu regula reprezentării proporționale a celor două comunități.

## **PARTEA A XIII-A**

### **Dispoziții finale**

**Art. 179**

1. Sub rezerva dispozițiilor articolului 1A, prezenta Constituție este legea supremă a Republicii.
2. Nicio lege sau decizie a Camerei Reprezentanților sau a oricărei Camere Comunitare și niciun act sau nicio decizie al(a) niciunui organ, al(a) niciunei autorități sau persoane din Republică, care exercită puterea executivă sau orice funcții administrative, nu pot contraveni sau nu pot fi incompatibile cu nicio dispoziție din prezenta Constituție și cu nicio obligație impusă Republicii ca urmare a participării acesteia în calitate de stat membru al Uniunii Europene.

**Art. 180**

1. Atât textul în limba greacă, cât și textul în limba turcă al prezentei Constituții sunt documente originale și au aceeași autenticitate și aceeași forță juridică.
2. Orice conflict între cele două texte ale prezentei Constituții este soluționat de Curtea Supremă Constituțională prin trimitere la textul proiectului prezentei Constituții, semnat la Nicosia la data de 6 aprilie 1960, în cadrul Comisiei Constituționale Mixte, precum și al listei de amendamente la aceasta, semnată la data de 6 iulie 1960 de reprezentanții Regatului Greciei, Republicii Turce și ai comunităților cipriote grece și ai celei turce, ținând seama de litera și spiritul Acordului de la Zürich din data de 11 februarie 1959 și ale Acordului de la Londra din data de 19 februarie 1959.

3. În caz de ambiguitate, orice interpretare a acestei Constituții este efectuată de Curtea Supremă Constituțională, ținând seama de litera și spiritul Acordului de la Zürich din data de 11 februarie 1959 și ale Acordului de la Londra din data de 19 februarie 1959.

#### **Art. 181**

Tratatul prin care se garantează independența, integritatea teritorială și Constituția Republicii, încheiat între Republică, Regatul Greciei, Republica Turcă și Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, precum și Tratatul de Alianță Militară încheiat între Republică, Regatul Greciei și Republica Turcă, ale căror copii sunt anexate la prezenta Constituție ca Anexele I și II, au valoare constituțională.

#### **Art. 182**

1. Articolele sau părțile din articolele prezentei Constituții specificate în Anexa III la prezenta Constituție și care au fost incluse în Acordul de la Zürich din data de 11 februarie 1959 sunt articolele de bază ale prezentei Constituții și nu pot fi modificate în niciun fel prin amendare, completare sau abrogare.

2. Sub rezerva alineatului 1 al prezentului articol, orice dispoziție din prezenta Constituție poate fi modificată, prin amendare, adăugare sau abrogare, potrivit alineatului 3 al prezentului articol.

3. Această modificare se efectuează printr-o lege adoptată cu o majoritate care cuprinde cel puțin două treimi din numărul total al reprezentanților aparținând comunității grece și cel puțin două treimi din numărul total al reprezentanților aparținând comunității turce.

#### **Art. 183**

1. În caz de război sau alt pericol public care amenință viața Republicii sau a oricărei părți a acesteia, Consiliul de Miniștri are puterea de a proclama starea de urgență printr-o rezoluție, cu condiția ca Președintele și Vicepreședintele Republicii, în mod separat sau în comun, să aibă drept de veto împotriva oricărei astfel de rezoluții, pe care să îl exercite în termen de 48 de ore de la data la care rezoluția a fost transmisă la birourile lor.

2. Orice astfel de proclamare trebuie să precizeze articolele din Constituție care sunt suspendate pe durata acelei stări de urgență, cu condiția ca doar următoarele articole din Constituție să poată fi suspendate prin orice astfel de proclamare: articolul 7, doar în măsura în care acesta se referă la moartea cauzată de un act de război permis; articolul 10, alineatele 2 și 3; articolul 11; articolul 13; articolul 16; articolul 17; articolul 19; articolul 21; articolul 23, alineatul 8, litera d; articolul 25 și articolul 27.

3. Președintele și Vicepreședintele Republicii, cu excepția cazului în care, în mod separat sau în comun, aceștia și-au exercitat dreptul de veto potrivit dispozițiilor din alineatul 1 al prezentului articol, promulgă fără întârziere acea rezoluție, prin publicarea în Monitorul Oficial al Republicii.

4. O rezoluție promulgată potrivit dispozițiilor de mai sus ale prezentului articol este prezentată fără întârziere Camerei Reprezentanților. În cazul în care Camera Reprezentanților nu se află în ședință, aceasta trebuie să fie convocată cât mai repede posibil în acest scop.

5. Camera Reprezentanților are dreptul de a respinge sau de a confirma acea proclamare a stării de urgență. În cazul în care este respinsă, proclamarea stării de urgență nu produce efecte juridice. În cazul în care aceasta este confirmată, Președintele și Vicepreședintele Republicii promulgă fără întârziere acea rezoluție a Camerei Reprezentanților prin publicarea în Monitorul Oficial al Republicii.

6. Proclamarea stării de urgență încetează să producă efecte la expirarea unui termen de două luni de la data confirmării de către Camera Reprezentanților, cu excepția cazului în care Camera, la cererea Consiliului de Miniștri, decide să prelungească durata stării de urgență, după care Președintele și Vicepreședintele Republicii, în mod separat sau în comun, au un drept de veto împotriva acestei decizii de prelungire, care este exercitat în temeiul articolului 50.

7. 1. Pe perioada în care o proclamare a stării de urgență produce efecte, fără a aduce atingere niciunei dispoziții din prezenta Constituție, Consiliul de Miniștri poate, dacă acesta constată că trebuie luate măsuri imediate, sub rezerva dreptului de veto al Președintelui și al Vicepreședintelui Republicii în temeiul articolului 57, care poate fi exercitat, în mod separat sau în comun, să adopte orice ordonanță strict legată de starea de urgență care are forța juridică a unei legi.
2. În cazul în care nu este exercitat niciun drept de veto în temeiul punctului 1 din prezentul alineat, Președintele și Vicepreședintele Republicii promulgă fără întârziere acea ordonanță prin publicarea în Monitorul Oficial al Republicii.
3. Dacă nu este abrogată mai devreme, acea ordonanță își încetează efectele odată cu încetarea stării de urgență.

#### **Art. 184**

1. În cazul în care orice ordonanță promulgată în conformitate cu punctul 2 din alineatul 7 al articolului 183 prevede arestul preventiv:

- a. autoritatea, la ordinul căreia orice persoană este arestată în baza acelei ordonanțe, trebuie să informeze acea persoană, cât mai repede posibil, cu privire la motivele arestării și, sub rezerva alineatului 3 din prezentul articol, cu privire la acuzațiile de fapt pe care se bazează ordinul și trebuie să îi acorde acesteia posibilitatea de a prezenta argumente împotriva aceluși ordin cât mai repede posibil;
- b. niciun cetățean nu poate fi ținut în arest, în temeiul acelei ordonanțe, pentru o perioadă mai mare de o lună decât dacă un organ consultativ, constituit în temeiul alineatului 2 al prezentului articol, a examinat orice argumente prezentate de acel cetățean în temeiul literei a din

prezentul alineat și a raportat, înainte de expirarea acelei perioade, că, în opinia sa, există motive suficiente pentru arest.

2. Un organ consultativ constituit pentru scopurile prezentului articol este format dintr-un Președinte, care este numit de către Președintele și Vicepreședintele Republicii împreună din rândul persoanelor care sunt sau au fost judecători ai Curții Supreme sau care îndeplinesc condițiile pentru a fi judecători ai acestei Curți și din alți doi membri numiți în comun de către Președintele și Vicepreședintele Republicii, după consultarea Președintelui Curții Supreme.

3. Prezentul articol nu impune niciunei autorități să dezvăluie fapte a căror divulgare, în opinia acesteia, este împotriva interesului național.

### Art. 185

1. Teritoriul Republicii este unic și indivizibil.

2. Uniunea integrală sau parțială a Ciprului cu orice alt stat sau independența separată doar a unei părți a insulei este exclusă.

### Art. 186

1. În prezenta Constituție, cu excepția cazului în care se prevede altfel sau contextul impune altfel:

1. – „Comunitate” înseamnă comunitatea greacă sau comunitatea turcă;
- „instanță” include orice judecător al acesteia;
- „grec” înseamnă un membru al Comunității grece, astfel cum aceasta este definită în articolul 2;
- „lege”, atunci când se folosește în legătură cu perioada de după intrarea în vigoare a prezentei Constituții, înseamnă o lege a Republicii;
- „persoană” include orice companie, asociație, societate, instituție sau grup de persoane, cu sau fără personalitate juridică;
- „Republică” înseamnă Republica Cipru;
- „turc” sau „turcesc” înseamnă un membru al comunității turce, astfel cum aceasta este definită în articolul 2;

2. cuvintele care sunt de genul masculin includ genul feminin, iar cuvintele la singular includ forma de plural și viceversa.

2. În cazul în care prin prezenta Constituție se conferă o competență de a elabora orice ordin, norme, reglementare sau regulament ori de a da orice instrucțiuni, acea competență trebuie interpretată ca incluzând o competență ce poate fi exercitată în mod similar pentru a modifica sau revoca orice astfel de ordin, norme, reglementări, regulamente sau instrucțiuni.

## DISPOZIȚII TRANZITORII

### Art. 187

1. Orice persoană aleasă:
  - a. ca primul Președinte sau primul Vicepreședinte al Republicii;
  - b. ca membru al Camerei Reprezentanților sau al oricărei Camere Comunitare, în temeiul oricărei legi în vigoare imediat anterior datei intrării în vigoare a prezentei Constituții, este considerată a fi Președintele sau Vicepreședintele Republicii, membru al Camerei Reprezentanților sau, după caz, membru al oricărei Camere Comunitare, ales potrivit dispozițiilor prezentei Constituții.

2. Toate legile și reglementările privind alegerile, care și-au încetat efectele juridice la data intrării în vigoare a prezentei Constituții și fără a aduce atingere acestei încetări, rămân în vigoare până când o nouă lege electorală este adoptată de Camera Reprezentanților sau de orice Cameră Comunitară, după caz, și, în orice caz, în termen de cel mult 18 luni de la data intrării în vigoare a prezentei Constituții cu privire la orice alegeri parțiale pentru ocuparea oricărui post rămas vacant în acea perioadă, a funcției de Președinte al Republicii, Vicepreședinte al Republicii, de reprezentant sau membru al unei Camere Comunitare.

### Art. 188

1. Conform dispozițiilor prezentei Constituții și a următoarelor dispoziții ale prezentului articol, orice legi în vigoare la data intrării în vigoare a prezentei Constituții rămân în vigoare la și după această dată, până la modificarea acestora, prin amendare, adăugare sau abrogare, prin orice lege sau lege comunitară, după caz, adoptată în temeiul prezentei Constituții și, începând de la acea dată, sunt interpretate și aplicate cu modificările care sunt necesare pentru a le pune de acord cu Constituția.

2. Cu excepția cazului în care dispozițiile tranzitorii ale prezentei Constituții prevăd altfel, nicio dispoziție din nicio astfel de lege, care contravine sau este incompatibilă cu orice dispoziție din prezenta Constituție, și nicio lege care, în temeiul articolului 78, impune o majoritate separată, nu rămâne în vigoare, cu condiția ca legile privind municipalitățile să poată rămâne în vigoare pentru o perioadă de șase luni de la data intrării în vigoare a prezentei Constituții și orice lege care instituie taxe sau impozite să poată rămâne în vigoare până la data de 31 decembrie 1960.

3. În orice astfel de lege, care rămâne în vigoare în temeiul alineatului 1 al prezentului articol, cu excepția cazului în care contextul impune altfel:

- a. orice trimitere la Colonia Cipru sau la „Coroană” este interpretată, în legătură cu orice perioadă care începe la sau după data intrării în vigoare a prezentei Constituții, ca fiind o trimitere la Republică;



- b. orice trimitere la Guvernator sau la Guvernatorul din Consiliu este interpretată, în legătură cu orice astfel de perioadă, ca fiind o trimitere la Președintele și la Vicepreședintele Republicii, în mod separat sau în comun, potrivit dispozițiilor exprese din prezenta Constituție, la Camera Reprezentanților în materii referitoare la exercitarea puterii legislative, altele decât cele rezervate în mod expres Camerelor Comunitare, la Camera Comunitară în cauză în orice materii care intră în sfera de competență a acesteia în temeiul prezentei Constituții și la Consiliul de Miniștri în materii referitoare la exercitarea puterii executive;
  - c. orice trimitere la Secretarul Administrativ sau la Secretarul Financiar este interpretată, în legătură cu orice astfel de perioadă, ca fiind o trimitere la ministerul sau la oficiul independent al Republicii căruia îi revine, la acel moment, responsabilitatea pentru subiectul cu privire la care se face trimiterea;
  - d. orice trimitere la Procurorul General sau la Avocatul General este interpretată, în legătură cu orice astfel de perioadă, ca fiind o trimitere la Procurorul General al Republicii sau, respectiv, la Procurorul General Adjunct al Republicii;
  - e. orice trimitere la orice altă persoană care deține o funcție publică sau la orice autoritate sau organ este interpretată, în legătură cu orice astfel de perioadă, ca fiind o trimitere la funcționarul public corespunzător sau la autoritatea corespunzătoare, la organul corespunzător sau la instituția corespunzătoare al(a) Republicii.
4. Orice instanță din Republică care aplică dispozițiile oricărei astfel de legi, care rămâne în vigoare în temeiul alineatului 1 al prezentului articol, o aplică în legătură cu orice astfel de perioadă, cu orice modificări care pot fi necesare pentru a o pune de acord cu dispozițiile prezentei Constituții, inclusiv cu dispozițiile tranzitorii din aceasta.
5. În prezentul articol, termenul:
- a. „lege” include orice document public întocmit înainte de data intrării în vigoare a prezentei Constituții, în temeiul acelei legi;
  - b. „modificare” include amendare, completare și abrogare.

#### **Art. 189**

Fără a aduce atingere vreunei dispoziții din articolul 3, pentru o perioadă de cinci ani de la data intrării în vigoare a prezentei Constituții:

- a. orice legi care rămân în vigoare în temeiul articolului 188 pot fi redactate în limba engleză;
- b. limba engleză poate fi utilizată în cadrul oricăror proceduri desfășurate în fața oricărei instanțe din Republică.

#### **Art. 190**

1. Sub rezerva dispozițiilor următoare din prezentul articol, orice instanță existentă imediat anterior datei intrării în vigoare a prezentei Constituții

continuă, fără a aduce atingere niciunei dispoziții din această Constituție, începând de la acea dată și până când se adoptă o nouă lege privind constituirea instanțelor Republicii și, în orice caz, în termen de cel mult patru luni de la acea dată, să funcționeze ca până la acest moment, dar constituită, pe cât posibil, potrivit dispozițiilor prezentei Constituții, cu condiția ca orice cauze aflate pe rol, civile sau penale, examinate parțial la data intrării în vigoare a prezentei Constituții să continue a fi examinate și soluționate, fără a aduce atingere niciunei dispoziții din prezenta Constituție, de instanța constituită de la începutul procedurii în respectiva cauză.

2. Fără a aduce atingere niciunei dispoziții din prezenta Constituție și până când Curtea Supremă Constituțională înființată în temeiul acesteia este constituită în termen de cel mult trei luni de la data intrării în vigoare a prezentei Constituții, grefa Curții Supreme este grefa Curții Supreme Constituționale.

3. Grefa Curții Supreme este considerată a fi grefa Curții Supreme Constituționale pentru toate scopurile acesteia, inclusiv sesizarea acesteia, până când acea Curte este constituită; constituirea acelei Curți are loc în termen de cel mult trei luni de la data intrării în vigoare a prezentei Constituții.

4. Pentru calculul oricărui termen cu privire la o sesizare a Curții Supreme Constituționale potrivit dispozițiilor prezentei Constituții perioada dintre data intrării în vigoare a prezentei Constituții și constituirea acelei Curți menționate anterior nu este luată în considerare.

5. Curtea Supremă existentă imediat anterior datei intrării în vigoare a prezentei Constituții se consideră a fi Curtea Supremă înființată în temeiul prezentei Constituții până la constituirea acelei Curți potrivit dispozițiilor acesteia, iar constituirea acelei Curți are loc în termen de cel mult trei luni de la data intrării în vigoare a prezentei Constituții, cu condiția ca o trimitere la Președintele Curții Supreme să fie o trimitere la membrul cu cea mai mare vechime în funcție al acelei Curți, iar acea Curte să fie considerată a fi fost constituită în mod valabil în acea perioadă, fără a aduce atingere faptului că numărul de membri ai acesteia este mai mic de patru.

#### **Art. 191**

Orice cauze aflate pe rol la data intrării în vigoare a prezentei Constituții, în care Procurorul General este parte în numele Guvernului Coloniei Cipru sau al oricărui departament sau funcționar al acestuia, continuă la și după acea dată, Republica sau departamentul ori funcționarul corespunzător al acesteia substituindu-se ca parte.

#### **Art. 192**

1. Cu excepția dispozițiilor contrare din prezenta Constituție, orice persoană care, imediat anterior datei intrării în vigoare a prezentei Constituții, deține o funcție în serviciul public are dreptul, după acea dată, la aceeași termeni și aceleași condiții de serviciu care i-au fost aplicabile înainte de acea dată, iar acestea

nu pot fi modificate în detrimentul său pe perioada în care această persoană rămâne în serviciul public al Republicii la sau după acea dată.

2. Conform prevederilor alineatului 1 din prezentul articol, judecătorii Curții Supreme, alții decât Președintele Curții Supreme și judecătorii și magistrații instanțelor inferioare, care dețin funcții imediat anterior datei intrării în vigoare a prezentei Constituții, continuă, fără a aduce atingere niciunei dispoziții din articolele 153 până la 157, începând de la acea dată, să dețină respectivele funcții ca și când ar fi fost numiți în mod corespunzător în aceste funcții potrivit dispozițiilor acelor articole, până când se efectuează o numire potrivit dispozițiilor acelor articole și dispozițiile prezentei Constituții li se vor aplica în mod corespunzător.

3. În cazul în care orice titular al unei funcții menționate în alineatele 1 și 2 din prezentul articol nu este numit în rândul funcționarilor publici ai Republicii, acesta are dreptul, sub rezerva termenilor și condițiilor de serviciu care îi sunt aplicabile, la o despăgubire justă sau la o pensie egală cu cea prevăzută în cazul desființării postului, din fondurile Republicii, oricare dintre acestea este mai avantajoasă pentru el.

4. Sub rezerva alineatului 5 din prezentul articol, orice titular al unei funcții, menționat în alineatele 1 și 2 din prezentul articol, a cărui funcție este inclusă, prin aplicarea prezentei Constituții, în sfera de competență a unei Camere Comunitare, poate, dacă dorește, să renunțe la drepturile ce îi revin în temeiul alineatului 3 din prezentul articol și să aleagă să lucreze în cadrul acelei Camere Comunitare și, în acest caz, acel titular al acelei funcții are dreptul de a primi din partea Republicii orice pensie pentru limită de vârstă, primă sau alt beneficiu similar la care acesta ar fi avut dreptul în temeiul legii în vigoare imediat anterior datei de intrare în vigoare a prezentei Constituții cu privire la perioada de muncă a acestuia înainte de acea dată, dacă acea perioadă în sine sau împreună cu orice altă perioadă de muncă în cadrul acelei Camere Comunitare i-ar fi dat dreptul, în temeiul acelei legi, la orice astfel de beneficiu.

5. Orice profesor care, imediat anterior datei de intrare în vigoare a prezentei Constituții, a lucrat ca profesor și a primit o remunerație din fondurile publice ale Coloniei Cipru și a cărui funcție este inclusă, prin aplicarea prezentei Constituții, în sfera de competență a unei Camere Comunitare, are dreptul de a primi din partea Republicii orice pensie pentru limită de vârstă, primă sau alt beneficiu similar la care acesta ar fi avut dreptul în temeiul legii în vigoare imediat anterior datei de intrare în vigoare a prezentei Constituții cu privire la perioada de muncă a acestuia înainte de acea dată, dacă acea perioadă în sine sau împreună cu orice altă perioadă de muncă în cadrul acelei Camere Comunitare i-ar fi dat dreptul, în temeiul acelei legi, la orice astfel de beneficiu.

6. Orice persoană care, imediat anterior datei de intrare în vigoare a prezentei Constituții, aflându-se într-o funcție publică în Colonia Cipru, se afla în concediu înainte de pensionarea din respectiva funcție publică sau în transfer din acea funcție în orice altă funcție publică, alta decât cea a Republicii, continuă,

indiferent dacă este sau nu cetățean al Republicii, să aibă dreptul la aceeași termeni și la aceleași condiții de serviciu care i-au fost aplicabile în acele împrejurări înainte de acea dată și acei termeni și acele condiții nu pot fi modificate în detrimentul său.

7. În sensul prezentului articol, termenul:

- a. „funcție publică”, în legătură cu prestarea de servicii înainte de data intrării în vigoare a prezentei Constituții, înseamnă funcție publică în cadrul Guvernului Coloniei Cipru și, în legătură cu funcția publică după acea dată, înseamnă prestarea de servicii într-o calitate civilă în cadrul Republicii și include prestarea de servicii în calitate de membru al forțelor de securitate ale Republicii;
- b. „termenii și condițiile de serviciu” înseamnă, sub rezerva adaptărilor necesare potrivit dispozițiilor prezentei Constituții, remunerația, concediul, eliberarea din funcție, pensia pentru limită de vârstă, primele sau alte beneficii similare.

8. Cu excepția cazurilor prevăzute la alineatul 6 din prezentul articol, nicio dispoziție din prezentul articol nu se aplică niciunei persoane care nu este cetățean al Republicii.

#### **Art. 193**

Orice persoană care, imediat anterior datei de intrare în vigoare a prezentei Constituții, primea orice pensie sau beneficiu pentru limită de vârstă din fondurile publice, inclusiv din Fondul de Pensii pentru Văduve și Orfani al Coloniei Cipru, va primi în continuare, la data intrării în vigoare a prezentei Constituții și după această dată, plata acelei pensii sau beneficiu pentru limită de vârstă din Fondurile publice ale Republicii în aceeași termeni și aceleași condiții aplicabile pentru acele pensii sau alte beneficii pentru limită de vârstă imediat anterior datei de intrare în vigoare a prezentei Constituții sau conform termenilor și condițiilor stabilite după aceea, dar nu mai puțin favorabile pentru acea persoană și aplicabile în cazul acesteia.

#### **Art. 194**

Eligibilitatea oricărei persoane de a primi o pensie din Fondul de Pensii pentru Văduve și Orfani este supusă în continuare, la data intrării în vigoare a prezentei Constituții și după această dată, aceluiași termeni și condiții care erau în vigoare imediat anterior datei de intrare în vigoare a prezentei Constituții și nu pot fi modificate în detrimentul niciunei astfel de persoane atât timp cât aceasta îndeplinește condițiile de eligibilitate.

#### **Art. 195**

Fără a aduce atingere niciunei dispoziții din prezenta Constituție, persoana aleasă ca primul Președinte al Republicii și persoana aleasă ca primul Vicepreședinte al Republicii, care în temeiul articolului 187 sunt considerate primul Președinte și primul Vicepreședinte al Republicii, vor avea în comun și se va considera

că au avut, fie înainte, fie după învestirea acestora potrivit dispozițiilor articolului 42, dreptul și competența exclusivă de a semna și de a încheia, în numele Republicii, Tratatul privind Constituirea Republicii Cipru între Republică, Regatul Greciei, Republica Turcă și Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord împreună cu schimburile de note întocmite pentru spre a fi semnate odată cu acel Tratat, precum și Tratatul prin care se garantează independența, integritatea teritorială și Constituția Republicii, între Republică, Regatul Greciei, Republica Turcă și Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, Tratatul de Alianță Militară încheiat între Republică, Regatul Greciei și Republica Turcă și Acordul între Republică, Regatul Greciei și Republica Turcă pentru aplicarea Tratatului de Alianță încheiat între aceste țări, iar aceste tratate, acorduri și note schimbate vor fi astfel încheiate în mod valabil în numele Republicii și vor fi aplicabile și obligatorii începând de la data la care acestea au fost astfel semnate.

#### Art. 196

Mandatul primelor Camere Comunitare începe la data intrării în vigoare a prezentei Constituții.

#### Art. 197

1. Orice bun mobil ori imobil, sau orice drept ori interes cu privire la un astfel de bun, care, imediat anterior datei de intrare în vigoare a prezentei Constituții, a fost acordat, deținut de sau înregistrat în numele Guvernului Coloniei Cipru sau al oricărei persoane ori al oricărui organ, pentru și în numele sau în fiducie pentru orice școală ori alt organ sau altă instituție care intră, prin sau potrivit dispozițiilor prezentei Constituții, în sfera de competență a Camerelor Comunitare, va fi, începând de la acea dată, acordat acelei persoane, acelu organ sau acelei autorități și va fi deținut de aceasta/acesta potrivit dispozițiilor unei legi a respectivei Camere Comunitare, sub rezerva termenilor și condițiilor prevăzute în acea lege comunitară, cu condiția ca acea lege să prevadă faptul că acel bun este acordat însăși Camerei Comunitare sau deținut de aceasta.

2. Nicio dispoziție din prezentul articol nu se aplică legatelor sau donațiilor administrate de administratori fiduciarți sau donațiilor *waqf* stabilite în scopuri educaționale.

#### Art. 198

1. Următoarele dispoziții își produc efectele juridice până la adoptarea unei legi a cetățeniei care va include aceste dispoziții:

- a. orice chestiune referitoare la cetățenie este reglementată de dispozițiile din Anexa D la Tratatul de Constituire;
- b. orice persoană născută în Cipru la data intrării în vigoare a prezentei Constituții sau după această dată este, de la data nașterii sale, cetățean al Republicii, dacă la acea dată tatăl său a devenit cetățean al Republicii sau ar fi devenit, dacă nu ar fi decedat, un astfel de cetățean potrivit dispozițiilor din Anexa D la Tratatul de Constituire.

2. În sensul prezentului articol, sintagma „Tratat de Constituire” înseamnă Tratatul privind Constituirea Republicii Cipru, încheiat între Republică, Regatul Greciei, Republica Turcă și Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord.

#### **Art. 199**

1. Camera Comunitară Turcă are dreptul de a primi din partea Guvernului Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord sumele specificate în notele schimbate între Guvernatorul Coloniei Cipru, în numele Guvernului Regatului Unit, și reprezentanții comunității turce din Cipru, întocmite spre a fi semnate la data de 6 iulie 1960.

2. Nicio dispoziție din prezentul articol nu poate fi interpretată ca limitând dreptul oricăreia dintre cele două comunități în baza Constituției.

### **ANEXA I**

(Articolul 181)

(A se introduce aici Tratatul prin care se garantează independența, integritatea teritorială și Constituția Republicii, încheiat între Republică, Regatul Greciei, Republica Turcă și Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord.)

### **ANEXA II**

(Articolul 181)

(A se introduce aici Tratatul de Alianță Militară încheiat între Republică, Regatul Greciei și Republica Turcă.)

### **ANEXA III**

#### **Lista articolelor de bază ale Constituției**

(Articolul 182)

Articolele

- 3, alineatele 1 și 2
- 4, alineatul 1; alineatul 2, în măsura în care acesta se referă la autoritățile Republicii; alineatul 3, în măsura în care acesta se referă la autoritățile comunitare; alineatul 4, în măsura în care acesta se referă la cetățenii Republicii
- 5
- 23, alineatul 4, în măsura în care acesta se referă la Republică sau la o autoritate municipală, și litera c din acesta; alineatul 5, în măsura

în care acesta se referă la utilizarea bunurilor achiziționate în mod obligatoriu de Republică sau de o autoritate municipală și restituirea acestor bunuri către proprietar; alineatul 6; alineatul 11, în măsura în care achiziția obligatorie se efectuează de Republică sau de o autoritate municipală și în măsura în care acest alineat se referă la introducerea unei acțiuni în justiție și la efectul suspensiv al acesteia

- 36, alineatul 2
- 39, alineatul 1, în măsura în care acesta se referă la sufragiul universal
- 42, alineatul 1, cu excepția textului declarației, altul decât partea acestuia privind credința și respectul pentru Constituție, și alineatul 2
- 43, alineatul 1, în măsura în care acesta se referă la perioada de cinci ani
- 44, alineatele 2 și 4
- 46, cu excepția alineatului 4
- 50, alineatul 1, cu excepția punctelor i – vi din litera a
- 51, alineatele 1 și 2; alineatul 3, cu excepția perioadei de 30 de zile prevăzute pentru buget; alineatele 4 și 6
- 52, cu excepția părții referitoare la Curtea Supremă Constituțională, în temeiul articolului 140
- 53, alineatele 1 – 3
- 57, alineatul 2, cu excepția părții referitoare la termene și cu excepția condiției din acest alineat; alineatul 3, cu excepția părții referitoare la termene; alineatul 4, în măsura în care acesta se referă la promulgare
- 61
- 62, alineatul 2, în măsura în care acesta se referă la procente, la sufragiul separat și universal și la proporția care este independentă de orice date statistice
- 65, alineatul 1, în măsura în care acesta se referă la perioada de cinci ani
- 78

#### Articolele

- 86
- 87, alineatul 1, literele a – e și f, cu excepția ultimelor cuvinte din acesta referitoare la articolul 88
- 89, alineatul 1, literele b și c și alineatele 2 și 3
- 92, în măsura în care acesta se referă exclusiv la stabilirea numărului membrilor săi de Camerele Comunitare
- 108
- 112, alineatul 1, cu excepția părții din acesta referitoare la calificări
- 115, alineatul 1, cu excepția părții din acesta referitoare la calificări

- 118, alineatul 1, cu excepția părții din acesta referitoare la calificări
- 123
- 126, alineatul 1, cu excepția părții din acesta referitoare la calificări
- 129 – 132
- 133, alineatul 1, cu excepția condiției de la punctul 2
- 137, alineatul 1; alineatul 3, exclusiv în măsura în care acesta se referă la suspendarea legilor sau a deciziilor; alineatul 4, cu excepția condiției
- 138, alineatul 1
- 139, alineatul 1, în măsura în care acesta se referă la conflictul de competență între Camera Reprezentanților și Camerele Comunitare
- 153, alineatul 1 cu excepția condiției de la punctul 2
- 157, alineatele 1 și 2
- 159, alineatele 1 – 4
- 160, alineatul 1, partea din acesta care prevede chestiunea examinată de instanțe; alineatul 3, cu excepția condiției
- 170
- 173, alineatul 1, cu excepția denumirilor orașelor; alineatul 3, cu excepția părții din acesta referitoare la prestarea de servicii comune încredințate organismului de coordonare
- 178
- 181
- 182
- 185, alineatul 2
- 186